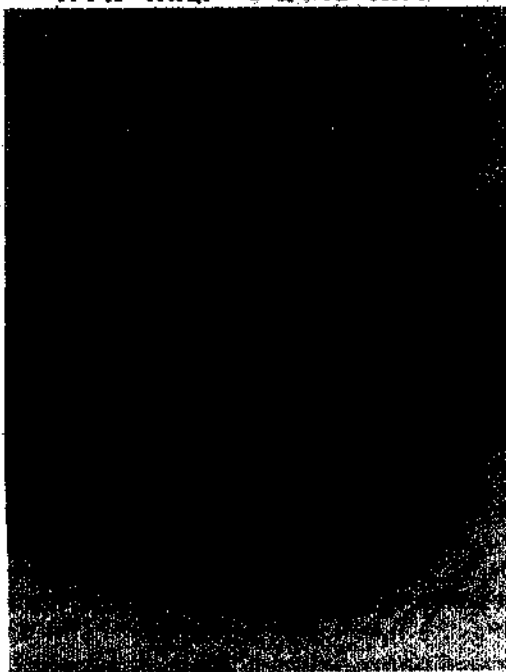


አዛዥ ሐኪም ወርቅነህ እሸቱ



አዛዥ ሐኪም ወርቅነህ ከጎንደር ከተማ ብዙም በማይርተው ቋራ ከሚባል ስፍራ ጥቅምት ፲፩ ቀን ፲፰፻፶፰ ዓ.ም. ተወለዱ። የመጠሪያ ስማቸው ወርቅነህ ሲሆን የክርስትና ስማቸው ኪዳን ማርያም ይባላል። ከእናታቸው የተወለደች ላቶች ኪዳን ማርያም የምትባል አህትና ከአባታቸው የተወለደ ዘለለው እሸቱ የሚባል ወንድም አላቸው። ብላታ መርስዔ ገዘን ወልደ ቂርቆስ በአንድ ወቅት ሐኪም ወርቅነህ እሸቱን ከአነጋገሩ በኋላ የሚከተለውን በእጃቸው ጸፈው ትተውልናል።

ሐኪም ወርቅነህ በ፲፱፻፲፮ ዓ.ም. ከእንግሊዝ መንግሥት በ፶፭ ዓመታቸው የሚገባቸውን ጡረታ ተቀብለው ለ፪ኛ ጊዜ ወደ ኢትዮጵያ መጡ። ልዑል አልጋወራሽ ተፈሪ መኮንን የቤተ ሳይዳን ሆስፒታል በገዝባቸው አሠርተው፤ ሐኪም ወርቅነህ እሸቱን የመጀመሪያው አስተዳዳሪ አድርገው ሾሟቸው።

በ1923 A.D. (፲፱፻፲፭) የአዲስ አበባን ፍልውጋ መልካም አድርገው እንዲያቋቁሙ ተሾሙ። ሥራውንም በሚገባ አቋቋሙት። በ1925 A.D. (፲፱፻፲፮) በሚያዝያ ወር የተፈሪ መኮንንን ተማሪ ቤት አስተዳዳሪነትን ተሾሙ። ከዚህም ጋር የቤተ ሳይዳን ሆስፒታልና የጅማን መንገድ ሥራ፣ የብርሃና ሰላም ማተሚያ ቤትን ሥራ ለመምራት የበላይነትና ዋናው ኃላፊነት ተሰጥቷቸው ነበር። በ1927 A.D. ስለ ጣና ባሕር ጉዳይ ወደ አሜሪካ መንግሥት ተልከው ሐደው መልክታቸውን በመልካም ሁኔታ ፈጽመው ተመለሱ። በ1928 A.D. አዛዥ ተብለው በልዩ በቀመው ፍርድ ቤት ተሾሙ። በዚህ ሥራ ሦስት ዓመት ከቆዩ በኋላ በ1931 A.D. የጨርጨርን አውራጃ ግዛት ተሾሙ።

ብላታ መርስዔ ገዘን ከጸፉት በተጨማሪ፤ አዛዥ ሐኪም ወርቅነህ እሸቱ በእንግሊዝ አገር የኢትዮጵያ ባለ ሙሉ ሥልጣን መልዕክተኛ ምኒስትር (አምባሳደር) ሆነው ሠርተዋል። ሐኪም ወርቅነህ ከ፲፱፻፳፮ እስከ ፲፱፻፴፭ ዓ.ም. ድረስ እንግሊዝ አገር በቆዩባቸው ዓመታት፤ ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ በስደት ወደ ሉንደን እንዲገቡ በማስፈቀድ ትልቅ ሚና ነበራቸው። ለገንዘብ ማረጋገጫ የቅርብ ሰው በመሆን ሉንደን እና ጄኔቫ ዋና አማካሪና ደጋፊ ሆነው ሠርተዋል። እኚህ የቀዶ ጥገና ሐኪም፤ በሙያቸውና በሌሎችም ሥራዎች እንከን የማይወጣለት ሥራ ሊያከናውኑ እንደ ነበረ ተገንዝበናል።

ገን አምባሳደር አዛዥ ሐኪም ወርቅነህ እሸቱ በግል እና በቤተሰብ ኑሯቸው ምን ዓይነት ሰው ነበሩ? አዛዥ ሐኪም ወርቅነህ እሸቱ ከመጽሐፍ ያነበቡትን፤ በዓይን ያዩትን፤ በጆሮ የሰሙትን ተንትኑውና አበጥረው፤ ለአገርና ለወገን ይጠቅማል ያሏቸውን መርጠው በሥራ ላይ በማዋል እና በጽሑፍ በማቆየት አያሌ ቀም አገሮችን ሠርተዋል። በዋናነት ለመናገር የሞችለው ፍፁም የሆነ እና የማያወላውል የአገር ፍቅር የነበራቸው ሰው መሆናቸውን ነው። ለዚህም በማስረጃነት ከዚህ በታች ያሉትን አቀርባለሁ።

ሐኪም ወርቅነህ በኢኮኖሚ ረገድ ሲታዩ፤ የናጠጠ ሀብታም ባይባሉም፤ በውጭ አገር በሕክምና እና በልዩ ልዩ ኃላፊነት በሠሩባቸው ረጅም ዘመናት ያፈሩትን ሀብት በጥንቃቄ እና በስልት በሥራ ላይ አውለውታል። በቂ ገቢ ስለ ነበራቸው፤ በርማ እና ሕንድ ውስጥ የግል ቤቶች ነበራቸው። በሉይድ የመርከብ መድን ድርጅት (ኢንሹራንስ ኩባንያ) እና በሉንደን የቤት ሥራ ድርጅት (share Company) ውስጥ ንብረትና ትልቅ የሥራ ድርሻ ነበራቸው። ሐኪም ወርቅነህ እነዚህን የመሳሰሉ ድርጅቶች ባለ ድርሻ ከመሆናቸው በተጨማሪ በሙያቸው ብቻ እንኳን ከፍተኛ ቦታ የነበራቸው ሰው ነበሩ። ይህን ሁሉ እርግፍ አድርገው ትተው፤ በዘመናዊ ሥልጣኔ ወደኋላ የቀረቸውን አገራቸውን ለማገልገል መምጣታቸው ብቻ በኢትዮጵያ ታሪክ ከፍተኛ ቦታ ያሰጣቸዋል።

ወደ ኢትዮጵያ በመጡ ጊዜ የመጀመሪያውን ዘመናዊ ፎቅ ከአሠሩ በኋላ እቴጌ ጣይቱ ስለወደዱት አቃቂ በሚገኝ ቤትና ቦታ መለዋወጣቸውን ቀደም ሲል አንብበናል።

አዛዥ ሐኪም ወርቅነህ እሸቱ



መሐል አራዳና ሾላ በርካታ ቤቶች ሠርተው እንደ ነበረም ተገነዝበናል። የፕላቲኒየም የወርቅ እና የኖራ ማዕድን፣ የባሕር ፋብሪካ በማቋቋም በአትክልት ልማትም ተሳትፈዋል። በንግድ በኩልም ፍራፍሬ፣ ሌሎች ዝግጅት፣ ስምጡና እና ወርቅ ወደ ውጭ አገር የሚልኩበት ድርጅትም ነበራቸው። ወደ አገራችንም ጩው እና የፍራፍሬ አትክልት ያስገቡ ነበር።

እኚህ ሰው፣ ገና የሦስት ዓመት ጨቅላ ሕፃን በነበሩበት ጊዜ ከአገር ወጥተው፣ በሕክምና ሙያ እስከ ተመረቁበት ጊዜ ድረስ ከመጽሐፍ ሚያነቡት በስተቀር፣ የአገራቸውን ቋንቋ እንኳን ሳያውቁ፣ በጭንቅ ጊዜ ከወገኖቻቸው ጋር የቆሙ ሰው ናቸው። በውጫሌ ውል መንስዔ ኢጣሊያ አገራችንን ለመውረር ተነሳስቶ በነበረበት ፲፱፻፳፰ ዓ.ም. ላይ፣ መድኃኒት እና ድንኳን በራሳቸው ገንዘብ ገዝተው በጦርነቱ ለመሳተፍ መጥተዋል።

ስለ ኢትዮጵያ ታሪክ፣ ሃይማኖትና ማኅበራዊ ትስስር፣ ከዚያ እስከ አዲስ አበባ ያሉትን ቦታዎች በጥብቅ በማጥናት የመዘገቡትን ብዙ መረጃዎች ትተውልን አልፈዋል። እንግሊዝ አገር የኢትዮጵያ ምኒስትር በነበሩበት ዘመን ከፈፀሟቸው ተግባራት በተጨማሪ፣ አሳቸው በዓድዋ ዘመቻ ጊዜ ለመፈፀም ያልቻሉትን በጦርነት ላይ የመሳተፍ ዕድል የሴፍና ብንያም የሚባሉት ሁለት ውድ ልጆቻቸው ለአገራቸው ከብር እንዲዋጉ፣ አስፈላጊውን የሥነ ልቦና እና የገንዘብ ድጋፍ ሰጥተው ሽንተዋቸዋል። ያለ መታደል ሆኖ ጣሊያኖች ድል አግኝተው አዲስ አበባን ከተቆጣጠሩ በኋላ፣ ከጥቁር አንበሳ አርበኞች ጋር ሆነው በሽምቅ ውጊያ ላይ እያሉ ሁለቱም ልጆቻቸው ተይዘው በእስር ቤት የመገደላቸውን መርዶ ሲሰሙ “እኔ የማገኘው ስለ አገሬ መሞት ነው እንጂ ስለልጆቼ መሞት አይደለም” ማለታቸው ሌላው ለአገር ወዳድነታቸው ምስክር ነው።

ሐኪም ወርቅነህ ስለ አገር ጉዳይ ሁልጊዜ የሚያስቡት፣ የአገራቸው ሕዝብ ተምሮ እና ሠልጥኖ ጤናማ እንዲሆን ስለሚፈልጉ፣ የቦን አድራጎትና የልማት ድርጅቶች በማቋቋም ብዙ ደክመዋል። ትምህርት ቤት ከመክፈታቸውም በፊት በርካታ የዘመድና የወዳጅ ልጆች በአገር ውስጥና በውጭ አገር ትምህርት ቤቶች አስገብተው የትምህርት ዕድል ሰጥተዋል። በእጭሩ ገንዘባቸውን ለሰው ልጅ ጥቅም እና ለአገር የምጣኔ ሀብት ዕድገት አውለውታል ማለት ይቻላል። ለዚህም መረጃ የሚሆን አሰባ ተፈሪ ትምህርት ቤት በክፈቱ ጊዜ መጽሐፍትና የትምህርት ቁሳቁሶችን በገዛ ገንዘባቸው ገዝተው ከእንግሊዝ አገር ያስመጡ እንደ ነበረ አቶ አማኑኤል አብርሃም የሰውነት የምስክርነት ጽሑፍ ነው። ከሁሉም የሚበልጠው ግን፣ ስለ ዓለምና ስለ ኢትዮጵያ የመሬት ሀብት ንብረቶች ማስተማሪያ አንዲሆን አሰበው ያሳተሙት የዓለም ጂኦግራፊ መጽሐፍ፣ ዛሬም እንኳን ብዙ ትምህርት ይገኝበታል። ለዚህም ነው ባለፉት ገጾች ውስጥ ከአሳቸው የጂኦግራፊ መጽሐፍ በቁንፅል አውጣጥቼ በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ያካተተሁት (የጠቀስሁት)። በአማርኛ ድርሰት እንደሚጻፉ የሚያውቅ እንደ እንግሊዛው ወዳጃቸው “የአማርኛ ቋንቋ የ፲ ያህል ፊደሎች አሉት ይባላል።

እንዴት አንተ በ፴ ዓመትህ ፊደል ቆጥረህ በአማርኛ ድርሰት ለመጻፍ ቻልክ? ብዙ አልተገርክም ወይ?” ብሎ ሲጠይቃቸው የሰጡት መልስ እነሆ።

የአማርኛ (የላባ) ፊደሎች የብዙ የሚመስለው እያንዳንዱ ፊደል ላይ አናባቢው በተቀጠላነት አብሮ ስለሚጻፍ ነው። ይህን የፊደል ሥርዓት ጃፓኖችም ይጠቀሙበታል። ፊደሎቹን አንድ ጊዜ ጥሩ አድርገህ ከአጣናሃቸው ከዚያ በኋላ ለማንበብም ይሁን ለመጻፍ በጣም ቀላል ነው። ዞር፣ ዞር ለአማርኛውም ይሁን ለእንግሊዝኛ መሠረተ ፊደሎች ወደ ፴ ቢሆኑ ነው። ልዩነቱ፣ እናንተ አናባቢዎቹን aeiou እና y ከኋላ በማያያዝ ጽፋችሁ ለቃሉ ተገቢ የመሰላችሁን ተቀጠላዎች ታክላችሁ። ይህ አካሄድ የእንግሊዝኛ ቃላት ሆሂያት አጻጻፍን ከአማርኛ ቃላት ሆሂያት አጻጻፍ ይበልጥ አስቸጋሪ ያደርገዋል።

ለምሳሌ በእንግሊዝኛ sea, see sit በሚባሉት ቃላት የS አናባቢዎች የተለያዩ ሊሆኑ፣ በአማርኛ ግን ከ «ሰ» ግርጌ በስተቀን ይህን (-) ተቀጠላ አብሮ በመጻፍ ከፍ ብሎ ለተቀሰው ድምፅ ገላጭ ሆኖ ይነበባል። «ሲ» ሲጻፍም እንደዚህ ተደርጎ ነው። የአማርኛ አነባብና አጻጻፍ ቀላል የሚሆነው ለዚህ ነው። ሌላም ምሳሌ ማቅረብ ይቻላል። ቋንቋን በተመለከተ የቻይናና ብዙ የበርማ ቋንቋዎችን፣ ዐውቃላሁ። ዑርዳና ሳንክሪት ተምረክላሁ። ሳንክሪት ለብዙ ቋንቋዎች በር ከፋች ነው። በዚህ ላይ ደግሞ በተፈጥሮ ቋንቋ የማወቅ ተሰጥቶ አለች። አማርኛ ለመማር ጽኑ ፍላጎት ስለነበረኝ ትርጉሜ አቶ ወልደ ሃይማኖት፣ ባለቤቱ ወይዘሮ ቀጻሊ ወርቅ እና ወዳጆቹ አቶ ወልደ ተክለ ሃይማኖት፣ ጥሩ ወልደ ሥላሴ (ብሔረኛ) እና መርሰዔ ገዝን ወልደ ቂርቆስ (ብላቻ) በእጅጉ ረድተውኛል።

ክቡር አዛዥ ሐኪም ወርቅነህ ለወዳጃቸው የነገሩትን እንዲህ ዘርዘር አድርገው በታሪክ ማስታወሻቸው የጻፉት የወደፊቱ ትውልድ የእሳቸውን ፊልግ (አርዓያነታቸውን) እንዲከተል አስበው ሳይሆን አይቀርም። ስርግጥ ነው፣ እሳቸው እንዳሉትም አንድ ቋንቋ ለመማር የተፈጥሮ ስጦታ፣ ፍላጎትና ትጋትን ይጠይቃል። ይህንንም እሳቸው በሚገባ አብራርተውታል። ከሌላ ሰው ጋር ድርጅቶች ሲከፍቱና የመንግሥት ሥራ ሲሠሩ፣ ንብረት አለመጥፋቱን፣ ገንዘብ አለመባከንን ለማሳወቅ፣ እሳቸው በኃላፊነት በሠሩባቸው ቦታዎች ሁሉ የወጭና የገቢ ሰነዶች በሂሳብ አያያዝ መሠረት ተመዝግበው እና በሂሳብ ተቆጣጣሪዎች ተመርምረው ግልጥ የሆነ የሂሳብ መረጃዎች ለሕዝቡ እንዲቀርቡ ያደርጉ ነበር። ለመብት ታጋይ በመሆናቸው፣ ልጆቻቸው በልብ ሙሉ ሳት ሕይወታቸውን እንዲመሩ እና ራሳቸውም ቢሆኑ መብታቸውንና ክብራቸውን የማያስደፍሩ መሆናቸውን፣ ክሪስ ፐራውቲ (Chris Prouty) እንደጻፈችው የእንግሊዝ መንግሥት ሌጋሊዮን ኃላፊ ሆኖ ከመጣው ካፒቴን ሐሪንግተን ጋር በመብት ጉዳይ መጋጨታቸውን አንብበናል።

እኚህ ታላቅ ኢትዮጵያዊ፣ለሰው ልጅ ከፍተኛ ፍቅር እና አክብሮት ያላቸው፣ ባዕድ ዘመድ ሳይሉ፣በዘርና በሃይማኖት ሳይለዩ፣ሁሉን በእኩል ማፍቀርና መርዳት ልማዳቸው ነበር። አቶ አማኑኤል አብርሃም «የሕይወቴ ትዝታ» በሚባለው መጽሐፍ ውስጥ የመሰከሩትን ቀደም ብዬ ያቀረብኩት ጽሑፍ ለዚህ አባባሌ በቂ ማሰረጃ ነው።

ደግነታቸውን በተመለከተ ዛሬም አሜሪካን አገር በሕይወት የሚኖሩት የመጨረሻ ሴት ልጃቸው ወይዘሮ ሊያ ወርቅነህ ለራሳቸው ልጅ፣ለአቶ ዳንኤል ገብርኤል ቴዎድሮስ የሚከተለውን ታሪክ አሜውተውታል።

አባቴ ሐኪም ወርቅነህ ሁል ቀን ከአስር ሰዓት ጀምሮ በመኖሪያ ቤታችን አካባቢ በአግራቸው የመንሸርሽር ልምድ ነበራቸው። ለሽርሽር ሲወጡ ደግሞ ለድሀዎች (ለእኔ ቢጤዎች) ፖዘብ ይሰጡ ነበር። ከዚህም ሌላ በሳምንት ሁለት ቀን የታመሙ ሰዎችን መርምረው፣ለየት ያለ በሽታ የያዛቸውን ደግሞ በሌላ ሐኪም እስመርምረው ለሁሉም ተዝቢውን ዓይነት መድኃኒት በነፃ ያድሉ ነበር።

እሳቸው ወደ አገራቸው በገቡበት ዘመን ውጭ አገር ተምረው የተመለሱት አብዛኛዎቹ ምሁራን በተደጋጋሚ የተለያዩ ችግር ይገኙማቸው ነበር። ምሳሌ መስጠት ካስፈለገ፣ በአስራትና በግዞት የተንገላቱትን፣የገጋድራስ ገብረ ሕይወት፣የፕሮፌሰር አፈወርቅ ገብረ ኢየሱስ፣የክንቲባ ገብሩ ደስታ እና የፊታውራሪ ተክለ ሐዋርያት ሁኔታን ማንበብ ይበቃል። አዛዥ ሐኪም ወርቅነህም ይህን መሰል ችግር እንዲደርስባቸው ጥረት ያደረጉ ሰዎች አልጠፉም ነበር። እሳቸው ያለ ፍላጎታቸው ወደ ውጭ አገር ባይሄዱ ኖሮ ከእሳቸው የመብት ታጋይነትና ግትርነት የተነሳ በሌሎቹ እቻዎቻቸው ላይ የደረሰው ችግር በእሳቸውም ላይ ሳይደርስባቸው አይቀርም ነበር። ኢትዮጵያ ውስጥ ለመኖር ከመጡ በኋላም ቢሆን ከመጎዳት ያመለጡት፣አቋም በመሰወጥ ሳይሆን በታጋሽነት እና መከራ ቻይነት የተነሳ ነው። ለዚህም መረጃ የሚሆነው ስለ ባርች ነፃ መውጣት ጉዳይ በጋዜጣ በጸፉ ጊዜ “አገራችንን ለውጭ አገር ሰዎች ትችት አጋለጡ ተብለው መወቀሳቸውን ቀደም ሲል እንብባናል። አዛዥ ሐኪም ወርቅነህ፣የአገራቸውን ታሪክ፣ባህል እና ሃይማኖት ጠንቅቀው ያጠኑ በመሆናቸው የኦርቶዶክስ ሃይማኖት ተከታይ ነበሩ። ልጆቻቸው ሁሉ በኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ሕግ መሠረት ክርስትና ተነስተዋል። የልጆቻቸው ስም ከመጽሐፍ ቅዱስ የተወሰደ ነው። ስምቸም የሴፍ፣ ብንያም፣ ኢሊሣቤጥ፣ አስቴር፣ ሣራ፣ ርብቃ፣ ሶስና፣ ይስሐቅ፣ ሳሙኤል፣ የሐንሰ፣ሊያ እና ዳዊት ይባላሉ። ለአገር ወዳድነታቸው ምስክር የሚሆነው፣ደግሞ ኢትዮጵያ እንድትሠለጥን የደቋመትን አገራቸው በጠላት እጅ እንዳትወድቅ ሕይወታቸውን በገዛ ሽጉጣቸው በማጥፋት ደምና አጥንታቸውን ዘብ ያቆሙላትን የመደላው ካሣን የገንጦ ስም ለወንድ ልጃቸው በመስጠት ቴዎድሮስ ብለውታል። የኦርቶዶክስ ሃይማኖት ቤተ ክርስቲያን ስርዓትን፣የፈደላትን፣ቀናትና ወራት ስምች፣ የሕዝቡን አናኗር እና ባህል በሚገባ ጽፈው ትተውልናል።

ሐኪም ወርቅነህ፣ አረማመዳቸው ረጋ ያለ፣አነጋገራቸው ቁጥብ ይሁን እንጂ፣እንድ የማይሰማሙበት ነገር ካለ፣ያስቡትን ከመናገር ወደጓላ የማይሉ፣ግትር እና ሲያስፈልገም ቁጡ ኖቸው። ይህ ቁጡነታቸው በእማቸቻቸው ላይ ጭምር የተከሰተ ቢሆንም፣እውነትን በተከተለ መንገድ እንጂ በከፋት ወይም በሌላ ምክንያት እንዳልነበረ፣ግላጌው የደረሰባቸውም የመሰከሩት ነው።

የዴሞክራሲ እና የእኩልነት ሥርዓት እንዲለፍን፣በሥሩባቸው መሥሪያ ቤቶች ሁሉ፣ በቤታቸው እና ከሰዎች ጋር ባላቸው ግንኙነት፣ይህን አስተሳሰባቸውን እውን ሲያደርጉ ኖረዋል። ልጆቻቸውን በምክርና በሥርዓት ያሳደጉቸው በመሆኑ፣ሁሉም በታሪክነት፣በጨዋነት እና በሰው ወዳድነታቸው የተመሰገኑ ሆነዋል።

በትዳር በኩል፣በርማ በነበሩበት ዘመን ከእንዲት ማሚ ከምትባል የበርማ ተወላጅ ጋር ተጫውተው አንድ ወንድ ልጅ አፍርተው ነበር። አለመታደል ሆኖ እንግዳ የሚባለው ይህ ልጃቸው በኮሌራ በሽታ ሲሞት እሳቸው ከቀድሞ እመኛቸው ለመለያየት በቅተዋል። እንዲሁም እንግሊዝ አገር ለልዩ፣ልዩ የሕክምና ትምህርት ብሄዱ ጊዜ ቴዎድሮስ የሚባለውን ልጃቸውን እመቤት ኤቴል ፋብሪካስ፣ወለድችላቸው።

ወደ ኢትዮጵያ ከመጡ በኋላ ከወይዘሮ ቀጸላ ወርቅ ቴሉ ጋር ተጋብተው ፲፫ ልጆች ለማፍራት በቅተዋል። ከእኚህ እመቤት ጋር ለረድም ዓመታት በፍቅር አብረው ሲኖሩ እያለ አዛዥ ሐኪም ወርቅነህ በሹመት ወደ እንግሊዝ አገር ሄዱ። ወቅቱ የማይጨው ጦርነት ምዜማ ላይ ስለነበረ ባለቤታቸው ወይዘሮ ቀጸላ ወርቅ አብረዋቸው አልሄዱም።

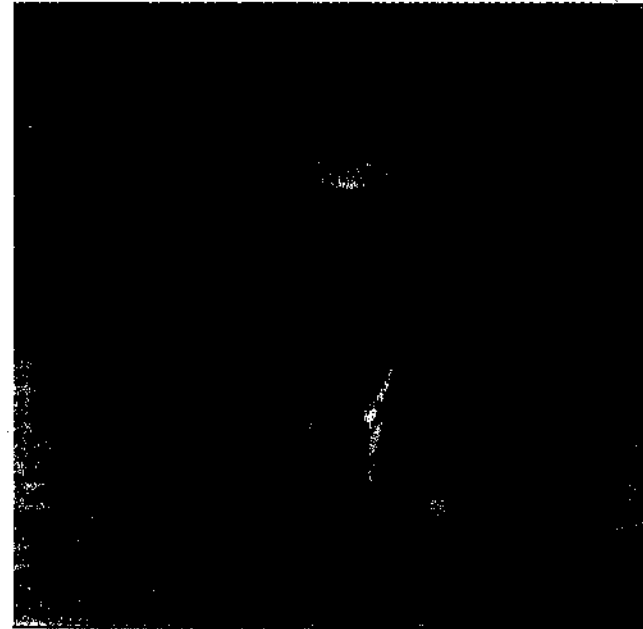
ጣሊያን ቀኝን አግኝታ አዲስ አበባን ስትይዝ ወይዘሮ ቀጸላ ወርቅ እና ከእሳቸው ጋር አዲስ አበባ አብረዋቸው የነበሩት ልጆቻቸው ጭምር ታስረው ወደ ጣሊያን አገር ተወሰዱ። በዚያን ዘመን ጣሊያኖች ብቸኛ ሴቶችን ማጎልመት ያበዙ ስለነበረ ከዚህ ፍራቻ የተነሳ እንደ እሳቸው አስር ላይ ከነበሩት ከደጃዝማች ታዩ ጉልላት ጋር ጋብቻ መሠረቱ። በዚህም የሐኪም ወርቅነህ እና የወይዘሮ ቀጸላ ወርቅ ትዳር እስከናካቴው ለመፍረስ በቃ። ይሁን እንጂ ቤተሰባዊ ግንኙነታቸው ሳይቋረጥ እስከ ዕለተ ህልፈታቸው ድረስ ሰላማዊ ግንኙነት ነበራቸው።

እንደ ክቡር አዛዥ ሐኪም ወርቅነህ በቅንነት እና በታሪክነት አገራቸውን ያገለገሉ ሰዎች፣ሐውልት ሊቆምላቸው፣በስማቸው መንገድ፣ሐኪም ቤት እና ትምህርት ቤት ሊሰየሙላቸው ይገባል። ታሪካቸው በወርቅ ቀለም ተጽፎ በመጽሐፍ ማንበቢያ አዳራሾች ማኖር ያስፈልጋል። በየትምህርት ቤቶች እየተነገረ ሰማቸው ሕያው እንዲሆን ማድረግ ተገቢ ነው አላለሁ። ይህ ሐሳብ እውን እንዲሆን ሕዝብ እና መንግሥት ጥረት ሊያደርጉ ይገባል። በእኔ በኩል ከዚህ መጽሐፍ ሽያጭ በከፊል በሰማቸው ለሚቋቋም የመታሰቢያ ድርጅት ለማዋል ዕቅድ አለኝ። ለዚህም እግዚአብሄር ይርዳኝ።

ከዚህ ቀጥሎ በሚገኙት ገጾች ውስጥ፣ ስለ ልጆቻቸው እና የትጻር ጓደኞቻቸው ባጭሩ አቀርባለሁ። እንደ እኔ አስተሳሰብ ከሐኪም ወርቅነህ ቤተ ሰብ ሁኔታም ብዙ ቁመነገር ይገኛል። ስለዚህ ምንም እንኳን የግለሰቦች ታሪክ የተመዋላ ባይን ለመንደርደሪያ ይጠቅማል እና በትዕግስት እንድታነቡት ተደራሲያኑን በአክብሮት አጠይቃለሁ። ሐኪም ወርቅነህ የግል ታሪካቸውን መጻፍ ሺጃምሩ “ባወጣ ያውጣው” ብለው ነበር። እኔ ግን “ባይጠቅማችሁም አይጎዳችሁም እና አንብቡት” እላለሁ።

፪፻፸፫

አቶ ቴዎድሮስ ወርቅነህ አሸቱ



ቴዎድሮስ ወርቅነህ ከአባቱ ከዶክተር ቻርልስ ማርቲን (ሐኪም ወርቅነህ) እና ከእናቱ ከእመቤት ኤቴል ፋብሪከስ መስከረም ፲፪ ቀን ፲፱፻ ዓ.ም. ሎንዶን ከተማ ተወለደ። እናቱ ኤቴል ፋብሪከስ ከእንግሊዛዊ ነጋሥቱን ቤተሰብ የምትወለድ በጣም ቆንጆ እመቤት ነች። በዚያን ዘመን ሁለቱ ፍቅረኛዎች ሲተዋወቁ ዶክተር ቻርልስ በዕውቀት የበሰሉ በሥራ እጃቸው የተመሰገኑ በግብረ ገብነት የታነፁ ለግላጋ ጎልማሳ ነበሩ። እነዚህ ሁለቱ ወጣቶች በፍቅር በተሳሰሩበት ወቅት፣ ኤቴል በሥራ ላይ ተሰማርታ በርማ ውስጥ ከወላጆቿ ጋር ትኖር ነበር። የኤቴል ወላጆች የሁለቱን ወጣቶች ግንኙነት ስላልፈለጉ ልጃቸውን በአስቸኳይ ወደ ሎንዶን ይዘዋት ተመለሱ።

በዚያን ጊዜ ዶክተር ቻርልስ በበረሃ አገር በሽታዎች ልዩ ሥልጠና (Tropical Diseases Specialization) ለመውሰድ የእንግሊዝን መንግሥት ፈቃድ ጠየቁ። ቀደም ሲል ይሠሩ በነበሩባቸው ሆስፒታሎች ሁሉ የተመሰገኑ ስለሆኑ እና እሳቸው ማጥናት በፈለጉት ትምህርት ብዙም የተካኑ ሐኪሞች በርማ ውስጥ ስላልነበሩ ጥያቄያቸው ተቀባይነት አግኝቶ ወደ ሎንዶን ሄዱ። ከንግስ ኮሌጅ ሆስፒታል ገብተው ትምህርታቸውን እየተከታተሉ፣ በተጓዳኝ ከአጮኛቸው ከኤቴል ፋብሪከስ ጋር የፍቅር ጉዟቸውን ቀጠሉ።



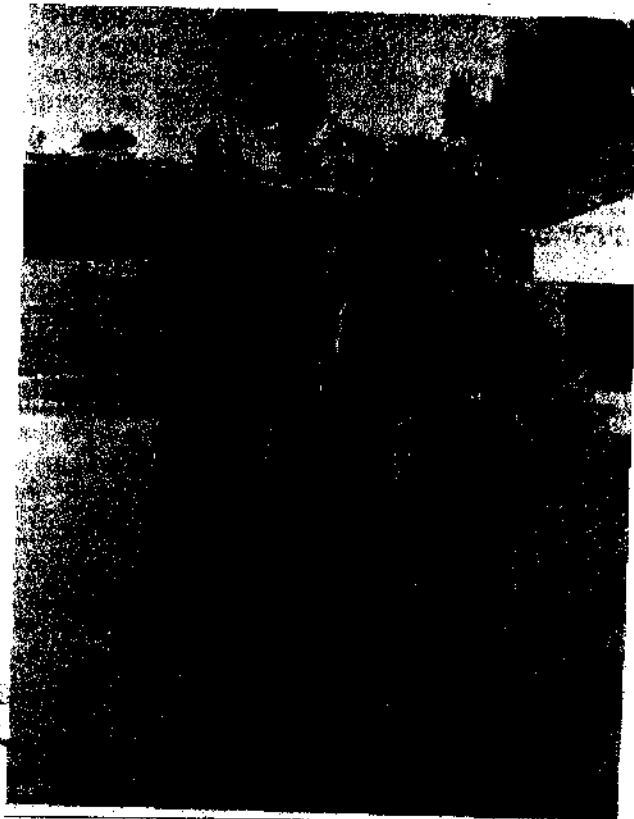
ዶ/ር ወርቅነህ አባቱ ከዶክተር ቻርልስ ማርቲን (ሐኪም ወርቅነህ) ጋር

ደክተር ቻርልስ ማርቲን የበረሃ በሽታዎች ሕክምና (tropical diseases) ተምረው በጥሩ ውጤት መስከረም ፲፪ ቀን ፲፱፻፶፱ ዓ.ም. ስለተመረቁ፤ ኢትልያን የምትባለውን እንግሊዛዊት አሙኝቸው ደግሞ በዚያን ዕለት የወለደችውን ቆንጆ ወንድ ልጅ እንደ ስጦታ አበረከተችላቸው። በእንግሊዝ መንግሥት በኩል የተሰጣቸው ስጦታ ደግሞ ወደ አዲስ አበባ ሄደው በእንግሊዝ ሌጋሲዮን ውስጥ በቀዶ ጥገና እና በበረሃ በሽታዎች መያቸው እንዲሠሩ የቀረበ ጥያቄ ነበር። ሥራውን ለመቀበል ፈቃደኛ በመሆናቸው ወደ ኢትዮጵያ መጡ። ሌጋሲዮን ውስጥ እየሠሩ በተደራቢም ዳግማዊ ምኒልክን እንዲያክሙ ተጠይቀው በማከም ላይ እያሉ ከዘመኑ መኳንንት ጋር ተዋወቁ። በዚያን ዘመን ብቻቸውን ይኖሩ ስለነበረ፤ ወዳጆቻቸው ያገኙላቸውን ኮረዳ ወይዘሮ ቀጸላ ወርቅ ቱሉን መስከረም ፲፪ ቀን ፲፱፻፶፱ ዓ.ም. በሕግ አገቡ። በተጋቡ በሁለት ዓመት ውስጥ ቀጸላ ወርቅ ቱሉ ሁለት ልጆች አከታትለው ሲወልዱ የሴፍ እና ብንያም ተባሉ። ወደ ኢትዮጵያ የገቡበትን ሥራ አገባድደው ወደ ቀድሞ ሥራቸው በርማ በሄዱ በዓመቱ፤ ወይዘሮ ቀጸላ ወርቅ ቱሉ ትልቁን ልጃቸውን የሴፍን ይዘው ወደ ባላቸው ዘንድ ወደ በርማ ሄዱ።

ሐኪም ወርቅነህ ደግሞ ሉንዶን የሚገኘውን ቴዎድሮስ የሚባለውን ልጃቸውን ወደ በርማ አስመጥተው ከታናሽ ወንድሙ ጋር አብሮ እንዲያድግ አደረጉ። ሐኪም ወርቅነህ ጠረታቸውን አስከብረው ኢትዮጵያ ውስጥ ለመኖር ሲመጡ ቴዎድሮስ ፲፪ ዓመቱ ነበር። አዲስ አበባ እንደ ደረሱ፤ ቴዎድሮስ በመጀመሪያ ዳግማዊ ምኒልክ፤ ከዚያም ተፈሪ መኮንን ትምህርት ቤት ገብቶ የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርቱን አጠናቀቀ። በ፲፱፻፲፮ ዓ.ም. ወደ እንግሊዝ አገር ሄደ፤ ሉንዶን ከሚገኘው የትሪኒቲ ኮሌጅ ገብቶ የማዕድን ምሕንድስና ትምህርት መከታተል ጀመረ። አባቱ ሐኪም ወርቅነህ በ፲፱፻፳ ዓ.ም. ለሥራ ጉዳይ ወደ እንግሊዝ አገር በሄዱ ጊዜ፤ ቴዎድሮስ ትምህርቱን አቋርጦ ወደ አገሪቱ ውሰዱን በሉ ተማጠኑ።

እሳቸው በብዙ ቅሬታ ይዘውት መጡና ገና የጽ ዓመት ወጣት እያለ፤ ተፈሪ መኮንን ትምህርት ቤት የእንግሊዝኛ ቋንቋ አስተማሪ ሆኖ ተቀጠረ። ከዚያ በመቀጠል ከሁሉም ይበልጥ የሚኮራበትን፤ ከአዲስ አበባ በጀማ በኩል አልፎ ወደ ጋምቤላ የሚወስደውን የመንገድ እና የአዋሽ ድልድይ ሥራ በተቆጣጣሪነት ይሠራ ጀመር። መንገዱን እና ድልድዮቹን የሚሠራውን ከባንያ የመሠረተና የመጀመሪያው ሥራ አስኪያጅ ሐኪም ወርቅነህ ነበሩ። ጣሊያን ኢትዮጵያን ወርራ አዲስ አበባ እንደገባች የተማሩ ወጣቶችን አያፈላለገች ታስሮ ነበረና ቴዎድሮስ ራሱን ደብቆ ሲኖር እያለ፤ በግራዚያኒ ላይ አደጋ ተጣለ። ይህን ክስተት ምክንያት በማድረግ፤ ሽሕቦቹ ወጣቱን ሁሉ ከያሉበት ሰብስበው መፍጀት ጀመሩ። የስም ዝርዝራቸው ተጽፎ ለገደያ ከሚፈለጉት ወጣቶቹ አንዱ ቴዎድሮስ ነበር።

ጣሊያኖች በአሰላ ላይ እያሉ አንድ ቀን በድንገት መንገድ ላይ ሲያገኙ ት፣ቆዳው ቀይ (ጉጭ) በመሆኑ አላውቁትም ነበር እና ግሪክ ወይም አርመን መስሏቸው ዝም ብለው አለፉት።



ሊያ፤ ቴዎድሮስ እና አስቲር ወርቅነህ

ከጥቂት ቀን በኋላ፤ ወዳጆቹ መጥተው እጁን ካልሰጠ በስተቀር ጣሊያኖች ካገኙት አስገደደው ሊወስዱትና ምናልባትም ሊገድሉት እንደሚችሉ ነገሩት። ወዳጆቹ እንደፈሩትም ፈልገው አገኙት። ሆኖም ሁኔታዎች ጋብ ብለው ነበርና ብዙም ሳይገባላ ታስሮ ወደ ጣሊያን አገር ተላከ። የየካቲቱ ጭፍጨፋ ሰሞን እግኝተውት ቢሆን ኖሮ ወንድሞቹ የሴፍ እና ብንያም ወርቅነህ እንደ ተገደሉት ሁሉ እሱም ይገደል እንደነበረ አያጠራጥም።



ሊያ፣ ቴዎድሮስ እና አስቴር ወርቅነህ

ጀፂፂ

በ፲፱፻፳፯ ዓ.ም. አዛዥ ሐኪም ወርቅነህ የኢትዮጵያ ሌጋሲዮን ባለ ሙሉ ሥልጣን ተባለው እንግሊዝ አገር በመሥራት ላይ ነበሩ። ጣሊያን አገራችንን ለመውረር እያቀረቡት መሆኗን እና በ፲፱፻፳፰ ዓ.ም. ከወረረች በኋላ ትሬም የነበረውን ስቃይና በደል ይቃወሙ እና ለዓለም ሕዝብ እቤቱታ ያቀርቡ ነበር።

የበሀር ልጃቸው ቴዎድሮስ በእናቱ እና በትውልድም እንግሊዛዊ በመሆኑ፣ ከታሰረበት ከሮማ ተፈትቶ ወደ እንግሊዝ አገር አንዲገባ፣ አባቱ ለእንግሊዝ የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር በተደጋጋሚ አመለከቱ። ሙከራቸው ሁሉ ሳይሳካ ቀርቶ ሁለተኛ የዓለም ጦርነት ተቀሰቀለ። የኅብረት ጦሩ የጣሊያንን አገር ወርሮ ሮማ እንደገባ ቴዎድሮስ የነበረበትንም እስር ቤት ጭምር አጥቅተው፣ የእንግሊዝ ወታደሮች ከአስለቀቁቸው እስረኞች አንዱ ቴዎድሮስ ነበር። እሱ ከእስር ቤት በተለቀቀበት ወቅት፣ አባቱ አዛዥ ሐኪም ወርቅነህ ከሰደት ወደ አገራቸው ተመልሰው ነበር።

ቴዎድሮስ በግብፅና በሱዳን በኩል አድርጎ አዲስ አበባ እንደ ደረሰ በቀጥታ የሄደው ወደ አባቱ ቤት ነበር። የውጪውን በር ሲያገኝ ከበኛው የቴዎድሮስን ማንነት ሰላሳውቀ በመጀመሪያ አላስገባም ብሎት ነበር። ከበኛው ስሙን ከጠየቀው በኋላ ወደ ሐኪም ወርቅነህ ዘንድ ሄደ፣ ልጅዎ ነኝ የሚል ሰው ከደጅ ቀሟል ብሎ ነገራቸው። አላቸውም ቶሎ ብለው ወደ ደጅ ወጥተው፣ ከቤቱ በወጣ በስድስት ዓመቱ ስለመጣ ሞቅ ያለ አቀባበል አደረጉለት። ቴዎድሮስ ወርቅነህ አገሩ ከገባ በኋላ፣ አላቸው ቀደም ሲል ስለጀቻቸው አሠርተውት ከነበረው፣ ከሞና መኖሪያ ቤታቸው አጠገብ ካሉት ከአንዱ ቤት፣ ተከራዮቹን አስወጥተው ለእሱ ሰጡት።

አዲስ አበባ እየኖረ ሳለ፣ የከፍተኛው ፍርድ ቤት አስተርጓሚ እና የእንግሊዝኛ ቋንቋ መምህር ሆኖ ሠርቷል። «የጫካ ውስጥ ሳስቲክ (በለጠ ጫካ) ተክል ድርጅት» ምክትል አስተዳዳሪ ሆኖም ነበር። ቴዎድሮስ፣ አማርኛ፣ እንግሊዝኛ ፈረንሳይኛ እና ጣሊያንኛ አቀላጥፎ መናገርና መጻፍ የሚችል ሰው ስለነበረ፣ በዚህም ላይተርጉም ሥራ በጣም ተፈላጊ ሰው ነበር። ይሁን እንጂ በአንድ ቦታ ተወስኖ የመሥራት ፍላጎት ስለ አልነበረው፣ ሥራ የሚባል ነገር አርግፍ አድርጎ ተወ። የእሱ ዋነኛ ፍቅር፣ የፖስታ ቴምብር መስብሰብ ነበር። ቴዎድሮስ ሚስት አላገባም፣ ልጅም አልወለደም። ይሁን እንጂ በቤተሰቡ እና ከእሱ ጋር ከሚተዋወቁት ወዳጆቹ ሁሉ አጃግ የተከበረና የተፈቀረ ሰው እንደነበረ አስከዛፎ ድረስ ይነገርለታል። በቋንቋ ችሎታውም እንዲሁ። አብዬ ቴዎድሮስ ለአህትና ለወንድሞቹ እንዲሁም ለህመድ አዝማድ ሁሉ እንደ አባት የሚታይ ሰው ስለነበረ ሁላችንም እውደውና እናክብረው ነበር። መቼም ሰው ሆኖ መሞቱ አይቀራ ሆነና፣ አብዬ ቴዎድሮስ እቤቱ ውስጥ አልጋው ላይ እንደተኛ በድንገት በሰላም ዐረፈ። የቀብር ሥርዓቱ፣ የቤተሰቡ የመቃብር ቤት በሚገኝበት በየካ ሚካኤል ቤተ ክርስቲያን ተፈፀመ።

ጀፂፂ

ወይዘሮ ቀጸላ ወርቅ ቱሉ



ወይዘሮ ቀጸላ ወርቅ ቱሉ ከአባታቸው ከፊታውራሪ ቱሉ ጂማና ከእናታቸው ከወይዘሮ ሳቦ ይፋት ሚያዝያ ፲፮ ቀን ፲፰፻፹፱ ዓ.ም. በሸዋ ክፍለ ሀገር ጅሩ አውራጃ፣ ለኩ ማርያም በሚባል ስፍራ ተወለዱ።

አባታቸው ፊታውራሪ ቱሉ የታዋቂው የጀግናው ራስ ጎበና ዳጩ (ዳጩው) የወንድም ልጅ ናቸው። እኚህ የሰሜን ሸዋ ባላባት በዓድዋ ጦርነት ላይ የአሮሞ ፈረሰኛ ሠራዊት ለለቃ ሆነው በመዝመት ከፍተኛ ጀግንነት ፈጽመዋል። ይህ ጅብዳቸው የፊታውራሪነት ማዕረግ እና የካ ሚካኤል አካባቢ አንድ ጋሻ መሬት ለመሸለም አበቃቸው።

ወይዘሮ ቀጸላ ወርቅ ቴሉ



ጀፂፂ

ከፎረ አውራጃ ከአዳ በርጋ ወደ አዲስ አበባ መጥተው አሁን በተሰጣቸው መሬት ላይ ቤት ሠርተውና ቤተሰባቸውን አስመጥተው መኖር ጀመሩ። ንጉሥ ሣህለ ሥላሴ ወይዘሮ ብርቅነሽን ይወልዳሉ። ወይዘሮ ብርቅነሽ አቶ ወንድ አፍራሽን ይወልዳሉ። አቶ ወንድ አፍራሽ ወይዘሮ ሳበ ይፋትን ይወልዳሉ።

ወይዘሮ ሳበ ይፋት ደግሞ የወይዘሮ ቀፀላ ወርቅ እናት ናቸው። በዚህም የአፄ ምኒልክ ቅርብ ዘመድ ናቸው ማለት ነው። ወይዘሮ ቀፀላ ዕድሜያቸው ስምንት ዓመት ሲሞላ፣ አጎታቸው አቶ አሸብር ወንድ አፍራሽ ቤት ተቀምጠው እንዲማሩ ወደ ደብረ ሊባኖስ ተላኩ። እዚያ በቆዩበት አራት ዓመታት፣ ፊደል ቆጥረው፣ ዳዊት ደግመው እና የመንፈሳዊ ትምህርት ከቀሰሙ በኋላ ከወላጆቻቸው ጋር ለመኖር ወደ አዲስ አበባ ተመለሱ። አዲስ አበባ እንደደረሱ በዘመኑ እንደሚደረገው ሁሉ፣ በቤተ መንግሥት አካባቢ ማደግ፣ ጨዋነትን፣ ወግ እና ሥርዓትን ወይዘሮ ዘውዲቱ (በኋላ ንግሥት) እንዲያስተምሯቸው አደረጉ።

አልፎ፣ አልፎ ወደ እናትና አባታቸው ቤት ቢመጡም፣ በዋነኛነት ኑሯቸው እዚያው ቤተ መንግሥቱ ውስጥ ሆነ። ከንግሥት ዘውዲቱ ጋር እንደ ልጅ ሆነው በቆዩበት ሦስት ዓመታት ምግባና መጠጥ መሥራት፣ ጥጥ መፈትል፣ የቤት እና የቤተ መንግሥት ሥርዓትን ተምረው ወደ እናታቸው ቤት ተመለሱ።



ጀፂፂ

ባለፈው ገጽ ውስጥ ከፊታውራሪ ቱሉ፣ በስተቀን ወይዘሮ ቀፀላ ወርቅ እና ወይዘሮ ፍቅርተ ሥላሴ ቱሉ፣ በስተቀን ወይዘሮ ሳበ ይፋት ወንድ አፍራሽ፣ ከጀርባ ከቅ ወደ ግራ ሁለተኛው ሐኪም ተደላ አበባየሁ (ሐኪም ወርቅነህ ያስተማሯቸው ዘመዳቸው ናቸው)

በዚያን ወቅት የሐኪም ወርቅነህ የቅርብ ወዳጆች የሆኑ ተላላቅ ሰዎች፣ ሚስት ያፈላልጉ ጀመር። ከብዙ ቤተሰቦች መሐከል፣ የወይዘሮ ሳበ ይፋት እና የፊታውራሪና ሴቶች ልጆች ሙያ፣ ጠባይ እና መልክን፣ ብዙ ሰዎች ሲያደንቁ የሰሙት የሐኪም ወርቅነህ ወዳጆች ምርጫቸው ወደዚህ ቤተሰብ አደሳ። በዚህ ምክንያት ያለቡትን ለመፈጸም ተጠሪ ተቀብለው ወደ ፊታውራሪ ቤት ሄዱ። ፊታውራሪ ቱሉ ቤት ሲደርሱ መልካም አቀባበል ተደረገላቸው። ጥቂት እየተጨዋውቱ ከቆዩ በኋላ፣ እንግዲህ ከመቀመጫቸው ብድግ ብለው “ልጅዎን ለወንድማችን እና ለወዳጃችን ለሐኪም ወርቅነህ ይስጡልን (ይዳሩልን) ብለው ጠየቁ። አማላጆቹ ለሐኪም ወርቅነህ ለማጪት የመጡት የፊታውራሪ ቱሉን የ፲፮ ዓመት ከረዳ ነው። ሐኪም ወርቅነህ ለማግባት ደግሞ በአጋጣሚ እዚያው ከአንድ በር ጥግ ቀማ ያደዋትን ልጅ ነው።

የአሳቸውን ትኩረት የሰጣቸውና ልባቸውን የማረከቸው፣ ምኞቱን ታሳካለች፣ ፍላጎቱን ታሟልፍለች፣ ኑሮዬም አንዲለምር የምታገዝ እና የምትጥር ሚስት ትሆኑኛለች ያላቷን ልጃገረድ ነው። የልጅቷ ዕድሜ ገና ፲፬ ዓመት አልሞላም ነበር። ፊታውራሪ ቱሉ ጂማ የሐኪም ወርቅነህን ሙያና መልክ ያውቁ... ስለነበረ “ልጅን ለፈረንጅ አልድርም ብለው አገራገሩ።

ይህን ያሉበት ምክንያት፣ ሐኪም ወርቅነህ በሙያቸው፣ በአካላቸው እና በመልካቸው ጭምር ፍጹም ፈረንጅ ይመስሉ ስለ ነበረ ነው። በአገገሩ ወይዘሮ ሳበ ይፋት ደግሞ፣ የሐኪም ወርቅነህን አማችነት ስለ ፈለጉ “ትላልቅ ሰዎች አማላጅነት ተልከውብን እንዴት እምቢ ለማለት እንችላለን?” በማለት ባለቤታቸው ቀለማላጆቹን ጥያቄ እንዲቀበሉ አግባቧቸው። ምንም እንኳን ፊታውራሪ ቱሉ ጂማ የሚስታቸውን ሐሳብ ተቀብለው ለጊዜው አሺ ቢሉም አሁንም ልባቸው ሽፍቶ ነበርና እምቢ ለማለት ምክንያት ያፈላልጉ ጀመር። ለዚህም ያገኙት መሳ፣ ታላቅ አህፉ (ፈትርተ ሥላሴ) ሳታገባ ትንሿን ልጅ መዳር የአገር ባህል አለመሆኑን ለማስገነዝብ የሚቻል መሆኑ ነበር። ይሁን እንጂ እውነት ወይዘሮ ሳበ ይፋት ግፊት፣ ቀጸላ ወርቅ የምትባለዋን ትንሿን ልጃቸውን ለሐኪም ወርቅነህ ለመዳር ትሰማሙ።

ሽማግሌዎቹም ለተደረገላቸው አቀባበል እና ልመናቸውም ስለሰመረላቸው አመሰግነው ከቤት ወጥተው ሄዱ። ወደ ሐኪም ወርቅነህ ቤት ሄደው አሳቸው የመረጧትን ከረዳ አንዲያገቡ የተፈቀደ መሆኑን ነገሯቸው። በዚህ ስምምነት መሠረት መስከረም ፳፪ ቀን ፲፱፻፫ ዓ.ም. የጋብቻ ሥነ ሥርዓት ተፈፀመ። ወይዘሮ ቀፀላ ወርቅ በዕድሜ ለጋ ይሁኑ አንጂ፣ በተፈጥሮ ያገኙት የብልህነት ፀጋ እና የማስተዋል ችሎታ፣ ከጥሩ እናትነታቸው በተጨማሪ ብዙ ቁም ነገር ያላቸውን ተግባራት ለመፈፀም በችተዋል።



ጥቂቶቹን ለመግለጥ ያህል በአጭሩ እንደሚከተለው አቀርባለሁ። ሐኪም ወርቅነህ ከወይዘሮ ቀጻላ ወርቅ ቱሉ ጋር ከተጋሉ በኋላ በኢትዮጵያ ለሦስት ዓመት በሕክምና ሙያ ሲያገለግሉ ቆይተው በ፲፱፻፯ ዓ.ም. የሕንድ ግዛት ወደነበረችው በርማ ተመልሰው ሄዱ። ለቤተሰቦቻቸው መኖሪያ እስኪያዙጋጁ ድረስ ወይዘሮ ቀጻላ ወርቅ ከሁለቱ ልጆቻቸው ጋር አዲስ አበባ ቆዩ። ሁኔታው ሲመቻች ወይዘሮ ቀጻላ ወርቅ ከሁለቱ ልጆቻቸው ትልቁን ልጃቸውን ዮሴፍን ይዘው ወደ በርማ ሄዱ። ብንያም የተባለው ትንሹ ልጃቸው ኢትዮጵያ እንዲቀር የተደረገበት ዋና ምክንያት “ሁለቱንም ልጆችሽን ይዘሽ ሄደሽ እዚያ የቀረሽ እንደሆነ ዘር ይጠፋ የለም ወይ?” በማለት የወይዘሮ ቀጻላ ወርቅ እናት ወይዘሮ ሳባ ይፋት በመቃወማቸው ነው።

ወይዘሮ ቀጻላ ወርቅ በራንጉን ከተማ በርማ ውስጥ አምስት ዓመት ሲቀመጡ፣ሦስት ሴቶች ልጆች ቢወልዱም፣የእንግሊዝ እና የበርማ ቋንቋዎችን ለማጥናትና የነርሰነት ኮርስ (ትምህርት) ለመውሰድ በቅተዋል። እንግሊዝኛ ቋንቋ እና ሂሳብ ባለቤታቸው ሐኪም ወርቅነህ አስተምረዋቸዋል። እዚህ ላይ መጠቀም የምፈልገው፣ወይዘሮ ቀጻላ ወርቅም በበኩላቸው ባላቸውን አማርኛ እና ኦረምኛ ያሰጠኋቸው እንደ ነበረ ነው።

ውጭ አገር በቆዩበት አምስት ዓመት፣ከበርማ ቀይ መስቀል ማገበር የአስታማሚነት ሙያ (nursing) የምስክር ወረቀት ተቀብለዋል። ሦስት ሴቶች እና ሁለት ወንዶች ልጆች ይዘው ወደ አገራቸው ከተመለሱ በኋላ በቀይ መስቀል ማገበር ውስጥ፣ ባስታማሚነት እና በአዋላጅነት ከፍ ያለ ተሳትፎ ነበራቸው። ሐኪም ወርቅነህ የተፈሪ መኮንን ትምህርት ቤት አስተዳዳሪ ሆነው በመሥራት ላይ እያሉ፣ወደ ውጭ አገር ሄደው ነበር።

ባላቸው ወደ ውጭ አገር የሄዱበትን ጉዳይ ተልዕኮ ፈፅመው እስኪመጡ ድረስ ወይዘሮ ቀጻላ ተወክለው ሥራውን በሚገባ ይሠሩ ነበር። ይህንንም አቶ አማኑኤል አባርሃም “የሕይወቴ ትዝታ” በሚለው መጽሐፍ ገጽ ፳ አንዲህ ብለው ጽልዋል።

የትምህርት ቤት አስተዳዳሪ የነበሩት አዛዥ ሐኪም ወርቅነህ አሸቱ በዚያ ዓመት ወደ አሜሪካ፣ዩናይትድ ስቴትስ መንገዱን ተልገው ሲሄዱ፣ለትምህርት ቤቱ ጉዳይ ባለቤታቸውን ወክለው ስለነበረ፣አልጋ ወራሹ ወደ ወይዘሮ ቀጻላ ወርቅ ዘርገለው “እኛ እንክፍልላቸዋለንና ተመልሰው ይገቡ” አሉ።

ሐኪም ወርቅነህ ከአዲስ አበባ ጀማ ከዚያም ወደጋምቤላ የሚዘልቀውን መንገድ የሚሠራ አንድ የግንባታ አክሲዮን ማኅበር አቋቁመው ነበር። ከመሐል አራዳ አስከ አቃቂ በስቃ ያለውን መንገድ አሠርተው የአቃቂን ድልድይ በግንቦት ወር አስመረቁ። የመንገድ እና የድልድይ ሥራን በተመለከተ በብርሃንና ሰላም ጋዜጣ ግንቦት ፳፭ ቀን ፲፱፻፳፪ ዓ.ም. የተጻፈው እነሆ።

አዛዥ ወርቅነህ የደከሙበትን መንገድ፣ይልቁንም የሚያስደንቀውን የአቃቂ ድልድይ ለማስመረቅ ጃንሆይን ከመኳንንቱ ጋር ጠርተው ነበር። ጃንሆይም በተቀጠረው ሰዓት መጥተው ነበር።

አዛዥ ወርቅነህ ከባለቤታቸው ከወይዘሮ ቀጻላ ወርቅ ጋር የማረ ድንኳን አስተክለው የማረ ስጋጃ አስነጥፈው ጥሩ ጥሩ ወንበር ደርድረው በበጎች አምላል የተሠራውን ብስኩትና ሽምጋኝ ደርድረው ለዓይን አጅግ አምሮ ይታይ ነበር። እንዲሁም ነፃ የወጡ ባሮች ልጆችን ለመርዳትና ለማስተማር አዛዥ ሐኪም ወርቅነህ “ስለ ፍቅርና አገልግሎት ማገበር” አቋቁመው የእርዳታ ገንዘብ ለማስገኘት በሚደረገው ዝግጅት ላይ ሁሉ ወይዘሮ ቀጻላ ወርቅ ሽይ ግብዣዎች እና መስተጋገሉ ያዘጋጁ እንደ ነበረ ከ፲፱፻፲፱ ዓ.ም. ጀምሮ በብርሃንና ሰላም ጋዜጣ ላይ በተደጋጋሚ ተጽፏል። በዚሁ ዘመን ሌዲ በርተን (Lady Burton) ከተባሉት፣በኢትዮጵያ የእንግሊዝ ሚኒስትር ከባላቸው ጋር በመሆን የሴቶች በጎ አድራጎት ማገበር አቋቁመዋል።

ወይዘሮ ቀጻላ ወርቅ ከሲዲ በርተን ጋር ባቋቋሙት የበጎ አድራጎት ማገበር አማካይነት ልዩ ልዩ የእጅ ሥራዎች ሽያጭ ይገኝ የነበረው ገቢ ተጠራቅሞ ለቀይ መስቀል ማገበር ማጠናከሪያ በመሰጠቱ ዛሬ ጎልቶና በስመ ገናናነት ለሚታወቀው የቀይ መስቀል ተቋም ጥንሰስ ሆኗል። በዚህ ማገበር የረጅም ጊዜ አባልና አገልጋይ እንደነበሩ የሚያረጋግጥ የምስክር ወረቀት ተሰጥቷቸዋል። እንዲሁም ባለቤታቸው ያቋቋሙት “ፍቅርና አገልግሎት” የሚባለው ማገበር አባልም ነበሩ።

ወይዘሮ ቀጻላ ወርቅ፣ከባለቤታቸው ጋር ወደ ጣሊያንና እንግሊዝ አገር ሄደው ነበር። እንዲሁም ከልዑል አልጋ ወራሽ ተፈሪ መኮንን ባለቤት፣ ከወይዘሮ መነን (በኋላ እቴጌ) ጋር ወደ ቅድስት ኢየሩሳሌም ሄደዋል። ኢየሩሳሌም እንደደረሱ ወደ ዴር ሱልጣን እና ሌሎችም የኢትዮጵያ ገዳማት እየተዘዋወሩ፣በመጎዳነትና በመፀለይ ለአንድ ወር ያህል ቆይተዋል። ከኢየሩሳሌም ሲመለሱ፣እግረ መንገዳቸውን አሌክሳንድርያና ካይሮ ውስጥ የሚገኙትን የኦርቶዶክስ (ኮፐቲክ) ቤተክርስቲያኖች ተሳልመዋል። ወይዘሮ ቀጻላ ወርቅ ቱሉ፣ከባላቸው ከሐኪም ወርቅነህ የተማሩትን የሰው ልጅ ሙብት የማክበር ጉዳይ አጥብቀው የያዙት ልምድ ነበር። በዚህም ሴቶች ልጆቻቸው በትምህርት እንዲጎበኩ፣በሰው ልጅ እኩልነት እንዲያምኑ እና እንዲሠሩ ይመክሯቸው ነበር። ስለዚህ ጉዳይ፣ወይዘሮ ቀጻላ ወርቅ በ፪፻ ዓመት ዕድሜ ላይ እያሉ፣መጋቢት ፲፮ ቀን ፲፱፻፳፫ ዓ.ም. ለአዲስ ዘመን ጋዜጠኛ ባደረጉት ቃለ ምልልስ “ሴቶች ከወንድ እኩል ቆመው ስለ መብታቸው ቢናገሩ እና ቢሠሩ የሚገደቡ ነው። በበኩሉ ሴት ተግዴታ ከወንድ እኩል ሁኔታ ላይ የሚለማን ደስታ ክፍ ያለ ነው። ግን እኩልነት ሲባል በአግባቡ ለመሥራት መሆኑን ኢትዮጵያዊያን ሁሉ እንዲያውቁት ያስፈልጋል። እኩልነት እየተባለ ግን ጊዜ ያመጣውን በመከተል አለ አግባቡ መሥራት አስፈላጊ አለመሆኑን ማወቅ አለባቸው” ብለዋል።

ጸዮብ

ፋሽስት ኢጣሊያ በፈጸመችው የግፍ ወረራ በርካታ ኢትዮጵያውያን በዳር ተሰማርተው በትጋት የአርበኝነት ሥራ ይሠሩ ነበር። አንዳንዶቹ ለማን በመምሰል ወደ አዲስ አበባ መጥተው ስንትና ትጥቅ እና የጠላትን አንትሰቃሴ መረዳት እየያዙ ሌሊት ወደ ዳር አገር ይሄዱ ነበር።

ለእነዚህ አርበኞች ጥይትና ስንት ከሚያቀበሉት አንዱ ወይዘሮ ቀጸላ ወርቅ ቱሉ ነበር። ይህ ድርጊታቸው በጣሊያኖች ስለታወቀባቸው ከአምስት ልጆቻቸው ጋር ተይዘው በአዚያራ እና ማርኪያሱ በሚባሉ ደሴቶች ውስጥ ለሦስት ዓመት ያህል ታስረዋል።

ባለቤታቸው አዛዥ ወርቅኤ አሸቱ አንግሊዝ አገር የኢትዮጵያ ሊጋሲዮን ባለ ሙሉ ሥልጣን ምኒስትር ሁነው ይሠሩ ነበር። እስከ 1941 ዓ.ም. ድረስ በዚህ ጋላፊነት ሲሠሩ ከቆዩ በኋላ የፋሽስት ኢጣሊያ መንግሥት ኢትዮጵያን በግፍ ወርቅ የያዘ መሆኑን እየታወቀ መንግሥታችን መፍረሱን አንግሊዞች በይፋ ተቀብለው ሊጋሲዮን አንዲዘጋ አዘዙ። በዚህ ምክንያት ሐኪም ወርቅኤ ሊጋሲዮንን ለቅቀው ወደ ሕንድ አገር ተሰደዱ። ሐኪም ወርቅኤ ወደ ሕንድ ሲሄዱ ከአሳቸው ጋር ሉንደን የነበሩትን ልጆቻቸውንም ይዘው ነበር የሄዱት። አሳቸው በስደት በነበሩበት ጊዜ ወይዘሮ ቀጸላ ወርቅ ከአሳቸው ጋር ያሉትን ልጆች ተማሪ ቤት አስገብተዋቸዋል። ከዚህ ከፍ ብሎ አንደተገለጠው የሴኖና ብንያም እጃቸውን ለመስጠት ከተገደዱ በኋላ ከሰርካታ ጓደኞቻቸው ጋር በጣሊያኖች በግፍ ተገደሉ። እነዚህን ሁለቱን የበኩር ልጆቻቸውን ሲያጡ ወይዘሮ ቀጸላ ወርቅ እስከ ዕለተ ዕረፍታቸው በገዝን ሊበሰሰሉ አንደኛው ሲሆን የልጅ ልጆቻቸው ያስታውሳሉ።

ወይዘሮ ቀጸላ ወርቅ ቱሉ ለሰው ልጅ ቅን አስተሳሰብ፣ ገፁ ልቡና እና ቸርነት የተላበሱ በመሆናቸው ለልጆቻቸው ለቤተሰቦቻቸውና ለወዳጆቻቸው አንድ ትልቅ መሠረት ጥለው ዐልፈዋል። ይህም በሳምንት አሁድ አሁድ በቋሚነት የምሳ ግብዣ ማድረጋቸው ነበር። አሳቸው ከነልጆቻቸው በጣሊያኖች ታስረው ብዙ ችግርና ፍዳ አይተዋል። በዚህ ምክንያት ወይዘሮ ቀጸላ ወርቅ ከእስር ቤት ተፈትተው ወደ አገራቸው ከገቡ በኋላ እንደ አሳቸው ጣሊያን አገር ታስረው ከነበሩት ከደጃዝማች ታየ ጉልላት ጋር በ፪፻፶፬ ዓ.ም. ትዳር መሠረቱ። ከደጃዝማች ታየ ልጅ ባይወልዱም፤ ባላቸው እስከ ዐረፉበት በ፪፻፶፮ ዓ.ም. ድረስ አብረው ኑረዋል። እኚህ ንቁ፣ ቀልጣፋ እና አርቆ አስተዋይ የሆኑ እመቤት በተወለዱ በ፳፱ ዓመታቸው ሰኔ ፳ ቀን ፪፻፸፮ ዓ.ም. ከዚህ ዓለም በሞት ለይተዋል።

የቀበሮ ሥነ ሥርዓቱም፤ ወላጆቻቸው ባለቤታቸው ሐኪም ወርቅኤን ሌሎችም ቤተሰቦች በተቀበሩበት የካ ደብረ ግህል ቅዱስ ሚካኤል ቤት ክርስቲያን በክብር ተፈጸመዋል።

ጸዮብ

ከዚህ በታች የሚገኙት ፎተግራፎች ጣሊያኖች ከኢትዮጵያ ወሰደው ጣሊያን አገር የታሰሩትን ወንዶችና ሴቶች ነው። በፎተግራፉ አንደኛው ከወንዶቹም ከሴቶቹም እስረኞች ጋር ትንሾች ልጆቻቸውም አብረው ታስረዋል።



- 1 ዝማም ወዳጆ
- 3 ፈቀደ ሥላሴ እማቺ
- 8 ሚካኤል አመዴ
- 9 ሰለሺ ሰዛብህ
- 11 ተፈራረሞብህ
- 12 ድንቅነሽ ተ/ማርያም
- 13 አሰፋ 16 ወ/ሮ ሐመረ አሸቱ
- 17 ወ/ሮ ጽጌ ዋሉ
- 18 ወ/ሮ ድንቅነሽ ተፈሪ
- 19 ወ/ሮ ሸዋረገድ
- 21 ወ/ሮ ቀጸላ ወርቅ ቱሉ
- 23 ወ/ሮ ማንያህልሻል ካሳ
- 24 ወ/ሮ ደብረቱ
- 25 ወ/ሮ ከሳይ የለምቱ



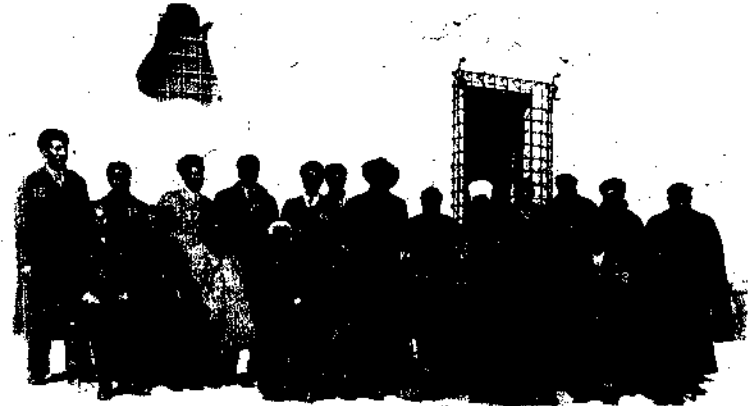
፪፻፹፬

- 27 ወ/ሮ ትሰሜ አንዳርጓ
- 28 የሱዌቺ ገዳም አለቃ
- 30 የወይዘሮ ምንትዋብ ተክሌ ሰራተኛ
- 32 ማሚቲ የወ/ሮ ድንቅነሽ ሰራተኛ
- 33 ወ/ሮ አስካለ ወልደ ሚካኤል
- 34 ወ/ሮ ኤልሳቤት ወርቅነህ
- 35 ወ/ሮ ስንዱ ገብሩ
- 36 ወ/ሮ አበበች ጨርቆሴ
- 37 ወ/ሮ ሱዚ ወርቅነህ
- 38 ወ/ሮ ርብቃ ወርቅነህ
- 39 ወ/ሮ ትሰሜ ካሳ
- 40 ወ/ሮ ምንትዋብ ተክሌ
- 41 ወ/ሮ አበበች አበጋዝ
- 42 አሰገደች የወ/ሮ ድንቅነሽ ሰራተኛ
- 44 ወ/ሮ ገነት ገብሩ
- 45 የወ/ሮ አስካለ አማኑኤል ሰራተኛ
- 46 አጸደወይን ገሩይ
- 47 ወ/ሮ አስቲር ወርቅነህ
- 48 ወ/ሮ ጥሩወርቅ አሊጋዝ
- 49 ወ/ሮ የውበዳር ገብሩ
- 50 በቀለች ካሳ
- 51 ወ/ሮ ገነት ገብሩ
- 52 አሰለፈች አማኑ
- 54 ወ/ሮ አጥናፍ የለም ዝሕይወት
- 55 ወ/ሮ ገነት ገሩይ
- 56 ወይዘሮ አሥራት ብሩ
- 57 ወ/ሮ ወለተ ኪዳን ማሞ
- 59 ወ/ሮ ደስታ ገብሩ

በዚያን ዘመን በጣሊያኖች የታሰሩ እና የተጋዙት ወይዘሮች እና ልጆቻቸው እነዚህ ብቻ አይደሉም፡፡ የጥቂቶቹን ፎተግራፍ ብቻ ለማቅረብ የተገደደሁት ለዚህ ነው፡፡ ለዚያውም በዚህ ፎተግራፍ ላይ የሚታዩትን ሰዎች ስም በሙሉ እኔ ለማግኘት ባለመቻሌ ሳልጽፍ ዘልየዋለሁ እና ምናልባት ዘመዶቻቸው ወይም ወዳጆቻቸው ፎተግራፍን ሲያዩ ማንነታቸውን ለይተው የሚያወቁ ከሆነ ለእኔ ቢጠቁሙኝ ታላቅ ባለውለታዬ እንደሚሆኑ ጥርጥር የለውም፡፡ እንዲሁም የወንድ አስረኞቹን ፎተግራፍና ስማቸውንም በከፊል ስላገኘሁ እነሆ ከዚህ በታች አቅርቤዋለሁ፡፡ ከፍ ብሎ እንደተገለጸው ፎተግራፉን በማየት እኔ ያላገኘሁትን የሰዎች ስም ለሚጠቁመኝ ምስጋናዬ የላቀ ይናል፡፡

፪፻፹፭

አስረላጊ ከሆነም ወርታ ለመክፈል ዝግጁ ነኝ፡፡ ማናኛውንም መረጃ ለመስጠት ፈቃደኛ የሆነ ሰው በዚህ መጽሐፍ ውስጥ በሚገኘው አድራሻዬ እገኛለሁና ጸፋልኝ ወይም ስልክ ደውሉልኝ፡፡



- 1 ምናሌ አስፋው
- 2 አባተ መላት
- 3 ዘራ አምደማሪያም
- 4 ፊታውራሪ ማህተመ/ሥላሴ አመዲ
- 5 ደጃዝማች በላይ አሊ
- 6 ደጃዝማች አመዲ አሊ
- 7 ራስ ገብረ ሕይወት ሚካኤል
- 8 ጸሐፊ ገጃዝማች ወልደ ሚርያም
- 9 ደጃዝማች ታዩ ጉልላቴ
- 10 ደጃዝማች ሀፀተ ሚካኤል ይናዱ
- 11 ከንቲባ ገብሩ ደስታ
- 12 ጸሐፊ ትእዛዝ ወልደ መስቀል ታሪኩ
- 13 ደጃዝማች ጣሰው ዋለሉ
- 14 ሊቀ ገብረ ክረስቶስ
- 15 ሊበን ገብረ ሕይወት
- 16 ፊታውራሪ አሊ አመዲ
- 17 በጅርንድ አበጋዝ
- 18 ግራዝማች ግዛው
- 19 ተኝዝማች ከበደ አሊ ወለ
- 20 ፊታውራሪ አመዲ



ጀጅጃ

- 21 ደጃዝማች ከበደ አርጋው
- 22 ደጃዝማች ሥፍም ደለታ
- 23 መላክ ሰላም ተስፋ ሚካኤል
- 24 ሰላምባራሽ ግህተመ ሥላሴ ወልደ መስተል
- 25 መምህር ገብረ ሥላሴ
- 26 አለቃ እስጢፋኖስ 27 አዛዥ ጌታሁን



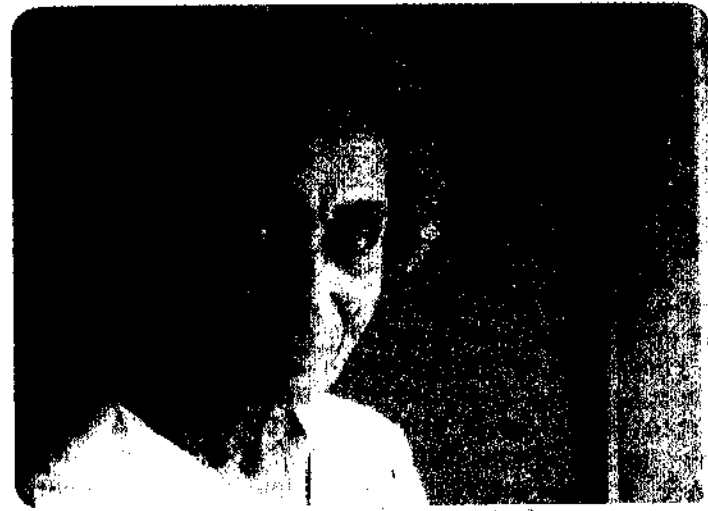
ሐኪም ወርቅነህ እሸቱ እና ወይዘሮ ቀጸላ ወርቅ ተሉ ከልጆቻቸው ከአማኞቻቸውና ከልጅ ልጆቻቸው ጋር የተነሱት ፎተግራፍ ላይ የሚታዩት ሰዎች ስም እነሆ፡፡

ከግራ ወደ ቀኝ ከጎላ የቆሙት፡፡ አባቱ ቲዎድሮስ፣ ጋሼ በፈቀዱ፣ ልጅ ይልማ፣ አባቱ መኩሪያ፣ ሊያ፣ ኤሊሃቤጥና ሃና፣ ሐኪም ወርቅነህ፣ አስቴር፣ ሱዚ (ሰበና)፣ ራሄል፣ ሶፊያ፣ ኤሌኒ፣ ዳዊት፣ ጎሩት እና ፈቃደ ሥላሴ አማኙ፡፡

ከዚህ ቀጥሎ በሚገኙት ገጾች ውስጥ፣ ስለ ልጆቻቸው እና የተጻር ዳደሮቻቸው ባጥሉ አቀርባለሁ፡፡ እንደ እኔ አስተላለብ ከሐኪም ወርቅነህ ቤተ ሰብ ሁኔታም ብዙ ቁመነኝ ይገኛል፡፡ ስለዚህ ምንም እንኳን የግለሰቦች ታሪክ የተመዋላ ባይን ለመንጸር ደረጃ ይጠቅማል እና በትዕግስት እንድታነቡት ተደራሲያኑን በአክብሮት አጠይቃለሁ፡፡ ሐኪም ወርቅነህ የግል ታሪካቸውን መጻፍ ሽጊያምሩ “በወጣ ያውጣው” ብለው ነበር፡፡ እኔ ግን “በይጠቅማችሁም አይጎዳችሁም እና አንበቡት” አላለሁ፡፡

ጀጅጃ

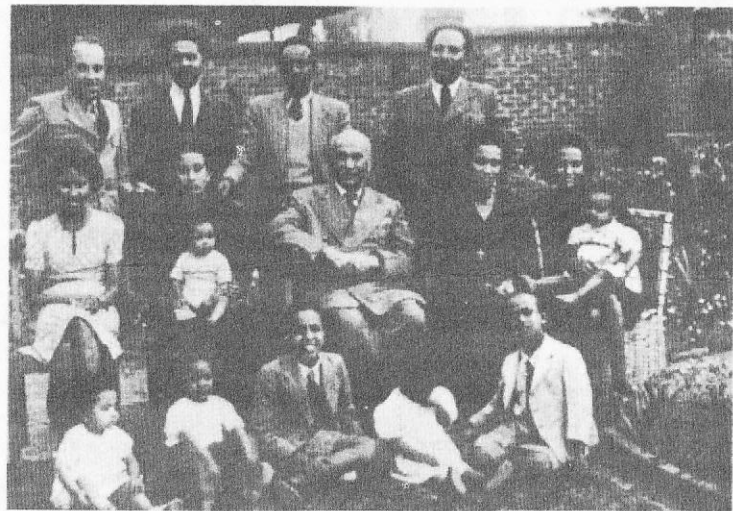
ወይዘሮ አስቴር ወርቅነህ እሸቱ



ሕፃን አስቴር ራንጉን ከተማ በርማ ውስጥ ታኅሣሥ ፳፬ ቀን ፲፱፻፳፮ ዓ.ም. ተወለዱ፡፡ እህትና ወንድሞቻቸው ከወላጆቻቸው ጋር ወደ ኢትዮጵያ ሲመጡ፣ አስቴርም በ፲፱፻፲፱ ዓ.ም. አብረው ወደ አዲስ አበባ መጡ፡፡ ትምህርት የጀመሩት በአባታቸው ቤት እስተማሪ ተቀጥሮላቸው ነው፡፡ በ፲፱፻፳፭ ዓ.ም. አዛዥ ሐኪም ወርቅነህ ለሥራ ጉዳይ ወደ እንግሊዝ አገር ሲሄዱ፣ ከፊልማት እህቶቻቸው ጋር ወስደው አዳሪ ትምህርት ቤት አስገቧቸው፡፡ ከአንድ ሞት በጎላ ምዕራብ እንግሊዝ ውስጥ በሚገኘው ሺርቦርን የልጃገረዶች ትምህርት ቤት ገቡ፡፡

በጥር ወር ፲፱፻፳፬ ዓ.ም. ሐኪም ወርቅነህ ወደ እንግሊዝ አገር ለሥራ ሄደው የመጡበትን ጉዳይ ከጨረሱ በጎላ ሦስቱም ሴቶች ልጆች ይዘዋቸው ወደ አዲስ አበባ ተመለሱ፡፡ ገዳር ፲ ቀን ፲፱፻፳፮ ዓ.ም. አስቴር ከባለምባራሽ እማኙ ይመር (ፊታውራሪ) ጋር፣ እህታቸው ኤሊሃቤጥ ደግሞ ከአቶ ተደላ ጋር በዚያኑ ቀን በአንድ ቀን ስለ ተዳሩ የሠርጉ ሥርዓት እጅግ የደመቀና የተደነቀ ነበር፡፡ ዜናው ገዳር ፲፱ ቀን ፲፱፻፳፮ ዓ.ም. በታተመው ብርሃንና ሰላም ጋዜጣ በሰፊው ተጽፏል፡፡ ወይዘሮ አስቴር ትዳር በያዙ በዓመቱ ወንድ ልጅ ወልደው ስሙን ፈቃደ ሥላሴ አሉት፡፡

24 በላምባራስ ማህተመ ሥላሴ ወልደ መስቀል
 25 መምህር ገብረ ሥላሴ
 26 አለቃ እስጢፋኖስ 27 አዛዥ ጌታሁን



ሕፃን አስቴር ራንጉን ከተማ በርማ ውስጥ ታኅሣሥ ፳፬ ቀን ፲፱፻፳፭
 ተወለዱ። እህትና ወንድሞቻቸው ከወላጆቻቸው ጋር ወደ ኢት-
 ሲዮጵያ አስቴርም በ፲፱፻፲፪ ዓ.ም. አብረው ወደ አዲስ አበባ መ-
 ትምህርት የጀመሩት በአባታቸው ቤት አስተማሪ ተቀጥረዋቸው
 በ፲፱፻፳፭ ዓ.ም. አዛዥ ሐኪም ወርቅነህ ለሥራ ጉዳይ ወደ እንግሊዝ

ፋሽስቶች አገራችንን ከወረሩ በኋላ ወይዘሮ አስቴርን ከልጃቸው ፈቃደ ሥላሴ ጋር ወደ ጣሊያን አገር ወሰደው አሰሯቸው። በ፲፱፻፵፭ ዓ.ም. እናታቸውን ወይዘሮ ቀጸላ ወርቅ ቴሉን፣ሴቶች ልጆቻቸውን እና ፈቃደ ሥላሴን ከአስር ቤት ፈትተው ወደ አዲስ አበባ አመጧቸው።

ወይዘሮ አስቴር በ፲፱፻፵፱ ዓ.ም. ከአቶ በፈቃዱ ወልደ ሚካኤል ጋር ጋብቻ መሥርተው ገዳር ዩ ቀን ፲፱፻፵፱ ዓ.ም. ለወለዷት ሴት ልጅ ሂሩት የሚል ስም አወጡላት። ጣሊያን ተባርሮ ከአገራችን ከወጣ በኋላ፣ግርማዊ ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ በዙፋናቸው ላይ ሲቀመጡ፣ወይዘሮ አስቴር እቴጌ መነን ትምህርት ቤት ለጥቂት ጊዜ አስተማሩ። ከዚያ በኋላ ባለቤታቸው አቶ በፈቃዱ ወልደ ሚካኤል በአስመራ የፖስታ ቤቱ ዋና ዲሬክተር ሆነው ሲሾሙ፣አብረው ወደ አስመራ ሄዱ። ወይዘሮ አስቴር ወርቅነህ አማርኛ፣ እንግሊዝኛ፣ ፈረንሳይኛ እና ጣሊያንኛ ቋንቋ ደህና አድርገው ይናገሩ እና ይጽፋ ነበር።

በ፲፱፻፵፮ ዓ.ም. አስመራ ውስጥ የኢትዮጵያ መንግሥት ባንክ ቅርንጫፍ ሲከፈት፣ወይዘሮ አስቴር ከባንኩ ሠራተኞች አንዷ ሆነው ተቀጠሩ። ለሁለት ዓመት ያህል በጸሐፊነት ከአገልግሎት በኋላ፣ቀጣዩን ፮ ዓመት የዋናው ሥራ አስኪያጅ ጸሐፊ ሆነው ሲሠሩ ቆዩ። ከ፲፱፻፵፱ ዓ.ም. ጀምሮ አስከፊ ፲፱፻፷፪ ዓ.ም. ድረስ ደግሞ ለውጭ አገር ባንኮች ግንኙነት ከፍል ጸሐፊ ሆነው አገልግለዋል። ከዚያም የባንኩ ጸሐፊዎች ሁሉ ኃላፊ ሆነው ከ፲፮ ዓመት አገልግሎት በኋላ፣በተወለዱ በ፶፮ ዓመታቸው ጠረታ ለመውጣት በቁ። ለረጅም ጊዜ የባንኩ ምስጋን ሠራተኛ የነበሩት ወይዘሮ አስቴር፣ከባንኩ ዋና ሹም ከክቡር አቶ ታደሰ ያዕቆብ እጅ ልዩ ሽልማትና የረጅም ጊዜ የአገልግሎት ሚዳሊያ ተሸልመዋል።

ክቡር አቶ ታደሰ ያዕቆብ ሽልማቱን ሲሰጧቸው የሚከተለውን ንግግር አድርገዋል።

ለጠረታ መድረስ ታላቅ ጸጋ በመሆኑ፣ወይዘሮ አስቴር በመልካም ጠባያቸው፣በርገራጌያቸው እና በታዛዥነታቸው የተሟሉ ሆነው ከዚህ ደረጃ መድረሳቸው፣ለራሳቸው ብቻ ሳይሆን ለቤተ ሰባቸው ታላቅ ኩራት መሆናቸውን ስገልጥ በታላቅ ደስታ ነው።

ወይዘሮ አስቴር የኢትዮጵያ ሴቶች ማኅበር አባል በመሆን የበጎ ሥራ አገልግሎት ለበርካታ ዓመታት ሲሰጡ ቆይተዋል። ደርግ ተቋቁሞ የመሬት አዋጅ አውጥቶ የዜጎችን ርስት እስከወረሰበት ጊዜ ድረስ፣ወይዘሮ አስቴር ለነሮ መደጎሚያቸው እንዲሆናቸው በግብርና ጽሑፍ ተሰማርተው በና ማምረት ጀምረው ነበር። ወይዘሮ አስቴር ከመጀመሪያ ባለቤታቸው ፊታውራሪ አማኝ አንድ ወንድ ልጅ፣ከአቶ በፈቃዱ ወልደ ሚካኤል ደግሞ በድስት፣በጠቅላላው የሰባት ልጆች እናት ነበሩ።

ባላምባራስ አማኝ ይመር
የወ/ሮ አስቴር የመጀመሪያ ባል

ባምባራስ አማኝ ይመር ከወይዘሮ አስቴር ጋር ተጋብተው አንድ ወንድ ልጅ ከአፈሩ በኋላ ከባለቤታቸው ተፋትተዋል።

በዚህ ምክንያት ልጃቸው ፈቃደ ሥላሴ ያደገው ከእናቱ እና ከአያቱ ከወይዘሮ ቀጸላ ቴሉ ጋር ነው። ጣሊያኖች ከኢትዮጵያ ከተባረሩ በኋላ በጣም የታወቀው “ነንደር ፓንክዮን” ባለቤት ባላምባራስ አማኝ ይመር ሆኑ። ባላምባራስ አማኝ ዘመድ አፍቃሪ በመሆናቸው ከመቶ በላይ የሚሆኑ የራሳቸውን የዘመድ ልጆች እያስተማሩ ማሳደጋቸው ይነገራል። አያሌ ዘመዶቻቸውን ከጎንደር አስመጥተው ከአሠልጠኛቸው በኋላ እዚህ ድርጅታው ውስጥ እና በሌሎችም ቦታዎች ሥራ ያስገባቸው ነበር። እሳቸው ከአስተማሪነት የዘመድ ልጅ አንዷ ፀሐይ አማኝ የምትባለዋን አውቃታለሁ። ይህችን ልጅ ከጎንደር አስመጥተው ነርስነት ከተማረች በኋላ ወደ ሰዊድን አገር ለከፍተኛ ትምህርት ልከዋት ነበር። ስቶክሆልም ከአኔ ጋር ከተዋወቅን በኋላ ስለ ባላምባራስ አማኝ ትሩፋት ብዙ አጫውታኛለች። እሳቸው እስከ ዐረፉበት ቀን ድረስ በንግድ ሥራ ይስተዳደሩ ስለነበረ በዘመኑ ባለሀብት ከሚባሉት አንዱ እንደነበሩ ይነገራል።

አቶ በፈቃዱ ወልደ ሚካኤል
የወይዘሮ አስቴር ሁለተኛ ባል



አቶ በፈቃዱ ወልደ ሚካኤል

የወይዘሮ አስቴር ሁለተኛ ባል



አቶ በፈቃዱ የተወለዱት ታኅሣሥ ፲፭ ቀን ፲፱፻፺ ዓ.ም. ነው። ዕድሜያቸው ለትምህርት ሲደርስ አዲስ አበባ በሚገኘው አሊያን ፈራንሴዝ ገብተው ሲማሩ ቆዩ። የሰባተኛ ክፍል ትምህርታቸውን እንደ አጠናቀቁ፣ መተሐራ ላይ የጥጥ እርሻ ያካሂደ ለነበረው የጀርመን ኩባንያ ተቀጥረው መሥራት ጀመሩ። ኩባንያው በ፲፱፻፲፱ ዓ.ም. ለትምህርት ወደ ጀርመን አገር ልኳቸው የንግድ ትምህርት አጥንተው በ፲፱፻፳፱ ዓ.ም. ሲመለሱ በጥጥ ኩባንያው ውስጥ ኃላፊነት ተሰጥቷቸው መሥራት ቀጠሉ። ጣሊያን አገራችንን ከወረረች በኋላ የካቲት ፲፪ ቀን ፲፱፻፳፱ ዓ.ም. ሞገስ አስገደም እና አብርሃም ደቡቅ፣ ግራዚያንን ለመግደል ባደረጉት መከራ ምክንያት የተማሩትን ወጣቶች እያደኑ መግደል ጀመሩ። አቶ በፈቃዱ ከሞት አፋፍ የዳኑት በቀጠራቸው የጀርመን ኩባንያ ከፍኛ ጥረት ነው። ያም ሆኖ ታስረው ወደ ሲቺሊያ ደሴት ከመላክ አልዳኑም። በ፲፱፻፴፩ ዓ.ም. ከእስር ተፈትተው አዲስ አበባ እንደ ደረሱ በዋናው የፖለቲካ ሹም ስር በተቋቋመው የሲቪል ጉዳይ ክፍል ሥራ ተሰጣቸው። ጣሊያኖች በ፲፱፻፴፫ ዓ.ም. ከወጡ በኋላ ከገንዘብ ምኒስቴ ስር ይስተዳደር ለነበረው የመንግሥት ንብረት ጥበቃ ዋና ዲሬክተር ሆነው ተሾሙ። ከዚህ ስራ በተጨማሪ የUNRRA አገናኝ መኮንንም ነበሩ። ከወይዘሮ አስቴር ወርቅነህ ጋር ጋብቻ የመሰረቱት በዚህ ዘመን ነበር።

ኤርትራ በፌዴሬሽን የኢትዮጵያ አካል ከሆነች በኋላ በኤርትራ የፖስታ ቤቱ ዋና ዲሬክተር ሆነው ተሾሙ። ከዚያ ቀጥሎ በኤርትራ የፌዴራል ጉዳይ ዲሬክተር ሆኑ። በመቀጠልም ከኤርትራ ተጠርተው ከመጡ በኋላ በውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር የፕሮቶኮል ክፍል ኃላፊ ሆነው ተሾሙ። ፲፱፻፶፫ ዓ.ም. በላይቤሪያ የኢትዮጵያ አምባሳደር ሆነው በመሥራት ላይ እያሉ በመኪና አደጋ ጭንቅላታቸው ላይ ከፍተኛ ጉዳት ደረሰባቸው። ጀርመን አገር ሂደው ታከመው ከዳኑ በኋላ ወደ አዲስ አበባ ተመለሱ። ከዚያ በኋላ ሥራ ስላልተሰጣቸው እቤታቸው ተቀመጡ። ሥራ ፈትተው እንዲቀመጡ የተደረጉት እና የጡረታ መብትም የተከለከሉት ከጠቅላይ ምኒስትሩ ጋር በነበራቸው አለመግባባት ይመስላል።

በደርግ ዘመን ጡረታቸው የተከበረላቸው ከጠቅላይ ምኒስትሩ ጋር የነበረውን ቅራኔ ከግንዛቤ በማስገባት ሳይሆን አይቀርም። አቶ በፈቃዱ ወልደ ሚካኤል፣ አማርኛ፣ ኦሪምኛ፣ እንግሊዝኛ፣ ፈረንሳይኛና ጣሊያንኛ ጥሩ አድርገው የመናገርና የመጻፍ ችሎታ ነበራቸው። በመንግሥት ሥራ ላይ በቆዩት ዘመናት ለፈጸሟቸው ተግባራት ከኢትዮጵያ እና ከውጭ አገር መንግሥታት በርካታ ሚዲያዎች እና ኒሻኖች ተሸልመዋል። በትርፍ ጊዜያቸው ከብት ማርባት፣ ፍራፍሬና ቡና ተክሎች መንከባከብ ይወዱ ነበር።

አቶ በፈቃዱ ወልደ ሚካኤል ለጥቂት ቀናት ታምመው ሰኔ ፬ ቀን ፲፱፻፸፩ ዓ.ም. ዐረፉ። አስከሬናቸው ያረፈው ሸላ በሚገኘው የካ ሚካኤል በሚገኘው የሐኪም ወርቅነህ ቤተሰብ መካነ መቃብር ነው።



ከፊት ከግራ ወደ ቀን ክንፈ፣ ወይዘሮ አስቴር፣ ቴዎድሮስ፣ አቶ በፈቃዱ፣ ከጅርባ ከቀኝ ወደ ከግራ አደይ፣ ጌሩት፣ ዮሴፍ፣ ሜሪ (ጽጌረዳ) እና ፈቃደ ሥላሴ አማኑ።



ከፊት ከግራ ወደ ቀኝ ክንፈ፣ ወይዘሮ አስቴር፣ ቴዎድሮስ፣ አቶ በፈቃዱ፣
ከጀርባ ከቀኝ ወደ ከግራ አደይ፣ ኂሩት፣ ዮሴፍ፣ ሮዝ ሜሪ (ጽጌረዳ) እና
ፈቃደ ሥላሴ እማኝ፡፡

ወይዘሮ ኤሊሣቤጥ ወርቅነህ አሸቱ



ኤሊሣቤጥ ሐምሌ ፲፫ ቀን ፲፱፻፱ ዓ.ም. ራገጉን ከተማ በርማ ውስጥ ተወለዱ። ወላጆቻቸው በ፲፱፻፲፪ ዓ.ም. ወደ ኢትዮጵያ ሲመጡ አሳቸውም ከአህዳዊታቸው እና ከወንድሞቻቸው ጋር አብረው መጡ። ሐኪም ወርቅነህ ለልጆቻቸው እንዲት እንግሊዝካዊት መምህርት ተጥረው አቤታቸው ውስጥ ኤሊሣቤጥን ጨምሮ የልዑል ተፈሪ መኮንንን ልጅ ፀሐይን (ልዕልት) እና የብላቴን ጌታ ገሩይን ልጅ አምሳለን ያስተምሩ ነበር። በ፲፱፻፲፮ ሁሉንም ልጆች ወደ እንግሊዝ አገር ወሰደው ሱንዶን ውስጥ ደቫይን ኮሌጅ (Devine College) አስገቧቸው። ኤሊሣቤጥ እና የቀሩት አህዳዊታቸው በቂ ትምህርት ቀስማችኋልና ወደ አገራችሁ ግቡ ብለው ሐኪም ወርቅነህ ራሳቸው በ፲፱፻፳፱ ዓ.ም. ወደ ኢትዮጵያ ይዘዋቸው መጡ። ኤሊሣቤጥ ከአቶ ተድላ ኃይሌ ዘለቀ፣ አህታቸው አስቴር ከአቶ አማኝ ደሞር ጋር በደመቀ ሠርግ በአንድነት በ፲፱፻፳፮ ዓ.ም. በትዳስ ጊዮርጊስ ቨርስቲያን የጋብቻ ሥርዓት ፈፀሙ። አህትማማቾች የትዳር ጓደኞቻቸውን ራሳቸው መርጠው ለማግባት ሲወሰኑ አባት እና እናታቸው ያለ እንዳች ማመንታት ፈቀዱላቸው።

ይህም በዘመኑ ከተለመደው የጋብቻ አካሄድ የተለየ በመሆኑ የብርሃንና ሰላም ጋዜጣ በማግኘት ባወጣው እትም “ሥርዓት ያለው ጋብቻ” በሚል ርእስ በሰፊው ተጽፏል። አቶ ተድላ ዘለቀ በኤርትራ የኢትዮጵያ ቆንሲል ተብለው ሲሾሙ ወይዘሮ ኤሊሣቤጥ ባላቸው ዘንድ ለመሔድ ተነሱ። ጉዞው በበቁሉ በሰነበረ ረጅሙንና አድካሚውን መንገድ እንደ ምንም ብለው ጨርሰው ከሁለት ወር በኋላ አሰመራ ገቡ።

በጥቅምት ወር ፲፱፻፳፰ ዓ.ም. ጣሊያኖች በኢትዮጵያ ላይ ጦርነት ስለከፈቱ፣ ዲፕሎማት ባልና ሚኒስቴሮችን እስከ ኢትዮጵያ ድምበር ድረስ በአጃቢ ላኳቸው። ትግራይ እንደ ደረሱ አቶ ተድላ ከራስ ሥዩም ጦር ጋር ተቀላቅለው ማይጨው ላይ ሲዋጉ በጥይት ተመትተው ሕይወታቸው ዐለፈች።

ጣሊያኖች ድል በማግኘታቸው ራስ ሥዩም ሲሚሉ፣ ከጭፍሮቻቸው ሁለቱን በረዳትነት (Aides de camps) አብረዋቸው እንዲቆዩ አደረጉ። ከተመረጡት አንዱ ልጅ ይልማ ደሬሳ ነበሩ። ራስ ሥዩም፣ ልጅ ይልማ ደሬሳ እና ወይዘሮ ኤሊሣቤጥ እና ወይዘሮ ሣራም ታስረው ወደ ጣሊያን አገር ተወሰዱ።

እንዲሁም እናታቸው እና አህዳዊታቸው ታስረው ወደ ጣሊያን አገር ሲወሰዱ የልጃቸው ልጅ ፈቃደ ሥላሴ አማኝም አብሮ ታስሮ ነበር። ሃገሩ እና ኤሊሣቤጥ የታሰሩት አዚያው ጣሊያን አገር ሌላ እስር ቤት ነበር። የልጆቻቸውን መታሰር ወይዘሮ ቀጸላ ወርቅ ሲልሙ፣ አሁን ከሚገኙበት ቦታ እሳቸው ወደ አሉባት እስር ቤት እንዲመጡላቸው የጣሊያንን መንግሥት ጠይቀው ስለነበረ ንብረቱም ልጆቻቸው መጥተው ከአሳቸው ጋር ታሰሩ። ምህረት ተደርጎላቸው በ፲፱፻፴፩ ዓ.ም. ወደ ኢትዮጵያ ሲመለሱ ሸላ ወዳለው ቤታቸው ሄደው አብረው መኖር ጀመሩ። በዚያው ሰዎን ከልጅ ይልማ ደሬሳ ጋር ጋብቻ ፈጽመው ስለነበረ በዓመቱ ቤት ልጅ ወልደው ሶፊያ የሚል ስም አወጡላት። ግንቦት ፳፫ ቀን ፲፱፻፴፭ ዓ.ም. ደግሞ ሌላ ቤት ልጅ ወልደው ስሟን ሃና አሉት። በዚሁ ዓመት በጥቅምት ወር ቀደም ሲል የተወለደው ሕፃን ልጃቸው ሄንሪ መታጠቢያ ቤት ውሀ ከተሞላው ገንዳ ውስጥ ሲጫወት ወድቆ ኖሮ፣ ውሀው ውስጥ ተደፍቆ ሞቶ ተገኘ። ይህ ያልተጠበቀ አደጋ ለወላጆቹ ታላቅ ሰቀቀን ነበር ማለት ይቻላል።

የካቲት ፳ ቀን ፲፱፻፴፮ ዓ.ም. የታናሽ አህታቸው ወይዘሮ ሊያ ወርቅነህ እና የአቶ ገብርኤል ቴዎድሮስ ሠርግ ዕለት ወንድ ልጅ ወልደው ብንያም የሚል ስም አወጡላት። ሐምሌ ፲፬ ቀን ፲፱፻፴፱ ዓ.ም. ሌላ ወንድ ልጅ ወልደው ስሙን ፋኑኤል አሉት። የካቲት ፳፰ ቀን ፲፱፻፵፪ ዓ.ም. የመጨረሻ ልጃቸውን ሰሎሜን ወለዱ።

ልጅ ይልማ ደሬሳ በአሜሪካን አገር አምባላደር ሆነው ሲሠሩ፣ ወይዘሮ ኤሊሣቤጥ በርካታ የአገሪቱን ከተማዎች እና ሚክሲኮን ከባለቤታቸው ጋር በመሆን ጎብኝተዋል።



አንዲሁም ሲቻል ከባለቤታቸው ጋር ሳይቻል ደግሞ ባቻቸውን በልጅነት የተማሩበት ሉንደንና ሌሎችም የአውሮፓ ታላላቅ ከተማዎች አይተዋል። ከእነዚያ አገሮችም ሕንድ፣ጃፓንና ፊሊፒንስን ጎበኝተዋል። ለጉባዔነት በሄዱባቸው አገሮች ሁሉ እየዞሩ ሱት ከማየትና ዕቃ ከመሸመት፣ ይልቅ መብደባቸውን ታሪካዊ ቦታዎችን፣ አብያተ መጻሕፍትን እና ሐውልቶችን ማየት ያስደስታቸው ነበር። በተለይም ፊሊፒንስ እና ጃፓን ያዩባቸው መናፈሻ ቦታዎች፣ ለአበባ ክፍተት ፍቅር እንዲኖራቸው መነሻ ሆኗቸዋል።

ባለቤታቸው ወደ ኢትዮጵያ ተመልሰው ለልዩ ልዩ የመንግሥት መሥሪያ ቤቶች ምኒስትር ሆነው ሲሠሩ፣ ወይም ኤሊሣቤጥ የቤት እመቤትነት ድርሻቸውን የተወጡት በሚከተለው ዓይነት ነበር። ልጅ ይልማ ደሬሳ ከነበራቸው አያሌ መጽሐፎች ውስጥ ባህል እና ታሪክን የሚገልጡትን አበክረው ያነቡ ነበር። ልጅ ይልማ ደሬሳ ጽፈው ባሳተሙት «የኢትዮጵያ ታሪክ» መጽሐፍ መግቢያ ላይ ወይም ኤሊሳቤጥ በመጽሐፉ ዝግጅት ላይ የነበራቸውን ተሳትፎ በምስጋና ገልጠዋል። በባልና ሚስቶቹ መኖሪያ ግቢ ውስጥ ወይም ኤሊሳቤጥ ተቀረጽቶች እና ዓይነታቸው ብዙ የሆኑ አበባዎች በመትከል እና በመንከባከብ ያሳድጉ ነበር። የአበባ አትክልት ስፍራው እጅግ ከመደንቁ የተነሳ በዚያን ዘመን ተቋቁሞ በነበረው የአበባ ወጃጆች ማሕበር ዝግጅት ላይ አበባዎች ለትእይንት ማቅረብ ጀመሩ። ትኩረታቸው አበባዎችን ማሳየት ብቻ ሳይሆን ከመጽሐፍ በማጥናት የቀሰሙትን የአበባ አቀራረብ ዘዴ ማሳየትም ፍምር ነበር። ትእይንቱን የሚያቀርቡት የጃፓኖችን የአበባ አቀራረብ ስልት በመጠቀም ስለነበረ የአሳቸው አበቦች ልዩ አደናቀትን ብቻ ሳይሆን ሽልማቱም ያገኙ ነበር። በዚህም የአበባ ወደጀት ማግበር አዲስ አበባ ሲመሠረት (Addis Ababa Horticultural Society) አባል ለመሆን በቅተዋል።

በተጨማሪም፣ ምንም እንኳን ማርሰሰውነታቸው ተሰማሚ አለመሆኑ (allergic) ቢታወቅም ግቢያቸው ውስጥ በርካታ ቀርጾች ሰቅለው ይገኝ የነበረውን የማር ምርት ለወጃጅ ዘመድ ያከፋፍሉ ነበር። ከዚህም በተጨማሪ በእናታቸው መሬት እና በከፋ ክፍለ ሀገር የቡና እርሻ ስለ ነበራቸው፣ እሳቸው ሳይመቻቸው ሲቀር እህታቸው ወይም ሱዚ እያካሄዱላቸው ጥራት ያለው ቡና ለገበያ ያቀርቡ ነበር። ልጅ ይልማ የመንግሥት ባለሥልጣን ስለሆኑ ብዙ ጊዜ እቤታቸው እንግዶች ሰጋብዙ፣ ወይም ኤሊሳቤጥ እንኳን በማይወጣለት መስተንግዶ የታወቁ የቤት እመቤት በመሆን ኃላፊነታቸውን ያከናውኑ ነበር። በ፲፱፻፷፮ ዓ.ም. ወታደራዊ ጁንታ ተቋቁሞ የቀድሞ ባለሥልጣናትን እየሰበሰበ ሲያሰር ልጅ ይልማ ደሬሳም ከታሰራዎቹ አንዱ ሆኑ። በዚህ ምክንያት ልጆች የመንከባከብ እና ለባላቸው ስንቅ የማመላለስ ኃላፊነት ወይም አሕድር ሚንቃ ላይ ወደቀ። የአባታቸውን የሐኪም ወርቅነህን እርዳያነት በመከተል፣ በጠነከረ መንፈስ እና ታጋሽነት ግፉን ሁሉ ተሸክመው ለባላቸው አስፈላጊውን ነገር ሁሉ አስር ቤት ድረስ ይልኩላቸው ነበር።

የወይዘሮ ኤሊሣቤጥ ችግር በዚህ አላበቃም። የካቲት ፲፫ ቀን ፲፱፻፷፮ ዓ.ም. ታናሽ እህታቸው ወይም ኤሊያ ልጃቸው ዳንኤልን የዳሩ ዕለት፣ ወይም ኤሊሣቤጥ ምንም በማያውቁት ነገር ከሠርግ ግብዣ ላይ ተይዘው ደርግ እስር ቤት ገቡ። ከብዙ ወራት እንግልት በኋላ ምንም ዓይነት መግለጫ ወይም መረጃ ሳይሰጣቸው ከእስር በነገ ተለቀቁ። ከእስር ቤት ከተለቀቁ በኋላ ቀደም ሲል ያደርጉ እንደ ነበረው ሁሉ እሁንም ለባላቸው ስንቅ በማመላለስ ላይ እያሉ፣ ባለቤታቸው ልጅ ይልማ በጠና ታምመው ሆስፒታል ገቡ። ወይም ኤሊሣቤጥ ከደርግ ልዩ ፈቃድ አግኝተው ባላቸውን ሆስፒታል እየተመላለሱ ሲያስታምሙ ቆይተው፣ ልጅ ይልማ በሽታቸው ጠንቀባቸው ዐረፉ። የጸና የቤተ ሰብ ፍቅርና የለው መውደድ የነበራቸው ወይም ኤሊሣቤጥ ዛሬ በሕይወት ካሉት ሰማቸው ከዚህ በታች ከተጠቀሱት ሰዎች ጋር ልዩ የሆነ መቀራረብ ነበራቸው። እነሱም፣ የራሳቸው ሦስት ሴቶች ልጆቻቸው (ሰፊያ፣ ሃና እና ሰሎሜ)፣ ሁለት ወንዶች ልጆቻቸው (ብንደም እና ፋትኤል)፣ አራት የልጅ ልጆቻቸው (ያሬድ፣ ኢያሱ፣ ከሰተ ብርሃን እና ይልማ) እንዲሁም የመጨረሻ እህታቸው ወይም ኤሊያ ወርቅነህ ናቸው። ወይም ኤሊሣቤጥ መከራና ችግር ስለተረባረበባቸው አሳቸው ራሳቸው ለበሽታ ተጋለጡ። ሕመማቸው ማትሚኗቸውን (የጀርባ አጥንታቸውን) በመሆኑ፣ ወደ አሜሪካ ሄደው ታከሙ። ይሁን እንጂ ከበሽታቸው በመፈወስ ፈንታ እየጠናባቸው ስለመጣ፣ ደቡብ አፍሪካ የተሻለ ሕክምና አለ ተባለ። አሳቸውም ወደዚያ ሄደው በመታከም ላይ እያሉ፣ ምንም ፈውስ ሳያገኙ የሚያስታምሟቸው ጥቂት ዘመዶቻቸው ባለብት መስከረም ፳፭ ቀን ፲፱፻፷፯ ዓ.ም. ዐረፉ። አስከሬናቸው አዲስ አበባ መጥቶ፣ የቀበረ ሥርዓቱ የካ ሚካኤል በሚገኘው በቤተሰቡ መካነ መቃብር በታ ተፈለገ።

ልጅ ይልማ ደሬሳ ስመንቱ

የወይዘሮ ኤሊሣቤጥ ፪ኛ ባል





በ፲፰፻፺፱ ዓ.ም. ጨታ በሚባል መንደር ወለጋ የተወለደውን ሕፃን ልጃቸውን አባቱ አቶ ደሬሳ አመንቴ፤ስሙን ይልማ አሉት። በዚያን ዘመን በአገር ባህል መድኃኒት ዐዋቂ የሆኑት አቶ ደሬሳ ወደ አዲስ አበባ ሲመጡ ይልማ አብረዋቸው መጡ። አዲስ አበባ እንደደረሱ ይልማ ዳግማዊ ምኒልክ ተማሪ ቤት ገብተው እንዲማሩ አባታቸው የትምህርት ቤቱን ዓመታዊ ክፍያ ፈፀሙ። ወጣት ይልማ እንግሊዝኛ ክፍል ተመዝግበው ትምህርታቸውን በሚገባ መከታተል ጀመሩ። ምኒልክ ትምህርት ቤት እያሉ በትምህርታቸው ጎበዝ ስለነበሩ፤ የመጀመሪያ ደረጃ መመሪቂያውን ፈተና በከፍተኛ ውጤት አሰፉ።

በዚህ ምክንያት በመንግሥት ወጪ ወደ ግብፅ ተልከው አሌክሳንድሪያ ኮሚፒዝው ቪክቶሪያ ኮሌጅ ገብተው የ፲፪ኛ ክፍል ትምህርታቸውን አጠናቀቁ። አሁንም በ፲፪ኛ ክፍል መልቀቂያ ፈተና ከፍተኛ ውጤት በማስመዝገባቸው የዩኒቨርሲቲ ትምህርት እንዲከታተሉ ወደ እንግሊዝ አገር ተሳሉ። እንግሊዝ አገር፤ ከኮምብሪጅ እና ከአክስፎርድ የ፲፪ኛ ክፍል ትምህርት ለመጨረሻቸው የምስክር ወረቀት (School Certificate) ተቀበሉ።

በመቀጠልም የለንደን ማትሪኩሌሽንን ፈተና ወሰደው አሁንም ከፍተኛ ውጤት ስላሳዩ ከካምብሪጅ ዩኒቨርሲቲ በኢኮኖሚክስ የመጀመሪያ ዲግሪ (B.Sc.) በማዕረግ ተቀበሉ። ከዚያ ወደ ስዊዘርላንድ ሄደው ኢንተርናሽናል ሕግ ትምህርት ለአንድ ዓመት ተከታተለው ሲጨርሱ ወደ ኢትዮጵያ ተመለሱ። ልጅ ይልማ ደሬሳ፤ ወደ አገራቸው የገቡት ጣሊያን አገራችንን ከመውረሯ በፊት ነበር። ልጅ ይልማ ደሬሳ፤ ወደ አገራቸው የገቡት ጣሊያን አገራችንን ከመውረሯ በፊት ነበር። ወዲያውኑ በውጭ ጉዳይ ምኒስቴር የመንግሥታት ማኅበር ክፍል ኃላፊ ሆነው ሥራ ጀመሩ።

ማያዚያ ጳጳ ቀን ፲፱፻፳፰ ዓ.ም. ጣሊያን አዲስ አበባን ስትይዝ፤ ልጅ ይልማ ከልዑል ራስ እምሩ ጦር ጋር ተቀላቅለው ሲዋጉ፤ ጎደብ ወንዝ ዳር፤ ጎዳም ውስጥ በጠላት ተማረኩ። ከዚያም ጣሊያን ወደ ፓዝ እና ሊፓሪ ደሴቶች ወሰዱ አሰራቸው። ጣሊያን አገር ታስረው የነበሩት አብዛኞቹ ኢትዮጵያውያን በ፲፱፻፳፭ ዓ.ም. ከአስር ተፈትተው ወደ አዲስ አበባ ሲመጡ ከአንሱ መሐል አንዱ ልጅ ይልማ ደሬሳ ነበሩ። ከአስር ቤት ከተለቀቁ በኋላ በጣሊያን ፖለቲካ ቢሮ (Officio Polletico) ውስጥ በትርጉማንነት መሥራት ጀመሩ። በዚያው ሰዎን ከወይዘሮ አሊሣላጥ ወርቅነህ ጋር ጋብቻ መሠረቱ። ጣሊያን ከአገራችን ከተባረረች በኋላ በ፲፱፻፳፫ ዓ.ም. ልጅ ይልማ ደሬሳ የውጭ ጉዳይ ምኒስቴር ጭና ጸሐፊ ሆነው ተሾሙ። ከ፲፱፻፳፱ እስከ ፲፱፻፶፭ ዓ.ም. ባሉት ዓመታት በመጀመሪያ በዋና ዲሬክተርነት፤ ቀጥሎ በምክትል ምኒስቴርነት የገንዘብ ምኒስቴርን ሲመሩ ቆዩ። በዚያን ዘመን የገንዘብ ሚኒስቴር «የጠላት ንብረት መሥሪያ ቤት» የባይ አዛዥ ነበር። የጠላት ንብረት መሥሪያ ቤት ዋና ተግባር፤ በወረራው ዘመን በጣሊያኖች እጅ የነበሩ ንብረቶችን ሁሉ ወርሶ መንግሥት እንዲያስተዳድረው ማድረግ ነበር።

የዚህ ተቋም የመጀመሪያው ዋና ኃላፊ ዳዊት ሃል (David Hall) ነበር። ከጥቂት ወራት በኋላ አቶ መኮንን ወልደ ዮሐንስ ተሾሙ። አቶ መኮንን የጸሐፊ ትእዛዝ ወልደ ጊዮርጊስ ታናሽ ወንድም ናቸው።

የዓለም ንብረት ማኅበር (Allied Nations) ከአክሲስ ኃይሎች (Axis Powers) በሚያደርጉት ውጊያ ከአውሮፓ አገሮች ወታደሮች ይመለመሱ ነበር። በዚህም ኮንጎ ውስጥ የነበሩ የቤልጂየም ወታደሮች ጣሊያኖችን ከአገር ለማስወጣት ከእንግሊዞች ስር ሆነው ወደ ኢትዮጵያ መጥተው ነበር። እነዚህ የቤልጂየም ወታደሮች ጋምቤላን፤ ዩብይን እና ደምቢዶሉን ለመያዝ ቻሉ። ጣሊያኖች ከተሸነፉ በኋላ፤ ቤልጂየን፤ ዩብይን ማዕድን ማምረቻ ነቃትለውና የማረኩትን የጦር መሣሪያና ሌሎችም ንብረቶች ዘርፈው ወደ ኮንጎ ይዘው ሄዱ። አቶ መኮንን ንብረቶችን ለማስመለስ ያደረጉት ጥረት በእንግሊዝ አዛዦች ተባባሪነት እና ደንታ ቢስነት ሳይሳካ ቀርቷል። ከ፲፱፻፶፭ እስከ ፲፱፻፶፱ ዓ.ም. ድረስ ልጅ ይልማ የንግድና ኢንዱስትሪ ምኒስትርነት ተሾመውም ነበር። ከ፲፱፻፶፱ እስከ ፲፱፻፶፯ ድረስ በዋሽንግተን የኢትዮጵያ አምባሳደር ሆነው ሠርተዋል።

በዚሁ ዘመን ውስጥ የኢትዮጵያ መልክተኞች መሪ በመሆን ኒው ዮርክ በሚካሄዱት የተባበሩት መንግሥታት ስብሰባዎች ተሳትፈዋል። ከ፲፱፻፶፯ እስከ ፲፱፻፶፯ ዓ.ም. የውጭ ጉዳይ ምኒስትር ነበሩ። ከቡር ልጅ ይልማ ደሬሳ ባንዱን በተካሄደው የገለልተኛ አገሮች ጉባዔ የኢትዮጵያ መልክተኞች መሪ ከመሆናቸውም በላይ፤ የባንዱንን ስምምነት ፈርመዋል። (ሌሎች ዓለም አቀፍ ስብሰባዎች በኢትዮጵያ ስም ተሳትፈዋል። የውጭ ጉዳይ ምኒስትር በነበሩበት ዘመን፤ የጀጅው የአፍሪካ ነፃ መንግሥታት የውጭ ጉዳይ ምኒስትሮች ጉባዔ አዲስ አበባ ሲካሄድ ሊቀ መንበር ሆነው ስብሰባውን መርተዋል።

ልጅ ይልማ ደሬሳ በኢትዮጵያዊነታቸው በሙሉ ልብ የሚያምኑ፤ በአገራቸው የሚከሩና የሚመኩ ሽው ነበሩ። ብዙ ጊዜ የውጭ አገር ሰዎችን ወደ ቤታቸው እየጋበዙ ከቤተሰቦቻቸው ጋር ያስተዋውቁ ነበር። አንድ ፈረንጅ ስለ ኢትዮጵያውያን ድህነት ሲናገር ከሰሙ፤ እሳቸው በደቡብ የአሜሪካ ግዛት ስላሉት ደህ ነጮች ወይም ቀይ ሕንዶች ተብለው ስለሚጠሩት አሜሪካዊ ድህነት እስክረው ይናገራሉ። ስለ ሲፔሊኖች ኋላ ቀርነት ያብራራሉ። ኢትዮጵያውያን በማንኛውም ረገድ ሠለጠኑ ከሚባሉት አገር ሰዎች የሚያንሱ አለመሆናቸውን ረገጥ እያደረጉ በመናገር ያስረዱ ነበር። ልጅ ይልማ በዚህ የሚቆጠሩ መጽሐፎች ከማግባቸው በተጨማሪ፤ ጣሊያን አገር ታስረው በነበሩበት ጊዜ የኤች ጂ ዊልስን የዓለም ታሪክ (H.G. Well's History of the World) ወደ አማርኛ ተርጉመዋል። የመሳፍንት ዘመንና የኢትዮጵያ ታሪክ የሚባሉ ሁለት ትላልቅ መጽሐፎችም አሳትመዋል። ከቤተሰቦቻቸው እና ከዘመዶቻቸው ጋር የነበራቸው ግንኙነት በፍቅርና በመተሳለብ ላይ የተመሠረተ ነበር። ሐኪም ወርቅነህ እና ልጅ ይልማ በአገር ጉዳይ ላይ ያሳቸው አቋም - ተመሳሳይ በመሆኑ ዘወትር ይገናኙ ነበር።

በ፲፱፻፳፮ ዓ.ም. የመንግሥት ሰው፣ ሲደረግልድ ይልማ ደራሳም እንደሉሉቱ ባለሥልጣናት ተይዘው ታስረው ነበር። እዚያው አስር ቤት እያሉ ጣፊያቸው ቆስሎ በመታመማቸው ምክንያት ወደ ሐኪም ቤት እየተሳኩ እንዲታከሙ ቢደረግም ሕይወታቸው ሲተርፍ አልተቻለም። ልዩ ይልማ ደራሳ ለአገራቸው በቅን ያገለገሉ ሰው ቢሆንም ጊዜው ባመጣው ፖለቲካ ውዥነብር ምክንያት ሰብአዊነታቸው ተገድቶ አስር ቤት እያሉ ዐረፉ።



ከጀርባ ከግራ ወደ ቀኝ ጀምሮ፡- ሃና፣ ብንያም፣ ሶፊያ እና ሰሎሜ ልዩ ይልማ እና ወይዘሮ ኤሊሣቤፕ ወርቅነህ አሸቱ

ወይዘሮ ሃና ወርቅነህ አሸቱ



ሃና ነሐሴ ፳፫ ቀን ፲፱፻፲፩ ዓ.ም. ራንጉን ከተማ በርማ ተወለዱ። ፲፱፻፲፫ ዓ.ም. ገና የአንድ ዓመት ሕፃን እያሉ ወላጆቻቸው ወደ ኢትዮጵያ ስለተመለሱ ከአሁኖችና እና ከወንድሞቻቸው ጋር አብረው መጡ።

በመጀመሪያ አባታቸው ቤት ከዚያም እንግሊዝ አገር ድረስ ተልከው ተምረዋል። ሐኪም ወርቅነህ ሴቶች ልጆቻቸው የ፲፪ኛ ደረጃ ትምህርታቸውን እንዳጠናቀቁ ወደ አገራቸው አንዲመለሱ በመፈለጋቸው ሃና ወደ ኢትዮጵያ ከተመለሱ በኋላ በ፲፱፻፳፮ ዓ.ም. የጨርጨር አውራጃ ዋና ጸሐፊ ከነበሩት ከአቶ ከሰይፈ ሚካኤል ጋር ትዳር መሠረቱ። የጋብቻው ሥርዓት የተፈፀመው አዲስ አበባ በሚገኘው የትዳሩ ሚካኤል ቤተ ክርስቲያን ነው። እግረመንገዳችንን አቶ ሰይፈ ሚካኤል፣ ከጨርጨሩ አበጋዝ ከክቡር አሳዥ ሐኪም ወርቅነህ ጋር ይሠሩ የነበሩ እና የክቡር ዶክተር ከበደ ሚካኤል አጎት ናቸው።

በ፲፱፻፳፮ ዓ.ም. የመንግሥት ለውጥ ሲደረግ፣ ልጅ ይልማ ደሬሳም እንደሌሎቹ ባለሥልጣናት ተይዘው ታስረው ነበር። እዚያው አስር ቤት እያሉ ጣፊያቸው ቆስሎ በመታመማቸው ምክንያት ወደ ሐኪም ቤት እየተላኩ እንዲታከሙ ቢደረግም ሕይወታቸው ሲተርፍ አልተቻለም። ልጅ ይልማ ደሬሳ ለአገራቸው በቅን ያገለገሉ ሰው ቢሆንም ጊዜው ባመጣው ፖለቲካ ውዥንበር ምክንያት ስብእናቸው ተጎድቶ እስር ቤት እያሉ ዐረፉ።



ከጀርባ ከግራ ወደ ቀኝ ጀምሮ፡- ሃና፣ ብንያም፣ ሶፊያ እና ሰሎሜ ልጅ ይልማ እና ወይዘሮ ኤሊሣቤጥ ወርቅነህ አሸቱ

ወይዘሮ ሃራ ወርቅነህ አሸቱ



ሃራ ነሐሴ ፳፫ ቀን ፲፱፻፲፩ ዓ.ም. ራንጉን ከተማ በርማ ተወለዱ። ፲፱፻፲፫ ዓ.ም. ገና የአንድ ዓመት ሕፃን እያሉ ወላጆቻቸው ወደ ኢትዮጵያ ስለተመለሱ ከእህቶችና እና ከወንድሞቻቸው ጋር አብረው መጡ።

በመጀመሪያ አባታቸው ቤት ከዚያም እንግሊዝ አገር ድረስ ተልከው ተምረዋል። ሐኪም ወርቅነህ ሱቶች ልጆቻቸው የ፲፪ኛ ደረጃ ትምህርታቸውን እንዳጠናቀቁ ወደ አገራቸው እንዲመለሱ በመፈለጋቸው ሃራ ወደ ኢትዮጵያ ከተመለሱ በኋላ በ፲፱፻፳፮ ዓ.ም. የጨርጨር አውራጃ ዋና ጸሐፊ ከነበሩት ከአቶ ከሰይፈ ሚካኤል ጋር ትዳር መሠረቱ። የጋብቻው ሥርዓት የተፈፀመው አዲስ አበባ በሚገኘው የቅዱስ ሚካኤል ቤተ ክርስቲያን ነው። እግረመንገዳችንን አቶ ሰይፈ ሚካኤል፣ ከጨርጨር አበጋዝ ከክቡር አዛዥ ሐኪም ወርቅነህ ጋር ይሠሩ የነበሩ እና የክቡር ዶክተር ከበደ ሚካኤል አጎት ናቸው።

ሚያዝያ ፳፯ ቀን ፲፱፻፳፰ ዓ.ም. ኢጣሊያ አዲስ አበባን ስትይዝ፣ የትዳሩ ሁኔታ ስለተናጋ ጣሊያኖችን በመፍራት ወይዘሮ ሣራ ወደ ጅቡቲ ተሰደዱ። ጅቡቲ እያሉ ብቸኝነት ስለአጠቃቸው እና የኑሮ ሁኔታ ስለከበዳቸው ወደ አዲስ አበባ ተመለሱ። ጣሊያኖች ሌሎች ኢትዮጵያውን እያፈሉ ማሰር ጀምረው ስለነበረ ወይዘሮ ሣራም ታስረው ወደ ጣሊያን አገር ተወሰዱ።

እናታቸው ወይዘሮ ቀጸላ ወርቅም ታስረው ወደ ጣሊያን አገር በመወሰዳቸው ከእሳቸው ተነጥለው የታሰሩት ሁለቱ ሴቶች ልጆቻቸውም እሳቸው ወደ አሉበት እስር ቤት እንዲመጡላቸው ለጣሊያን መንግሥት አመለከቱ። ጥያቄያቸው ተቀባይነት አግኝቶ ወይዘሮ ኤሊሣቤጥ እና ወይዘሮ ሣራን እናታቸው ዘንድ አምጥተው አብረው አሰሯቸው። በ፲፱፻፴፩ ዓ.ም. ጣሊያኖች ወይዘሮ ቀጸላ ወርቅን ከነልጆቻቸው ከእስር ቤት ስለለቀቁቸው ወደ አዲስ አበባ መጥተው የካ ሚካኤል አጠገብ ከሚገኘው የቀድሞው ቤታቸው ገቡ።

እዚያ ሁሉም አብረው መኖር ጀመሩ። አባታቸው አዛዥ ሐኪም ወርቅነህ ከሚኖርበት ከሐንድ አገር ሲመለሱ፣ ወይዘሮ ሣራ ከአባታቸው ጋር ለመኖር መሐል አራዳ ወደሚገኘው አባታቸው ቤት ሄደው መኖር ጀመሩ። እንደ አጋጣሚ ሆኖ ከጥቂት ጊዜ በኋላ ታናሽ እህታቸው ርብቃ ስለ ታመሙ እሳቸውን ለማስታመም ወደ እናታቸው ቤት ተመልሰው ገቡ። ወይዘሮ ርብቃ ራስ ደስታ ሆስፒታል ለመታከም ሲገቡ ወይዘሮ ሣራ እዚያው ከእሳቸው ጋር እያደሩ ማስታመም ጀመሩ። ርብቃን ሆስፒታሉ ውስጥ በማስታመም ላይ እያሉ እራሳቸው በታይፎይድ በሽታ ተለከቱ። የሣራን ሕይወት ለማትረፍ ጥረት ቢደረግም በሽታውን የሚያድን መድኃኒት ኢትዮጵያ ውስጥ ባለመገኘቱ ሕክምናው ሳይሳካ ቀረ። የነበረው አማራጭ ወደ ውጭ አገር ወስዶ ማሳከም ነበር። ስለዚህ ወይዘሮ ቀጸላ ወርቅ እና የወይዘሮ ሣራ ታናሽ እህት ወይዘሪት ሶስና (ሱዚ) ይዘዋቸው ወደ ካይሮ (ግብፅ) ሄዱ።

ካይሮ ሲደርሱ አስፈላጊውን የታይፎይድ እና የኮሌራ ክትባት ቀደም ሲል አልወሰዱም ነበር እና ለጥቂት ቀናት በማዕቀብ ቦታ (quarantine) መቆየት ግድ ሆነባቸው። በዚህ መሐከል የሣራ የጤና ሁኔታ ተባባሰ። መጨረሻ ላይ ሆስፒታል ገብተው በመታከም ላይ እያሉ በሽታው ፋታ ስላልሰጣቸው ነሐሴ ፳ ቀን ፲፱፻፴፮ ዓ.ም. ከዚህ ዓለም በሞት ተለዩ። በዚያኑ ዕለት የቀብር ሥርዓቱ ካይሮ በሚገኘው የትዳራስ ሉቃስ መካነ መቃብር ተፈፀመ።



ርብቃ ሐምሌ-፳፫ ቀን ፲፱፻፲፫ ዓ.ም. ራገጉን ከተማ በርማ ተወለዱ። በዚያን ዘመን ሐኪም ወርቅነህ በርማ ውስጥ ተቀጥረው ይሠሩ ነበር። ርብቃ ለወላጆቻቸው ጆኖ ሴት እና ፲፩ኛ ልጅ ናቸው። እንደቀሩት ወንድምና እህቶቻቸው የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት እንደጨረሱ ወደ እንግሊዝ አገር ሄደው የ፲፪ኛ ክፍል ትምህርት አጠናቀው ወደ አዲስ አበባ ተመለሱ። ወዲያውኑ ፋሽስት ኢጣሊያ በፈፀመችው ወረራ አዲስ አበባን ስትይዝ ርብቃ ታስረው ወደ ጣሊያን አገር ተወሰዱ። በዚያን ጊዜ ከቀሩት እስረኞች ተነጥለው የታሰሩ በመሆናቸው እናታቸው የጣሊያን ሹማምንቶች ተለማምጠው ከእሳቸው ጋር አብረው እንዲታሰሩ ተደረገ። በ፲፱፻፴፩ ዓ.ም. ጣሊያኖች ወይዘሮ ቀጸላ ወርቅን ከነልጆቻቸው ከእስር ቤት ስለለቀቁቸው ወደ አዲስ አበባ መጥተው የካ ሚካኤል አጠገብ ከሚገኘው የቀድሞው ቤታቸው ሊገቡ ርብቃም አብረው ነበር። አዛዥ ሐኪም ወርቅነህ ከሰደት ተመልሰው የቀድሞ ቤታቸውን ስለተረከቡ ርብቃ ከእሳቸው ጋር መኖር ጀመሩ።





ከጥቂት ጊዜ በኋላ አብረዋቸው አዘር ቤት ክፍሉት እሳቸው ጋር ለመኖር ተመልሰው ወደ እናታቸው ቤት ገቡ። ወዲያውኑ የጽሕፈት ምኒስትር ዋና ዲሬክተር ሆነው ይሠሩ ከነበሩት አቶ ጌታሁን ተሰማ ጋር መጋቢት ፳፭ ቀን ፲፱፻፳፭ ዓ.ም. ሕጋዊ ጋዕዝ ረፀጡ። በኋላውኑ የፍልጠና ሆነው በደንገት ስለታመሙ ራስ ደስታ ሆሰፒታል ገብተው መታከም ጀመሩ። ታላት እህታቸው ሣራ እዚያው ሆሰፒታል ውስጥ እየተጉ ሲያስታምንባቸው ነበር። ይሁን እንጂ ሕመሙ ጸንቶባቸው እዚያው ሆሰፒታል ውስጥ ዐረፉ። የቀብር ሥርዓቱም የካ ሚካኤል ቤተ ክርስቲያን ኮሚፒንው የቤተሰቡ መካነ መቃብር ተፈፀመ።

አቶ ጌታሁን ተሰማ የርብቃ ባለቤት



አቶ ጌታሁን ተሰማ የካቲት ፮ ቀን ፲፱፻፳ ዓ.ም. አዲስ አበባ ተወለዱ። አባታቸው አቶ ተሰማ ብሩ፣ እናታቸው ወይዘሮ ደስታ አዳ ይባላሉ። የመጀመሪያ ትምህርታቸውን በቅዱስ ጊዮርጊስ ቤተ ክርስቲያን ከጀመሩ በኋላ፣ በጣም ዓመት ሲሞላቸው ጸግማዊ ምኒልክ ትምህርት ቤት ገብተው ሲከታተሉ ቆዩ። በ፲፻፲፮ ዓ.ም. ወደ አስከንጌርያ ግብፅ ሄደው ቪልቶሪያ ኮሌጅ እጅግ ዓመት ከተማሩ በኋላ የጤና መታወክ ስለደረሰባቸው፣ ወደ ቤይሩት ጣሪያ ተዛውረው የሁለተኛ ደረጃ ትምህርታቸውን አጠናቀቁ። ከዚያም ቤይሩት ጣሪያ ሲገቡ ሦስት ዓመት እንደተማሩ፣ አገርህ ትፈልግላች ተባለው ወደ ኢትዮጵያ ተመለሱ።

በዚያን ዘመን ከአገር ግዛት ሚኒስቴር፣ የሕዝብ ጤና ጥበቃንም ያስተዳርር ስለነበረ አቶ ጌታሁን የሚኒስትሩ መሥሪያ ቤት ባልደረባ በመሆን በንግሥት ዘውዲቱ ሆሰፒታል ለሰባት ወር ያህል ሠሩ።

እዛኙ ሐዚም ወርቅነህ፣ የጨርጨር አውራጃ አበጋዝ ሆነው ሊሾሙ የፖሊስ ድርጅት ለማቋቋም እስበው ስለነበረ፣ የተማሩ ወጣቶች በዚህ ሙያ ለማሠልጠን ወሰኑ። ለዚህ ትምህርት ብቁ ናቸው የተባሉ ወጣቶችን አፈላልገው የገኘዋቸው፣ አቶ ጌታሁን ተሰማ፣ አበበ ደገፋ ነበሩ። እነዚህን ወጣቶች ወደ ኤደን ልከው በፖሊስ ትምህርት እንዲሠለጥኑ አደረጉ።

ወጣቶቹ የተላኩበትን ሥልጠና አንደ ጨረሱ፣ ፋሽስት ኢጣሊያ አገራችንን ለመውረር የማኮብካቢ ወሬ ዕውን እየሆነ ስለመጣ፣ ሦስቱም ምሩቃን ፖሊሶች ወደ አዲስ አበባ መጥተው ሌሎች ወጣቶች፣ በጦርነት ጊዜ ሊፈጽሙ የሚገባቸውን ትምህርት መስጠት ጀመሩ።

እንደተፈራውም ጣሊያን ኢትዮጵያን መውረጅ ዕውን ሆኖ አዲስ አበባን ስትይዝ፣ አቶ ጌታሁን ተሰማ፣ ከጥቂት ጓደኞቻቸው ጋር ሆነው ከከተማ ወጥተው በአርበኝነት ተሰማሩ። ከዚያም በሰኔ ወር ፲፱፻፳፱ ዓ.ም. ከጓደኞቻቸው ጋር ሆነው በወለጋ በኩል ወደ ቡዳን ተሰደዱ። ካርቱም አራት ወር ያህል ከቆዩ በኋላ ፍላጎታቸው በጦር መስክ ለማገልገል ስለሆነች ወደ አገራቸው ተመልሰው በአርማጫሆ፣ በበጌምድርና በሰሜን ጎጃም እየተዘዋወሩ የአርበኝነት ትግላቸውን ቀጠሉ። ብላቴን ጌታ ሱሪንዝ «ለኢትዮጵያ አንድነትና የመተባበር ማኅበር» በሚል ስም ጎጃም ውስጥ ሲያቋቁሙ፣ አቶ ጌታሁን ተሰማ በዋና ጸሐፊነት ተመርጠው ሲሠሩ ቆዩ። የዚህ ማኅበር የክብር ፕሬዚደንት ቢትወደድ መንገሻ ጀምቦሬ ነበሩ።

የአቶ ጌታሁን ተሰማ ቡድን የዓለም ወሬ የሚቀበሉበት በሞተር የሚሠሩ ሦስት ራዲዮዎች ነበራቸው። ከዚህም በተጨማሪ፣ እያንዳቸው በአንድ ጊዜ ከሁለት መቶ ገጽ ያበሰጠ አትም የማባዛት የሚችሉ ሁለት የማተሚያ የእጅ መሣሪያዎች ነበሯቸው። በእነዚህ ማተሚያዎች፣ «የኢትዮጵያውያን ድምፅ» የሚባል በሳምንት አንድ ጊዜ የሚታተም ጋዜጣ ነበራቸው። ጋዜጣውን ጎጃምና በጌምድር ውስጠ ለተሰማሩት አርበኞች እየዞሩ የሚያደርሱ እንዲሁም በሱዳን ለሚኖሩት ስደተኞች አሳልፈው የሚሰጡ መልዕክተኞች ነበሯቸው። ይህ የተከታተለ አሠራር፣ ለአርበኞች ተስፋና ብርታትን የሚሰጥ፣ ጠላትን ደግሞ ስጋት ላይ የሚጥል መሆኑን መገንዘብ ይቻላል። ጋዜጣው ወቅታዊ የዓለም ወሬ ከማሰራጨቱ በተጨማሪ፣ አርበኞች እርስ በእርሳቸው እንዲረዳዱ፣ በመሐከላቸው ሊፈጠር የሚችለውን አለመግባባት ለማስቀረት፣ ጠላትን ግንዛባ ለማግኘት ይልቅ በሽምቅ ውጊያ ስልት እንዲያጠቁ፣ ጥይት ያለ አግባብ እንዳያባክኑ የሚያስገነዝብ ስለነበረ፣ በዙፍሬ አፍርቷል ማለት ይቻላል። ደጃዝማች ከበደ ተሰማ ተልከው ወደ ጎጃም በመጡ ጊዜ፣ አቶ ጌታሁን ተሰማ ከሐምሌ ፳፭ ቀን ፲፱፻፳፮ ዓ.ም. እስከ ጥር ፲፪ ቀን ፲፱፻፴፫ ዓ.ም. ድረስ አብረዋቸው ሠርተዋል።



የክርስቲያን ሕይወት ጥንቃቄ ይሆናል።



ይህንንም ደጃዝማች ከበደ በጻፉት ማስታወሻ መዝግበውታል። አቶ ጌታሁን ተሰማ በሠራባቸው ቦታዎች ሁሉ፣ ትሁት፣ ትጉህ፣ ሰው አፍቃሪ እና አክባሪ፣ መልካም ጠባይና ዕውቀት አስተባብረው የያዙ አንደኛዎቹ ነበሩ። ሰዎች መስክረውላቸዋል። እሳቸው ለአገራቸው ለፈፀሟቸው ቅን አገልግሎት በርካታ ኒሻኖች እና ሜዳሊያዎች ተሸልመዋል።

መቼም ሰው ሆኖ መሞት አይቀርምና በተወለዱ በ፪ኛ ዓመታቸው፣ ግንቦት ፮ ቀን ፲፱፻፹ ዓ.ም. ዐረፉ።

የአቶ ጌታሁን ተሰማ ኑዛዜ ምናልባትም ትምህርት ሰጪ ይሆናልና ቀንጨብ አድርጌ ከዚህ በታች አቀርባለሁ።

... ከተገዢው ጸሎተ ፍትሐት በቀር፣ ደረት እየደለቀ፣ መሾ እያወጠ ማልቀስ፣ ጥቁር መልበስ፣ የአበባ ጉንጉን ማፍር፣ ተዝግቦ ማውጣት፣ የማላምንበት ስለሆነ፣ ይህ ሁሉ እንዳይደረግልኝ አደራ አላለሁ። ነገር ግን ዕረፍቴን ሰምታችሁ ለአንዳንድ ትዝታም ቢሆን ሀዘናችሁን ለመግለጥ ከየአላችሁበት መጥታችሁ ከዚህ በመሰባሰባችሁ ከልብ አመሰግናለሁ።
ጌታሁን ተሰማ

ወይዘሮ ሶስና (ሱዚ) ወርቅነህ እሸቱ



ወይዘሮ ሶስና ወርቅነህ፣ ከአባታቸው አሳዥ ሐዚም ወርቅነህ እሸቱ እና ከእናታቸው ከወ/ሮ ቀፀላ ወርቅ ተሉ ጸጉሜ ፩ ቀን ፲፱፻፲፭ ዓ.ም. አዲስ አበባ ከተማ ተወለዱ። ሐዚም ወርቅነህ ለሕፃን ሶስና ልዩ ፍትር ስለ ነበራቸው፣ የእኔ ሱዚ እያሉ እስከ ዕለተ ዕረፍታቸው ድረስ ይጠሯቸው እንደነበረ ቤተሰቡ ሁሉ ያውቃል።

ቤተሰቡም ቢሆን ወይዘሮ ሶስና እስከ ዐረፋባት ጊዜ ድረስ የሚጠሯቸው ሱዚ በሚል ስማቸው ነው። ዕድሜያቸው ለትምህርት ሲደርስ፣ ከወንድማቸው እና ከእህቶቻቸው፣ እንዲሁም ከሌሎች የአባታቸው ወዳጆች ልጆች ጋር እንግዲያቸው ውስጥ መግር ደመሩ። አባታቸው የጨርጨር አውራጃ አስተዳዳሪነትን ተሾመው ሲሄዱ ሱዚ አብረው ሄደው ስለነበረ አሰብ ተፈሪ ተማሪ ቤት ገቡ። አሳዥ ሐዚም ወርቅነህ የኢትዮጵያ ሊጋሊዮን ሙሉ ባለሥልጣን ሚኒስትር ተብለው ወደ እንግሊዝ አገር ሲሄዱ፣ ከእህታቸው ርብቃ ወርቅነህ ጋር እዚያው አሰብ ተፈሪ አዳሪ ትምህርት ቤት ተመዘገቡ። በዓመቱ ጣሊያን አገራችንን ለመውረር ስትንቀሳቀስ እሳቸውና እህታቸው ርብቃ ትምህርታቸውን አቋርጠው ወደ አዲስ አበባ መጡ። ሚያዝያ ፳፮ ቀን ፲፱፻፳፮ ዓ.ም. ጣሊያኖች አዲስ አበባን ወረሩ።

በከተማ ውስጥ ዝርፈያና ግድያ በመጀመሩ፣ የኢጣሊያ ጦር ከተማዋን ከተቆጣጠረ ከእምስት ቀን በኋላ እናታቸውና ወይዘሮ ቀጻላ ወርቅ ልጆችን ይዘው ለጊዜው ተጠልለውበት የነበረውን የእንግሊዝ ሊጋሊዮን ድንኳን ለትቀው ወደ ሾላ ቤታቸው ተመለሱ።

አብርሃም ደቡቅና ሞገስ አስገደም በግራዚያኒ ላይ በምብ በመወርወራቸው ምክንያት ጣሊያኖች ሠላላ ሺሕ (30,000) ሰው ገድለው በሺዎች የሚቆጠሩ አቀስለውና ቁጥራቸው ጥቂት የማይባል ሰዎችም አስረው ነበር። ከእስረኞቹ መሐል፣ እናታቸው ወይዘሮ ቀፀላ ወርቅ፣ እህቶቻቸው እና እሳቸው፣ በኮሚዎን ተቁነው ወደ ምዕዋ ተወሰዱ። ከረጅም የስቃይ ጉዞና ጉስቆልና በኋላ ወደ አዚናራ ደሴት ተወስደው ከሌሎች ኢትዮጵያውያን የፖለቲካ እስረኞች ጋር ተጋዙ። ከዚያም ሚርኮሉኒያና በምትባል ከተማ ለሦስት ዓመት ታሰሩ።

ወይዘሮ ሱዚ እስር ቤት በቆዩባቸው ዓመታት የመከራ ዘመኑን ለማሳለፍ የቻሉት፣ ከእናታቸው እና ከእህቶቻቸው ጋር በነበረው መተሳሰብ፣ የመንፈስ ጥንካሬ እና ጽኑ የአገር ፍትር በማግኘታቸው መሆኑን እስከ ቅርብ ጊዜ ድረስ ይናገሩ ነበር። ጣሊያን ከአገራችን በሚያዚያ ወር ፲፱፻፴፱ ዓ.ም. ከተባረረች በኋላ፣ በዚያው ዓመት ታኅሣሥ ፳፮ ቀን ከአገርናም ጀሚትራ መኩሪያ ወልደ ሥላሴ ጋር ሕጋዊ ጋብቻ ፈፅመው ለ፶፮ ዓመት አብረው ለመኖር በትቀዋል። በዚህ የተቀደሰ ጋብቻ የሦስት ሴቶች ልጆች እናት፣ የሰዎችን ልጆች አያት እና የሰዎችን ልጆች ትድመ አያት ለመሆን በትቀዋል። ሴቶች ልጆቻቸውን አሊኒ፣ ራሂል እና ፍሬ ሕይወት መኩሪያን፣ በአንድነት በሆነችበት በትምህርት ከትኩተው አላድገው ለመቶ ብቃትና ኃላፊነት አብቅተዋል።



፫፻፳

እኚህ ፈሪህ እግዚአብሔር እና የሰው ልጅ ፍቅር በልባቸው የሰረጸው እመቤት፤የበርካታ ቤተ ዘመድ ልጆች በማሳደግና በማስተማር ለታላቅ ቁምነገር አብቅተዋል።

ባለቤታቸው አቶ መኩሪያ ወልደ ሥላሴ የገበሬ ነጋዴ ለመሆን ወሰነው በ፲፱፻፵፯ ዓ.ም. ከሥራ ቦታቸው ስንበት ጠይቀው ወጡ። ባለቤታቸው ወይዘሮ ሱዚ የባላቸውን ሃሳብ በመደገፋቸው የመላ ቤተሰባቸውን መኖሪያ ወሊሶ ከተማ አደረጉ።

አቶ መኩሪያ ሙያቸው የሆነውን የግብርና ሥራ ሲጀምሩ፤ወይዘሮ ሱዚም አብረዋቸው መሥራት ጀመሩ። የባልና ሚስቶቹ ሥራ ጥሩ ውጤት አስገኝቶ እየተስፋፋ ስለሄደ አንድ የዕቃ መጫኛ መኪና ገዝተው አራሳቸው ወይዘሮ ሱዚ የሹፌርነት ሥራቸውን ያከናውኑ ጀመር። በ፲፱፻፵፱ ዓ.ም. ባለቤታቸው አቶ መኩሪያ ወልደ ሥላሴ ወደ መንግሥት ሥራ እንዲመለሱ በግርማዊ ቀደማዊ ኃይለ ሥላሴ ታዘዙ። እሳቸውም አገራቸው ለሥራ የምትፈልጋቸው መሆኑን ስለተነገራቸው ሙያቸው በሚፈለግበት የእርሻ ትምህርት ቤቶች ዲራክተር ሁነው መሥራት ጀመሩ። በዚህን ጊዜ ወይዘሮ ሱዚ ወሊሶ ውስጥ ከባላቸው ጋር ሲሠሩ ያገኙትን የግብርና ሥራ ልምድና ዕውቀት በላቀ ሁኔታ በሥራ ለመተርጎም አስበው በራሳቸው አነሳሽነት፤በከፋ ክፍለ ሀገር በሊሙ ወረዳ ሰፊ የቡና እርሻ አቋቋሙ። ጫካውን አስመንጥረው በዘመናዊ እርሻ ዘዴ ችግኝ አስተክለው በጥንቃቄ በማስከትት አስፈላጊውን እንክብካቤ በማድረጋቸው ብዙም ዓመታት ሳይቆይ ቡናው ለለቀማ ደረሰ። ከዚያም የደረሰውን ቡና በጥንቃቄ አያስለቀሙ እና እያስፈለፈሉ ጥራት ያለው ቡና ለገበያ በማቅረብ ከፍተኛ ገቢ ማግኘት ችለዋል። በዚህም የተነሳ የአሁኖቻቸውን የቡና ተክል ሥራና ንብረት ኃላፊ ሁነው ያስተዳድሩ ነበር።

ወይዘሮ ሱዚ አገልግሎት ይሰጡ የነበረው ለአሁኖቻቸው ብቻ አልነበረም። በእርሻቸው ላይ በቋሚነትና በቡና ለቀማ ጊዜ ለሚሠሩት ጊዚያዊ ሠራተኞች እና ለአካባቢው ሕዝብ ይሰጡ ከነበረው ማገበራዊ አገልግሎት በተጨማሪ የመጀመሪያ ደረጃ ሕክምና እርዳታ አገልግሎት መስጫ አነስተኛ ክሊኒክ አቋቋመው ነበር። እዚህ ክሊኒክ የሚሠራ ባለሙያ ቀጥረው፤ለመታከም የሚመጣውን ሕፃንና አዋቂ ሳይሉ፤ሁሉንም በአኩልነት አይተው የመጀመሪያ ደረጃ ሕክምና እና መድኃኒት በመስጠት ይረዱ ነበር። ከዚህም በተጨማሪ ወይዘሮ ሱዚ የእናታቸው፤የወንድሞቻቸው እና የአሁኖቻቸው ወኪል ስለሆኑ የአካሉን ጉዳይ ለማስፈጸም ወደ ኢትዮጵያ አበባ ማዘጋጃ ቤት መሯሯጥ ያበዙ ስለነበረ ልጆቻቸው እና የልጅ ልጆቻቸው የማዘጋጃ ቤቱን ሕንፃ “የአያታችን ቢር” እያሉ ይቀልዱ ነበር። እንዲህ ለፍተው በማቋቋም ያፈሩት ንብረት ሁሉ በወታደራዊ መንግሥት ከተወረሰ በኋላ ያለ ሥራ መቀመጥ የማይወዱት ወይዘሮ ሱዚ በማሸን ሹራብ መሥራት ተምረው እቤታቸው ውስጥ እየሠሩ ለልጆቻቸው እና ለዘመዶቻቸው ሹራቡን ያከፋፍሉ ነበር።

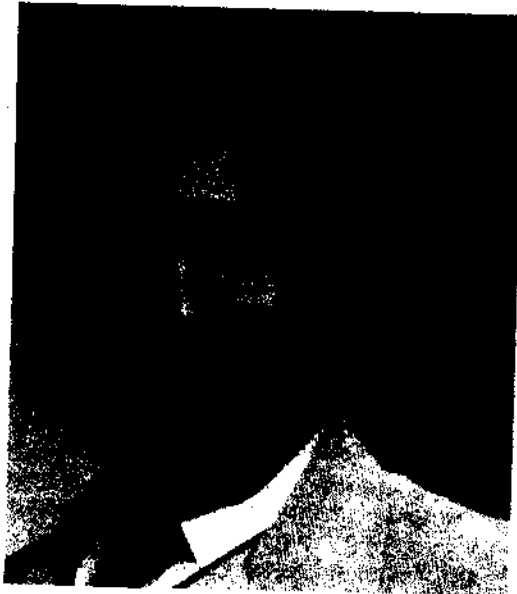
፫፻፳

እንዲሁም የባለቤታቸው ወንድም አቶ አበበ ወልደ ሥላሴ የዶነት ጣፋጭ ምግብ መሥሪያ መሣሪያ አምጥተው ስለ ሰጧቸው አሠራሩን ከተማሩ በኋላ፤ገቢያቸው ውስጥ የዶነት መሸጫ ቡና ቤት (ገፈ) አደራጅተው ለራሳቸው ሥራ፤ለቤተሰባቸው ማስተዳደሪያ ገቢ ለማግኘት በቁ።

ወይዘሮ ሱዚ፤የእናታቸውን አደራ በመቀበል ቤተሰብ እንዳይበታተን በእናታቸው ዘመን ጊዜ አሁድ አሁድ ይሰበሰቡ የነበረውን ልምድ ወደ ሰኞ በመለወጥ፤እስከ ዕለተ ሞታቸው ድረስ ቤተ ዘመድና ወዳጅን ሁሉ ለምሳ እየለበሰቡ ያስተናግዱ ነበር። ወይዘሮ ሱዚ የንብ አውራ በመሆን፤ትንሽ፤ ትልቅ ሳይሉ ሰለው ልጅ ሁሉ አኩል ፍቅር እና አክብሮት ያላቸው እመቤት ነበሩ። የተጣላን የሚያስታርቁ፤ሰብሳቢ እና አማካሪ፤በማናቸውም ጊዜ የሰው ልጅ ችግር ሊደርስበት ካፍና ሰሙ፤ሰለቸኝ ደከመኝ ሳይሉ ፈጥነው የሚደርሱ እናት ነበሩ።

እኚህ ታታሪ፤ሥራ ወዳድ፤ለው ረጂና አከባሪ ወይዘሮ ሱዚ በተወለዱ በ፳፱ ዓመታቸው ጥቅምት ፳፮ ቀን ፲፱፻፺፯ ዓ.ም. ዐረፉ። የቀብር ሥነ ሥርዓቱ፤እባታቸው ክቡር አባዥ ሐኪም ወርቅነህ እና ክብርት ወይዘሮ ቀጻላ ወርቅ ቱሉ በተቀበሩበት የካ ሰሜንገናው የደብረ ሃፀል ቅዱስ ሚካኤል ቤተ ክርስቲያን ጥቅምት ፳፯ ቀን ፲፱፻፳፯ ዓ.ም. ተፈጽሟል።

አቶ መኩሪያ ወልደ ሥላሴ
የወይዘሩ ሱዚ ባል



አቶ መኩሪያ ወልደ ሥላሴ መጋቢት ፲፱ ቀን ፲፰፻፺፮ ዓ.ም. አዲስ አበባ ተወለዱ። ዕድሜያቸው ለትምህርት ሲደርስ ቄስ ትምህርት ቤት ገብተው ዳዊት ከደገሙ በኋላ፤ ወደ ዝቅላ ተልከው ብራና መፋት እና መጽሐፍ መደጎም ተምረዋል። ከዚያም በዘመኑ የመንግሥት ግምጃ ቤት ጋላፊ የነበሩት የበደርንድ ዘለቀ አግደው ጸሐፊ ሆነው ሠርተዋል። የውጭ አገር ቋንቋ ለመማር ፍላጎት ስለነበራቸው በዳግማዊ ምኒልክ ትምህርት ቤት ገብተው የፈረንሳይኛ ቋንቋ ለመማር ተመዘገቡ። በዚህ ትምህርት ቤት አምስት ዓመት ከተማሩ በኋላ ከፈረንሳይኛ ክፍል ከአንደኛ እስከ ሦስተኛ የወጡትን ተማሪዎች ገርማዊት ዘውዲቱ ልዩ ሽልማት በመስጠት፤ ለከፍተኛ ትምህርት ወደ ውጭ አገር እንዲሄዱ ተደረገ።

የትምህርት ዕድል የተሰጣቸው በጣሊያን መንግሥት ሰነዳቸው ስለነበረ፤ በትድሚያ የጣሊያንኛ ቋንቋ እንዲማሩ ወደ አስመራ ተልከው ለዚጠኝ ወር ያህል ሲከታተሉ ቆዩ።

በ፲፱፻፺፮ ዓ.ም. ወደ ጣሊያን አገር ተልከው የምሕንድስና ትምህርት በመማር ላይ እያሉ ፋሽስቶች ኢትዮጵያን ለመውረር ዝግጅት ላይ መሆናቸውን የሚገልጥ በጋዜጣ ታትሞ ስለወጣ፤ ጋዜጣውን በምስጢር ወደ ኢትዮጵያ ላኩ። በቴርክ በኩል የተላከው ደብዳቤ ደርሶናል በርትተህ ተማር” የሚል ደብዳቤ ከልዑል አልጋ ወራሽ ተፈሪ መኮንን ደረላቸው። አቶ መኩሪያ የቅያስ ሙያ በሊዮናርዶ ጃቪንቺ ኢንስቲትዩት ካጠናቀቁ በኋላ ወደ ፍለ-ሪንስ ሂደው የሞቃት አገር የእርሻ ጥበብ መማሪያ ኢንስቲትዩት ውስጥ የእግሮ ኢኮኖሚ ትምህርታቸውን ለሦስት ዓመት ካጠናቀቁ በኋላ ለአንድ ዓመት ልምምድ አድርገው ወደ አገራቸው ተመለሱ። ወደ አገራቸው እንደተመለሱ በእርሻ ሚኒስቴር ውስጥ ዋና ጸሐፊ ተብለው ሥራ ጀመሩ። በዚህ ሥራ ላይ አንድ ዓመት እንደሠሩ የፋሽስቱ ወረራ የማይቀር መሆኑ እየታወቀ ስለመጣ፤ ወደ ሥራ ሚኒስቴር በትውስት ተዛውረው ከአዲስ አበባ አስከ መቀሌ ያለውን መንገድ እንዲቀይሱና እንዲያሠሩ ታዘዙ።

በዋና መሐንዲስነት የተመደበው የስዊስ ተወላጅ ሙሴ ቢትሪ ዲላኔገረሃል ሥራውን ሳያጠናቅቅ ከድቶ በመሄዱ፤ የጣሊያን ስምብ ቢያስቸገራቸውም አቶ መኩሪያ ሥራውን መሥራት ቀጠሉ። የመንገዱ ሥራ የተጀመረው ከዋነ ሚካኤል ቤተክርስቲያን አካባቢ ሲሆን አቶ መኩሪያ መንገዱ ደሴ ሲደርስ፤ ከአልጋ ወራሽ አስፋ ወሰን ሽልማት ተሰጥቷቸዋል።

አባ ጣላው መኩሪያ ጣላው ደመሰለው
ያንን ሁሉ ገደል መንገድ አደረገው

በማለት ሕዝቡም አድናቆቱን በግጥም ገልጦላቸዋል። ከደሴ አስከ መቀሌ ያለውን መንገድ ቀይሰው፤ ከመቀሌ ወደ ዓድዋና አካሉም ለመሥራት እንቅስቃሴ በሚደረግበት ወቅት የማይጨው ጦርነት በ፲፱፻፳፰ ዓ.ም. በመጀመሩ አቶ መኩሪያ የቅያስ መሣሪያቸውን አስቀምጠው መትረየስ በመጨበጥ በጦርነቱ ግዛር ውስጥዋል። ዳሩ ግን ፋሽስቶቹ ዘመናዊ መሣሪያ ታጥቀው፤ በምብ እና የጋዝ መርዝ በአይርፕላን በመጣል ሕዝቡን ስለፈጁት ጊዜያዊ ድፎ ለማግኘት ሰቁ። ግንት ከተመለሰ በኋላ በእርሻ ምኒስቴር ዋና ዲሬክተር ተብለው ተሾሙ። ታኅሣሥ ፳፰ ቀን ፲፱፻፴፪ ዓ.ም. ከአዋዥ ሐኪም ወርቅነህ ልጅ ከወይዘሩ ሱዚ ጋር ጋብቻ መሠረቱ። ግብርና ሚኒስቴር እስከ ፲፱፻፴፮ ዓ.ም. ድረስ ከሠሩ በኋላ ከሥራቸው በገዛ ፈቃዳቸው ተሰናብተው በወለሶ አካባቢ ነጋዴና ገበሬ ሆነው ከኤተሰቦቻቸው በምቶት ሲኖሩ፤ እሳ ጋይል ሥላሴ ለጉብኝት ወደ አካባቢው ሲመጡ ለምን የመንግሥት ሥራ እንደላቀቁ ጠየቋቸው። አቶ መኩሪያ ምክንያቱን ሲነገሯቸው ጃንሆይ በበኩላቸው “አስተምረን አስተምረን ወደ ገል ሥራ ትሰማራላችሁ። እኛ ከማን ጋር ሆነን እንሥራ?” የሚል ወቅሳ ያዘለ ትዕዛዝ ስለተሰጣቸው፤ በ፲፱፻፵፮ ዓ.ም. አንደገና የመንግሥት ሥራ ያዙ። ወደ መንግሥት ሥራ ሲመለሱ በእርሻ ሚኒስቴር የትምህርት ሙሪያ ዲሬክተር ሆነው በአምቦ፤ በጅማ እና በዓለማያ የሚገኙትን የእርሻ ትምህርት ቤቶች ካቋቋሙት ባለ ሥልጣኖች አንዱ ነበሩ።

አቶ መከራያ ወልደ ሥላሴ
የወይዘሮ ሉዝ. ባል



አቶ መኮሪያ ወ/ሥላሴ ከመደበኛ ሥራቸውና አገልግሎታቸው ሽንገር የተጣጡትን መያ ለሌላው ወገን ማሳወቅና ማስተማር ስለሚወዱ የቡና ተክል ዘመናዊ አሠራር በሦስት ክፍል የተዘጋጁ መጻሕፍት እና እንዲሁም ስለ አኩሪ አተር የእርሻ ሥራ መግለጫ አንድ መጽሐፍ አሳትመዋል። ከዚያም በ፲፱፻፶፪ ዓ.ም. በአዋሽ ሽለቆ ባለሥልጣን በዲሬክተርነት ሲሠሩ የአዋሽ ሽለቆ ክልልን በማስተየስ በካርታ ላይ እንዲሰፍር አድርገዋል። እንዲሁም ለልማት የሚውል መሬቶችን በማጥናት፣ ዕጋዴን፣ ሴቲት ሁመራ፣ ጋሞ ጎፋ፣ እርባ ምንጭ እና በአካባቢያዊ ከውጭ አገር ኤክስፖርቶች በመዘዋወር ለልማት አገልግሎት የሚውሉትን ቦታዎች ከልሰዋል።

በ፲፱፻፶፮ ዓ.ም. ጡረታ ሲወጡ፣ ያለ ሥራ መቀመጥ የማይወዱት አቶ መኮሪያ ወ/ሥላሴ ወደሚገኘው ቤታቸው ሄደው፣ ለላሞቻቸው መና ሲያቀርቡ፣ በግቢያቸው ችግኝ ሲያፀድቁ፣ የወደቀ አጥር ሲያቃኑ፣ መጻሕፍትና ጋዜጣ ሲያገቡ ይውሉ ነበር። ጊዜ ሲፈቅድላቸው ደግሞ ባለቤታቸው የሚያካሂዱትን ሊሙ የሚገኘውን የቡና እርሻ በማየት እና እንዳንድ ሥራዎችንም በመሥራት ያግኟቸው ነበር። አቶ መኮሪያ ወልደ ሥላሴ ለቤተሰባቸው ከፍ ያለ ፍቅር የነበራቸው ሰው ስለነበሩ፣ ቤተ ዘመድን አለባለበው በማስተዋወቅ በየወሩ የሚገናኙበት ማኅበር አቋቁመዋል። አቶ መኮሪያ በቤተሰባቸው ተፈቅረው፣ በወዳጆቻቸው ተከብረው በ፳፬ ዓመታቸው፣ ገዳር ጽፏ ቀን ፲፱፻፶፯ ዓ.ም. ዐርፈው፣ የቀብር ሥነ ሥርዓቱ አዲስ አበባ ከተማ፣ የካ በሚገኘው የደብረ ሣህል ቅፍስ ሚካኤል ቤተ ክርስቲያን ተፈፀመ።



በደረሳ በግራ ወጪ ቀን፡- ፍሬ ሐይወተ፡ ራሄል ወይዘሮ ቡሲ፡ አቶ መኮሪያ እና ኤሌኒ

ዶክተር ዮሐንስ ወርቅነህ እሸቱ



ዶክተር ዮሐንስ ከክቡር አዛዥ ሐኪም ወርቅነህ እሸቱ እና ከእናቱ ከክብርት ወይዘሮ ቀፀላ ወርቅ ቱሉ ጥቅምት ፳፱ ቀን ፲፱፻፷፮ ዓ.ም. አዲስ አበባ ከተማ ተወለደ። ክቡር አዛዥ ሐኪም ወርቅነህ ሉጌዶን ለሚገኘው የኢትዮጵያ ሌጋሲየን ባለሙሉ ሥልጣን ሚኒስትር ሆነው በ፲፱፻፳፯ ዓ.ም. ወደ ሉጌዶን ሄዱ። እሳቸው ወደ እንግሊዝ አገር ይዘዋቸው የሄዱት ሁለት ወንድሞቹን አንድ እህቱን እና የአክስቱ ልጅ አባተ ቦጋለን እና አሱን ብቻ ነበር። ጣሊያን አገራችንን ለመውረር የምትዘጋጁበት ጊዜ ስለነበረ፣ አባቱ ሐኪም ወርቅነህ ጦርነቱ እንዲያይጅመር ከፍተኛ የዲፕሎማሲ ትግል ያደርጉ ነበር። ሆኖም የዓለም መንግሥታት ማኅበርና ተለሚነት ያላቸው መንግሥታት ለኢትዮጵያ የድረሱልኝ ጥሪ ጀሮ ዳባ ልበስ በማለታቸው፣ ፋሽስት ኢጣሊያ አገራችንን ለመያዝ በቃች። በዚያን ጊዜ የአሥር ዓመት ዕድሜ የነበረው ዮሐንስ እና የእምስት ዓመት ታናሽ ወንድሙ ዳዊት ወርቅነህ በዚህ የድረሱልን ጥሪ ዋና ተዋናይ ሆነው ነበር።

ዮሐንስ ራቱን አከሳትሮ አጁን በቡጢ መልክ ጨብጦ፣ አንገሩ ጊዜያዊ እጁን ወደ ለማይ እያወናጨፈ “አገራችን ተወረረች፣ አገራችን በመርዝ ጢስ ተፈጀ።

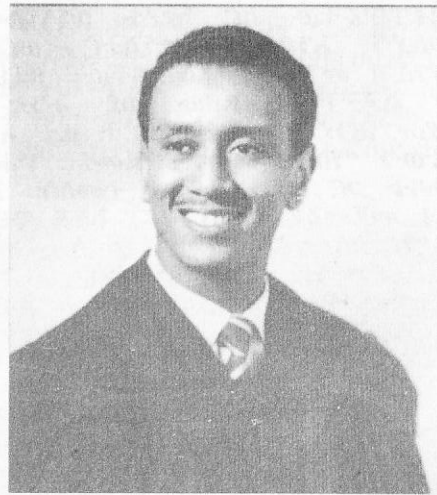
ቶ መኩሪያ ወ/ሥላሴ ስመደበኛ ሥራቸውና አግልግሎታቸው ሻገር፣የተማሩትን ሙያ ለሌላው ወገን ማሳወቅና ማስተማር ለሚወዱ፣የቡና ተክል ዘመናዊ አሠራር በሦስት ክፍል የተዘጋጁ ጥጽሐፍት እና እንዲሁም ስለ አኩሪ አተር የእርሻ ሥራ መግለጫ አንድ ጥጽሐፍ አሳትመዋል። ከዚያም በ፲፱፻፶፫ ዓ.ም. በአዋሽ ሽለቆ ባለሥልጣን ዲሬክተርነት ሲሠሩ፣የአዋሽ ሽለቆ ክልልን በማስቀየስ በካርታ ላይ እንዲሰፍር አድርገዋል። እንዲሁም ለልማት የሚውል መሬቶችን ማጥናት፣ዑጋንዳ፣ሴቲት ሁመራ፣ጋሞ ጎፋ፣አርባ ምንጭ እና በአካባቢዎቹ ውጭ አገር ኤክስፐርቶች በመዘዋወር ለልማት አገልግሎት የሚውሉትን ታዎች ከልለዋል።

፲፱፻፶፰ ዓ.ም. ጡረታ ሲወጡ፣ያለ ሥራ መቀመጥ የማይወዱት አቶ ጦኩሪያ ወሊሶ ወደሚገኘው ቤታቸው ሄደው፣ለላሞቻቸው መኖሪያ ቀርቡ፣በግቢያቸው ችግኝ ሲያፀድቁ፣የወደቀ አጥር ሲያቃኑ፣መጸሕፍትና ዝቅግ ሲያነቡ ይውሉ ነበር። ጊዜ ሲፈቅድላቸው ደግሞ ባለቤታቸው ሚያካሂዱትን ሊሙ የሚገኘውን የቡና እርሻ በማየት እና አንዳንድ ሥራዎችንም በመሥራት ያግዟቸው ነበር። አቶ ጦኩሪያ ወልደ ሥላሴ ቤተሰባቸው ከፍተኛ የነበራቸው ሰው ስለነበሩ፣ቤተ ዘመድን ሰባስበው በማስተዋወቅ በየወሩ የሚገናኙበት ማኅበር አቋቁመዋል። አቶ ጦኩሪያ በቤተሰባቸው ተፈቅረው፣በወዳጆቻቸው ተከብረው በ፳፱ መታቸው፣ኅዳር ፳፩ ቀን ፲፱፻፺ ዓ.ም. ዐርፈው፣የቀብር ሥነ ሥርዓቱ ዲስ አበባ ከተማ፣የካ በሚገኘው የደብረ ሣህል ቅዱስ ሚካኤል ቤተ ርስቲያን ተፈፀመ።



በደርባ ስግራ ወደ ቀን፡- ፍሬ ሐይወተ፡ ራሄል ወይዘሮ፡ ቡሲ፡ አቶ ጦኩሪያ እና ኤሌኒ

ዶክተር ዮሐንስ ወርቅነህ እሸቱ



ዶክተር ዮሐንስ ከክቡር አዛዥ ሐኪም ወርቅነህ እሸቱ ከክብርት ወይዘሮ ቀፀላ ወርቅ ቱሉ ጥቅምት ፳፱ ቀን ፲፱ አዲስ አበባ ከተማ ተወለደ። ክቡር አዛዥ ሐኪም ወርቅነህ ለሚገኘው የኢትዮጵያ ሌጋሲየን ባለሙሉ ሥልጣን ሚኒስትር በ፲፱፻፳፯ ዓ.ም. ወደ ሎንዶን ሄዱ። እሳቸው ወደ እንግሊዝ ይዘዋቸው የሄዱት ሁለት ወንድሞቹን አንድ አህቱን እንግልጅ አባተ ቦጋለን እና እሱን ብቻ ነበር። ጣሊያን ለመውረር የምትዘጋጅበት ጊዜ ስለነበረ፣አባቱ ሐኪም ጦርነቱ እንዳይጀመር ከፍተኛ የዲፕሎማሲ ትግል ያደረገውም የዓለም መንግሥታት ማኅበርና ተሰሚነት መንግሥታት ለኢትዮጵያ የድረሰልኝ ጥሪ ጆሮ በማለታቸው፣ፋሽስት ኢጣሊያ አገራችንን ለመያዝ በቃችን ጊዜ የአሥር ዓመት ዕድሜ የነበረው ዮሐንስ እና የአምስት ዓመቱ ወንድሙ ዳዊት ወርቅነህ በዚህ የድረሰልኝ ጥሪ ግብዓት ሆነው ነበር።

ዮሐንስ ፊቱን አከሳትሮ አጁን በቡጢ መልክ ጨብጦ፣አንድ አጁን ወደ ሰማይ እያወናጨፈ “አገራችን ተወረረች በመርዝ ጢስ ተፈጀ።

ይህን ግፍ ለመግታት እንድንችል የገንዘብ እና የመሣሪያ እርዳታ ስጡን" እያለ በሊጋ ዕድሜው ይህን የመሰለ በቁጭት የተሞላ ገንገር ሃይድ ፓርክ አደባባይ ቁጭ ይናገር ነበር። ጦርነቱ ተፋፍሞ፣ ጣሊያኖች አዲስ አበባን በቁጥጥረው ስር ካደረጉ በኋላ፣ ሉንድን የሚገኘው የኢትዮጵያ ሴጋሊዮን እንዲዘጋጅ ምኒስትር ወርቅነህ ሥራቸው እንዲያቆሙ የእንግሊዝ መንግሥት አስገደዳቸው። በዚህ ምክንያት አዛዥ ሐዚም ወርቅነህ ልጆቻቸውን ይዘው ወደ ሕንድ አገር ተሰደዱ። ልጆቻቸውን እዚያው ሕንድ ውስጥ ትምህርት ቤት አስገብተው እሳቸው የሕይወት ታሪካቸውን ማስታወሻ መጻፍ ጀመሩ። የሐንስ አንድ ዓመት ከተማረ በኋላ ከአባቱ ጋር ወደ ኢትዮጵያ ተመለሱ። አዲስ አበባ ጥቂት ወራት ቆይቶ አባቱ መጀመሪያ ወደ ቪክቶሪያ ኮሌጅ ግብፅ ከዛ ደግሞ ወደ ሊባናስ ሂዶ እንዲማር ስለፈቀዱ ቤይሩት ዩኒቨርሲቲ ገባ። እዚያ እየተማረ በጃፕ ሜትር ሩጫ ረጅም ጊዜ የቆየ ሪከርድ ነበረው። ከዚያም በተጨማሪ በኳስ ጨዋታም በጣም ጎበዝ ስለነበረ፣ የትምህርት ቤቱ ኮከብ ስፖርት ለመሆን ቢቃ።



ከግራ ተስፋዩ ገ/አገዚ (ዶ/ር)፣ ታዩ መኩሪያ (ፐርፌሰር)፣ ጻዊት ወርቅነህ፣ መስፍን አበበ፣ ኃይሉ ኃይለ፣ ስሜን ታክለ፣ ከኋላው መንገሽ ሥዩም (ልዑል)፣ ወርቁ ጋዋቶ፣ የሐንስ ወርቅነህ፣ ገንታዩ ወልደ የሐንስ፣ ንይላክብ ተደላ

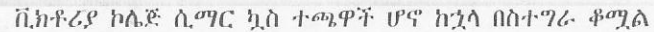
የሐንስ የአባቱን ሙያ ለመከተል በነበረው ፍላጎት የተነሳ፣ የከፍተኛ ትምህርት ቤት የመግቢያ ፈተና አልፎ፣ ሞንትሪያል ካናዳ በሚገኘው ማክጊል ዩኒቨርሲቲ ገባ። እዚያ የተሰጠውን ትምህርት ሁሉ በከፍተኛ ማዕረግ አጠናቆ በ፲፱፻፵፰ ዓ.ም. በሕክምና በከፍተኛ ማዕረግ ተመረቀ። የዶክተራት ዲግሪውን እንደተቀበለ ንደተቀበለ፣ ሞንትሪያል በሚገኘው የሴንት ሜሪ ሆስፒታል ውስጥ Gynecology Obstetrics ላይ አትኩሮት ሰጥቶ ተማረ። በዚሁ ሙያ አንድ ዓመት የሥራ ልምምድ ካደረገ በኋላ ወደ ኢትዮጵያ መጣ። ወደ አገሩ ከገባ በኋላ፣ ከአርባ ዓመት በፊት አባቱ ያስተዳድሩት በነበረው የዛሬው የካቲት ፲፪ ሆስፒታል ውስጥ በቀዶ ጥገና ሕክምና እምስት ዓመት ሠራ



ቪክቶሪያ ኮሌጅ ሲማር ኳስ ተጫዋች ሆኖ ከኋላ በስተግራ ቀሟል

ከዚያ በኋላ ዳማሕፀን እና የጽንሰ-ቀዶ ጥገና ሕክምና ክፍል ተመድቦ ለአምስት ዓመት በጠቅላላው በዚሁ ሐዚም ቤት አሥር ዓመት ሠርቷል። በ፲፱፻፶፮ ዓ.ም. የማህተማ ጋንዲ መታሰቢያ ሆስፒታል ሲቋቋም፣ በመጀመሪያ ምክትል ዲሬክተር ቀጥሎም ዋና ዲሬክተር ሆኖ ለ፳፭ ዓመት በዚሁ ሆስፒታል አገልግሏል። በተጓዳኝም በትርፍ ጊዜ የሚያከምበት፣ አራት ዚሎ በሚገኘው የአርበኞች ሕንፃ ውስጥ ትሪኒቲ የሚባል ክሊኒክ ክፍቶ ጦረታ እስከ ወጣበት ጊዜ ድረስ በርካታ በሽተኞችን ያከም ነበር። ክሊኒኩን የከፈተው ለገንዘብ ማግኛ ብቻ ሳይሆን፣ በመደበኛ ሆስፒታል ለመታከም ዕድል ለማይኖራቸው እናቶች በአነስተኛ ክፍያ ሕክምና መስጫ እንዲሆን አስቦ ነው።

A black and white photograph of a group of approximately 18 men, likely a sports team, posing on the steps of a building. They are dressed in formal suits and ties, arranged in three rows. The building has a prominent staircase and a window with vertical bars.



ከዚያ በኋላ በማሐፀን እና የጽንሰ ቀዶ ጥገና ሕክምና ክፍል ተመድቦ ለአምስት ዓመት፣ በጠቅላላው በዚሁ ሐኪም ቤት አሥር ዓመት ሠርቷል። በ፲፱፻፶፮ ዓ.ም. የማህተማ ጋንዲ መታሰቢያ ሆስፒታል ሲቋቋም፣ በመጀመሪያ ሙከራ እና ያህል ተጠቅሞ ጦር ያህል ሆኖ ለ፳፯ ዓመት በዚሁ

በአገራችን ሴቶች ልጆች በጨቅላ ዕደሜያቸው በመዳራቸው ምክንያት የፈብቱላ ችግር (የማህፀን መብላት) ይከሰታል። ይህን እድገ አሳዛኝ የሆነ ሕመም እከሞ ለማዳን፣ ደክተር የሐንሰ የቀዶ ጥገና ሕክምና ለመጀመሪያ ግዜ በኢትዮጵያ ውስጥ በማከም ለሙያው ፈር ቀዳጅ ነው። ዛሬ በአገራችን ዕውቅና አግኝቶ የተቋቋሙት የፈብቱላ ሕክምና መስጫ ሆስፒታሎች የደክተር የሐንሰ ራይ ፍሬች ናቸው ቢባል ማጋነን አይሆንም። መደበኛ ሥራው በሆኑት ሆስፒታሎች ውስጥም ይሁን በግል ክሊኒክ ያከማቸው ምክር የሰጣቸውና ሲቸገሩ የረዳቸው በብዙ ሺሕ የሚቆጠሩ ወጣት ሴቶች እና እናቶች በየጊዜው ምስክርነታቸውን ሰጥተዋል። ከዚህም በተጨማሪ በሕክምና ሙያ ያሠለጠናቸው የሕክምና ተማሪቹ ዛሬም በአክብሮት እና በፍቅር ያስታውሱታል። ደክተር የሐንሰ በሥራ ላይ በቆየባቸው ፎቶ ሃመታት ከፈፀማቸው ተግባራት ጥቂቶቹ እነሆ።



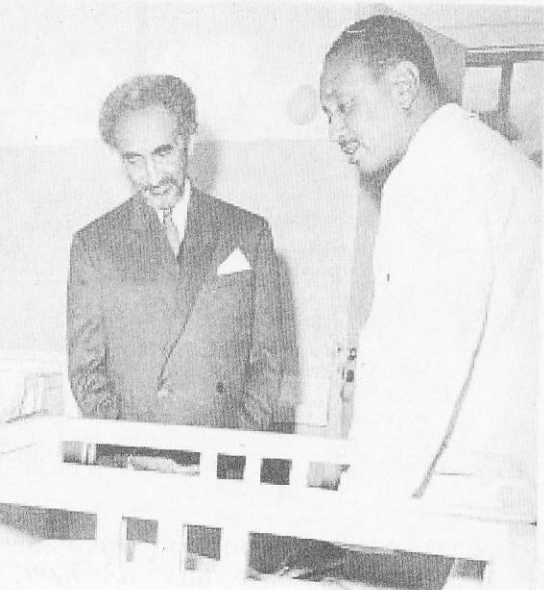
ዶ/ር የሐንሰ አዲስ ያዋለደውን ሕፃን ለጃንዩሪ ሲያሳይ

1. ከ፲፱፻፶፯ እስከ ፲፱፻፷፮ ዓ.ም. የተፋጣጭ ኃይለ ሥላሴ ልጅ ሐኪም በመሆን በአገር ውስጥ እና በውጭ አገር ጉብኝት ባደረጉ ጊዜ አብረው በመሄድ የሕክምና አገልግሎት ሰጥተዋል
2. በተባበሩት መንግሥታት አባልነቷ ኢትዮጵያ የሰላም አስጠሪ ኃይል ስትልክ፣ በሕገ ውስጥ የሕክምና ቡድን መሪ በመሆን በሻሊቃነት ግዕደግ ለሌሊት ወር ዘመቱ ቅን አገልግሎት አበርክቷል

3. ከ፲፱፻፶፮ እስከ ፲፱፻፷፮ ዓ.ም. የኢትዮጵያ የሕክምና ባለሙያት ጥበር ፕረዚደንት
4. ከ፲፱፻፶፮-፲፱፻፷፮ ዓ.ም. በግሕፀንና ዕንሰ ሕክምና የሙያ ጥበር ፕረዚደንት
5. በደርግ መንግሥት ፀገና ለታሰሩ የኢትዮጵያ ባለሙያዎች ለጃ ሃመታት ነፃና ርህራሄ የተሞላበት የሕክምና አገልግሎት ለ ፭ ዓመት አበርክቷል። በዚህም አገልግሎት በሌሊት ላይ የነበሩት ገለበጦች በጋራና በተናጠል በቃልም በደብዳቤም ከፍተኛ ምስጋናቸውን ገልጠውለታል።



ዶ/ር የሐንሰ ወርቅነህ ከጊላ በስተቀኝ ያለው ሲሆን ከጊላ የሕክምና ቡድን መሪ ሆኖ ኒሻን ተሸልሟል



ገንዘብ አዲስ ያዋለደውን ሕፃን ለጃንሆይ ሲያሳይ

ጃንሆይ ዓ.ም. የቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ልዩ ሐኪም በመሆን
ና በውጭ አገር ጉብኝት ባደረጉ ጊዜ አብረው በመሄድ
ለሙት ስጥቷል

ገሥታት አባልነቷ ኢትዮጵያ የሰላም አስከባሪ ኃይል
ውስጥ የሕክምና ቡድን መሪ በመሆን በሻለቃነት
ወር ዘመቶ ቅን አገልግሎት አበርክቷል



ዶ/ር ዮሐንስ ወርቅነህ ከኋላ በስተቀኝ ያለው ሲሆን
ኮንጎ የሕክምና ቡድኑ መሪ ሆኖ ኒሻን ተሸልሟል

ዶክተር ዮሐንስ ወርቅነህ ደከመኝ ሰለቸኝ ሳይል ለአበረከታቸው ቅን አገልግሎቶች ከልዩ ልዩ ሀገር መንግሥታት ከሃያ በላይ ሜዳሊያች የተሸለመ ሲሆን፤ ከኢትዮጵያም የምኒሊክን ኒሻንና የአገልግሎት ሜዳሊያ ተሸልሟል።

ዶክተር ዮሐንስ ወርቅነህ እሸቱ ከባለቤቱ ከወይዘሮ ሂሩት ሂበርተን ጋር በፈፀመው ጋብቻ ሦስት ሴቶች ለማፍራት በመብቃቱ ሁሉንም ተንከባክቦ እያስተማረ አሳድጓል።

እንዲሁም በማደግ ያሳደገውን ልጅ አስተምሯል። ከአነዚህ ልጆቹ ስምንት የልጅ ልጆች ለማየት በቅቷል።

ዶክተር ዮሐንስ ወርቅነህ በአደረበት ሕመም በሕክምና ሲረዳ ቆይቶ በተወለደ በ፪፰ ዓመቱ የካቲት ፱ ቀን ፲፱፻፺፯ ዓ.ም. ከዚህ ዓለም በሞት ተለይቷል። የቀብር ሥነ ሥርዓቱም አዲስ አበባ ከተማ፣የካ በሚገኘው በቤተሰቡ መካነ መቃብር የደብረ ሣህል ቅዱስ ሚካኤል ቤተ ክርስቲያን ተፈጽሟል።



ከጎላ ዶክተር ዮሐንስ እና ወይዘሮ ሕሩት፡- ከፊት ከቀኝ- ዓልማዝ፡ ሣባ እና ሮማን፡

ሳሙኤል ወርቅነህ እሸቱ



ሳሙኤል የካቲት ፭ ቀን ፲፱፻፲፱ ዓ.ም. አዲስ አበባ ተወለደ። ዕድሜው ለትምህርት ሲደርስ አባቱ በቤታቸው ውስጥ በክፈቱት ትምህርት ቤት ሲማር ቆየ። አባቱ አሳዥ ሐኪም ወርቅነህ በእንግሊዝ አገር የኢትዮጵያ ሌጋሲያን ባለ ሙሉ ሥልጣን ሚኒስትር ተብለው ሲሾሙ፤ ከወንድሞቹ ዮሐንስ፣ ዳዊት እና ከአህቱ ሊያ ጋር አብረው ወደ ሎንዶን ሄዱ። እዚያ እንደ ደረሰም ትምህርቱን ቀጠለ። አሳዥ ሐኪም ወርቅነህ ሎንዶን ተቀምጠው ለአገራቸው ነፃነት ሲታገሉና የቅስቀሳ ትግል በማድረግ ላይ እያሉ በግፍ የተያዘቸውን አገራችንን የጣሊያን ግዛት ሆናለች በሚል ሰብብ፣ ሎንዶን የሚገኘው የእኛ ሌጋሲያን በ፲፱፻፵፪ ዓ.ም. እንግሊዝ መንግሥት ተእዛዝ ተዘጋ። በዚህ ምክንያት አሳዥ ሐኪም ወርቅነህ ልጆቻቸውን ይዘው ወደ ሕንድ አገር ሲሄዱ፤ ሳሙኤልም አብሮ ነበር። ሕንድ አገር ልጆቹ በሙሉ ትምህርት ቤት ገብተው በመማር ላይ እያሉ፤ ኢጣሊያ ከአገራችን ስለተባረች አሳዥ ሐኪም ወርቅነህ ልጆቹን ሁሉ ይዘው በሚያዚያ ወር ፲፱፻፵፬ ዓ.ም. ወደ ኢትዮጵያ መጡ። አዲስ አበባ ለአንድ ዓመት ትምህርቱን ሲከታተል ቆይቶ በ፲፱፻፵፭ ዓ.ም. ግብፅ አገር በሚገኘው የቪክቶሪያ ኮሌጅ ገባ። የሁለተኛ ደረጃ ትምህርቱን ፈፅሞ ወደ አዲስ አበባ እንደ ተመለሰ፤ መንግሥት የፖሊስ ሠራዊት ማደራጀት አስቦ ነበር።

ዶክተር ዮሐንስ ወርቅነህ ደከመኝ ሰለቸኝ ሳይል ለአባሪከታቸው ቅን አገልግሎቶች ከልዩ ልዩ ሀገር መንግሥታት ከሃያ በላይ ሜዳሊያች የተሸለሙ ሲሆን፤ ከኢትዮጵያም የምንኒሊክን ኒሻንና የአገልግሎት ሜዳሊያ ተሸልጧል።

ዶክተር ዮሐንስ ወርቅነህ እሸቱ ከባለቤቱ ከወይዘሮ ሂሩት ሂበርተን ጋር በፈፀመው ጋብቻ ሦስት ሴቶች ለማፍራት በመብቃቱ ሁሉንም ተንከባክቦ እያስተማረ አሳድጓል።

እንዲሁም በማደጉ ያሳደገውን ልጅ አስተምሯል። ከእነዚህ ልጆቹ ስምንት የልጅ ልጆች ለማየት በቅቷል።

ዶክተር ዮሐንስ ወርቅነህ በአደረበት ሕመም በሕክምና ሲረዳ ቆይቶ በተወለደ በ፪፰ ዓመቱ የካቲት ፱ ቀን ፲፱፻፲፮ ዓ.ም. ከዚህ ዓለም በሞት ተለይቷል። የቀብር ሥነ ሥርዓቱም አዲስ አበባ ከተማ፣ የካ በሚገኘው በቤተሰቡ መካነ መቃብር የደብረ ሣህል ቅዱስ ሚካኤል ቤተ ክርስቲያን ተፈጽሟል።



ከጋላ ዶክተር ዮሐንስ እና ወይዘሮ ሕሩት፡- ከፊት ከተኝ- ዓልጣዝ፡ ሣባ እና ሮማን፡

ሳሙኤል ወርቅነህ እሸቱ



ሳሙኤል የካቲት ፳ ቀን ፲፱፻፲፱ ዓ.ም. አዲስ አበባ ተወለደ። ዕድሜው ለትምህርት ሲደርስ አባቱ በቤታቸው ውስጥ በክፈቱት ትምህርት ቤት ሲማር ቆየ። አባቱ አዛዥ ሐዚም ወርቅነህ በእንግሊዝ አገር የኢትዮጵያ ሌጋሲያን ባለ ሙሉ ሥልጣን ሚኒስትር ተብለው ሲሾሙ፤ ከወንድሞቹ ዮሐንስ፣ ዳዊት እና ከአሁኑ ሊያ ጋር አብረው ወደ ሉንደን ሄዱ። እዚያ እንደ ደረሰም ትምህርቱን ቀጠለ። አዛዥ ሐዚም ወርቅነህ ሉንደን ተቀምጠው ለአገራቸው ነፃነት ሲታገሉና የቅስቀሳ ትግል በማድረግ ላይ እያሉ በ፵፭ የተያዘቸውን አገራችንን የጣሊያን ግዛት ሆናለች በሚል ለብብሉንደን የሚገኘው የእኛ ሌጋሲያን በ፲፱፻፴፮ ዓ.ም. እንግሊዝ መንግሥት ተአዛዝ ተዘጋ። በዚህ ምክንያት አዛዥ ሐዚም ወርቅነህ ልጆቻቸውን ይዘው ወደ ሕንድ አገር ሲሄዱ፤ ሳሙኤልም አብሮ ነበር። ሕንድ አገር ልጆቹ በሙሉ ትምህርት ቤት ገብተው በመማር ላይ እያሉ፤ ኢጣሊያ ከአገራችን ስለተባረች አዛዥ ሐዚም ወርቅነህ ልጆቹን ሁሉ ይዘው በሚያዚያ ወር ፲፱፻፴፱ ዓ.ም. ወደ ኢትዮጵያ መጡ። አዲስ አበባ ለአንድ ዓመት ትምህርቱን ሲከታተል ቆይቶ በ፲፱፻፵፭ ዓ.ም. ግብፅ አገር በሚገኘው የቪክቶሪያ ኮሌጅ ገባ። የሁለተኛ ደረጃ ትምህርቱን ፈፅሞ ወደ አዲስ አበባ እንደ ተመለሰ፤ መንግሥት የፖሊስ ሠራዊት ማደራጀት አስቦ ነበር።

ሳሙኤል ከመጀመሪያ የፖለቲካ ካራቶች አንዱ በመሆን ሥልጣኖቹ ውስጥ በሽምብልነት ተመረቀ። ከዚያም ቀደም ሲል በውጭ ለገር ጀምሮ የጸሐፊነት የፖለቲካ ትምህርት እንዲጨርስ ታስቦ፤ ወደ ቤድሩ ተላከ። ቤድሩት በግንኙነት የአግራካ ዩኒቨርሲቲ ንብረት ትምህርቱን ካጠናተተ በኋላ ወደ ኢትዮጵያ ተመለሰ በውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር ውስጥ ተቀጠረ። ውጭ ጉዳይ ለአንድ ዓመት ያህል ከሠራ በኋላ በሽሙት ተልኮ የሠራባቸው ለገርች የሚከተሉት ናቸው፡-

1. ለራን በግንኙነት የኢትዮጵያ ሊጋሲዮን ሦስት ዓመት
2. ጀርመን በግንኙነት የኢትዮጵያ ሊጋሲዮን፣ በን ውስጥ ሦስት ዓመት
3. አግራካ በግንኙነት የኢትዮጵያ ሊጋሲዮን፣ በአገር አቀፍ ደረጃ ዓመት

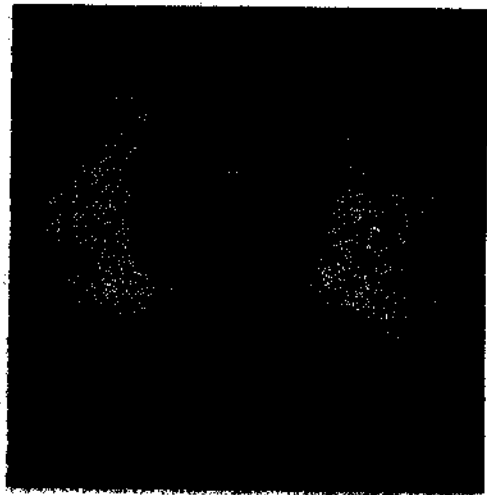
በወትሃው ለ፮ ዓመት ያህል በውጭ ለገር የኢትዮጵያ ሊጋሲዮናት ከሠራ በኋላ ወደ አገሩ ተመለሰ። ወደ አገሩ ከገባ በኋላ በውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር መሥሪያ ቤት የአውሮፓ ዘፍል ሃያ ሚኒስቴር ሆኑ። በዚህ ሥራ ላይ እያለ፤ ራሱን በሰውነት ለማጥፋት በወትሮ ይጥር በሰጠረ፤ በርካታ መጽሐፍት ከማጽሐፍ ስል፤ ከላላ አባባ ዩኒቨርሲቲ ገብቶ የግታ ትምህርት ይግር ጀመረ። በውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር በዘፍተኛ ሥራ ላይ እያለ ትምህርቱን በትጋት ተከታትሎ በሕገ ሚኒስቴሩ ተመረቀ።

ከውጭ ለገር አንደተመለሰ በኋላ በግንኙነት ለ፮ ዓመት ለ፮ ዓመት በግንኙነት የአባቱ ቦታ ላይ ዘመናዊ የሆነ ትልቅ ቤት ሠራ። ቤቱ ለአቡ መኖሪያ ምቹ ሆኖ የተሠራ ቢሆንም ለላሉ ቤቱ ውስጥ መኖር ግን አልፈለገም። ሳሙኤል በልጅነቱ መኪና እና ሞተር ብስክሊት መንጻት ያስደስተው ነበር። ሳሙኤል ወርቅነህም የሰው መውገድ የተሰጠው ለሰላና ጥሩ ሰው ነበር። ቀጥሎ ጸጉሩ እየሸሸ በመሄዱ ከግንባሩ ጀምሮ እየተመለሰ መጣ። በዚህም ታላቅ ወንድሙ የሐንሰ መሊጥ ብሎ ይጠራው ነበር። ታናሽ አሁኑ ሊያ ትንሽ ልጅ በነበረችበት ጊዜ ቻ ቻ በግል ስም ነው የምትጠራው። አጭኛዎቹ ወዳጅ ዘመዶቹ ግን ቻርሊ ወይም አብዬ ቻርሊ ባለው ይጠሩት ነበር።

ሳሙኤል ወርቅነህ እሸቱ፤ ጥልቅ አስተያየት፤ የግንኙነት አጽም፤ መንፈስ ጠንካራ እና ትንትና የለው ሰው ነበር። ለሰው ልጅ የሰው ፍትህ ባለቤትነት ላይ የተመሠረተ፤ ትንሽ ሳይል ለው አካሄድ 'የልጅ ዐዋቂ' የተባለ ሰው ነበር። ይህ ደግሞ ከአባቱ ታላቅነት የወረለው ጸጋ ነበር። ሳሙኤል በወዳጅ ዘመኑ ተከብሯል፤ ተመስገኗል፤ በሥራ በተሰማራባቸው ለገርች ሁሉ ሳይቀር ተወድሷል። ለዚህም መረጃ ይሆን ይገባል፤ የኢትዮጵያ የክብር ክብሩ የመኮንን ደረጃ ኒሻን፤ ከአራት የገጥሞ ሺህ ሚሊዮን ከጀርመን ራይራል ሪፐብሊክ የመሪነት ኒሻን የመጀመሪያ ደረጃ ተሸልጿል። ሳሙኤል የምቅታን ሳምንት በሚረባረቡት ሐመም ምክኒያት ኃይለ ሥላሴ ሆስፒታል ተሻቆ መታከም ጀመረ። የሕክምናው ውጤት ፋይዳ ቢሰጥ በመሆኑ ለከፍተኛ ሕክምና ወደ ሉንደን ተላከ።

ሰውነቱ ከመድከሙ የተነሳ በቀረጽ መሄድ ለሰጠበት አሁኑ ወይዘሩ ሰነፍ (ብዙ) ወርቅነህ አባረውት ሂዱ። ይሁን እንጂ ሕመሙ ሳይሻለው ቀርቶ ሉንደን ሐኪም ቤት እያለ ለሆላ ሮ ቀን ፲፱፻፳፪ ዓ.ም. እደውቱ ባለፈች። እስከራት ወደ አዲስ አበባ መጥቶ ሐምሌ ፮ ቀን የካ ሚካኤል በግንኙነት የቤተሰብ መቃባር ቤት ተቀበረ። ሳሙኤል ወርቅነህ እሸቱ ትዳር ባይመሠርትም ሦስት ልጆች ለማፍራት በትኩረት። የልጆቹ ስም፤ ወይዘሩ ገነት ሳሙኤል፤ ወይዘሩ ሰማዊት ሳሙኤል እና አቶ መስፍን ሳሙኤል ይባላሉ። ሁሉም አሁን የሚኖሩት አግራካን ለገር ነው።

ወይዘሩ ሊያ ወርቅነህ እሸቱ



ሊያ ወርቅነህ እሸቱ ነሐሴ ፲፬ ቀን ፲፱፻፳፩ ዓ.ም. አዲስ አበባ ተወለዱ። ሊያ ከሐኪም ወርቅነህና ከወይዘሩ ቀጸላ ተላ ከተወለዱት ፲፪ ልጆች መካከል ከሌቶቹ በድስተኛና የመጨረሻዋ ቤት ልጅ ናቸው። አካሄድ ሐኪም ወርቅነህ እንግሊዝ ለገር የኢትዮጵያ ሊጋሲዮን ባለ ሙሉ ሥልጣን ሚኒስትር ሆነው እስከሂዱበት ጊዜ ድረስ፤ እነዚሁ አዲስ አበባ ቤታቸው ውስጥ ከአሁንታቸው ጋር ትምህርት ጀምረው ነበር። በስድስት ዓመት ዕድሜ ከአባታቸው ጋር ወደ ሉንደን ሂደው ሰራይ (Surrey ከሚባል ቦታ አዳሪ ትምህርት ቤት ገቡ። ሁለተኛው የዓለም ጦርነት ሲቀበሉ፤ ሉንደንን የሚገኘው የኢትዮጵያ ሊጋሲዮን በመዘጋቱ፤ ሊያ ከአባትና ከወንድማቸው የሐንሰ፤ ሳሙኤል እና ጻዊት ጋር ወደ ሕንድ ሄዱ። እዚያም ደህራ ዱን ከሚባል ከተማ ውስጥ ትምህርት ቤት ገብተው ሲማሩ ቆዩ።



ጣሊያናች ከኢትዮጵያ ከተባረሩ በኋላ፣ እዛኛን ሐዲም ወርቅነህ ልጆቻቸውን ይዘው በሚያዚያ ወር ፲፱፻፵፱ ዓ.ም. ወደ ኢትዮጵያ ሲገቡ፣ ሊያና ወንድሞቻቸው አብረው መጡ። አዲስ አበባ ከደረሱ በኋላ አቲኒ መነን ተማሪ ቤት ገብተው መማር ቀጠሉ። የ፲፱፻፶፱ ክፍል መጨረሻ ፈተና ወሰደው በጥሩ ማዕረግ በማሰፋቸው፣ እዚያው አቲኒ መነን ትምህርት ቤት እንግሊዝኛ ቋንቋ አስተማሪ ሆነው ተቀጠሩ። ከዚያም የትምህርት ክፍሉ ኃላፊ ለሆኑት እንግሊዛዊት ረዳት በመሆን ሲሠሩ ቆዩ።

በመቀጠልም የፖሊስ ሠራዊት ሲቋቋም፣ ለእንግሊዛዊው ኮሚሽነር ጸሐፊ በመሆን ሠሩ። በሥራቸው ጠንካራ፣ በግብረ ገብነት ጽኑ ምግባር ያላቸው እና ብርቱ ሠራተኛ በመሆናቸው እያሌ መሥሪያ ቤቶች ሊቀጥሯቸው ይፈልጉ ነበር። በየጊዜው ደሞዝ እየተጨመረላቸው በአውራ ጎዳና መሥሪያ ቤት እና በንግድ ሚኒስቴር መሥሪያ ቤቶች ሠርተዋል። ሥራ የለዋወጡበት ምክንያት ቀደም ሲል እንደ ተገለጠው፣ በሥራ ወጃድነት በጠባያቸው መልካምነት እና በእንግሊዝኛ ቋንቋ ከፍተኛ ችሎታቸው ጭምር ነበር።

የካቲት ፯ ቀን ፲፱፻፵፰ ዓ.ም. የቤተሰቡ ወዳጅ ከሆነው አቶ ገብርኤል ቴዎድሮስ ጋር ጋብቻ ፈለሙ። ከጫገላ ቤት እንደ ወጡ፣ የኢትዮጵያ መንግሥት ባንክ ሲከፈት፣ በውጭ ምዝራ ክፍል በጸሐፊነት ተቀጠሩ። ከዚያም በ፲፱፻፶፪ ዓ.ም. ወደ የኢትዮጵያ ልማት ባንክ ተዛውረው እስከ ፲፱፻፶፮ ዓ.ም. ድረስ የሠራተኞች ክፍል ኃላፊ ሆነው ሠርተዋል። በዚያው ዓመት ባለቤታቸው አቶ ገብርኤል ቴዎድሮስ በኮንጎ ዴሞክራቲክ ሪፐብሊክ የዓለም መገናኛ ቢሮ (ITU/UN mission) ኃላፊ ሆነው በመሸማቸው፣ ወ/ሮ ሊያ ልጆቻቸውን ይዘው ከባለቤታቸው ጋር ለመኖር አብረው ሄዱ።

በ፲፱፻፷፮ ዓ.ም. የግርማዊ ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ መንግሥት ሲፈርስ፣ አሜሪካን አገር መኖር ጀመሩ። ሁለት ጊዜ ወደ ኢትዮጵያ መጥተው ወንድ ልጆቻቸውን ጸንኤልን እና ተስፋ ዮሐንስን በሠርግ ድረው ወደ አሜሪካ ተመልሰው ሄዱ። ሊያ ወርቅነህ እና ገብርኤል ቴዎድሮስ ከተቀደሰ ጋብቻቸው አራት ልጆች ለማፍራት በቅተዋል። አሥር የልጅ ልጆችም አግኝተዋል። አሁን በቅርቡ ደግሞ የዳግዲል ልጅ እስክንድር (አሌክስ) ልጅ ስለተወለደ ቅድመ አያት ለመሆን በቅተዋል። ባልና ሚስቶቹ ሊያ እና ገብርኤል ጃኖውን የጋብቻ በዓላቸውን፣ ወዳጅና ዘመድ በተገኘበት ቪርጂኒያ በሚገኘው አሌክሳንድሪያ ካለው ቤታቸው ውስጥ በ፲፱፻፺፭ ዓ.ም. በደመቀ ሁኔታ አክብረዋል። ዛሬም ከባለቤታቸው ከአቶ ገብርኤል ቴዎድሮስ ጋር አብረው የሚኖሩት እዚያው ቪርጂኒያ ነው።

አቶ ገብርኤል ቴዎድሮስ የወይዘሮ ሊያ ባለቤት



ገብርኤል ቴዎድሮስ ታገሣሥ ጳጅ ቀን ፲፱፻፲፩ ዓ.ም. እንግሊዝ አገር ሱንዶን ከተማ ተወለዱ። የገብርኤል ቴዎድሮስ አባት አቶ ተስፋ ዮሐንስ ቴዎድሮስ ቢፕሮፌሰር ዓ.ም. ከረን በምትገኘው ዮሐን ከተማ አቅራቢያ ጸላል ከምትባል መንደር ተወለዱ። የአቶ ቴዎድሮስ አባት አቶ ሃሰሪ እና ባለቤታቸው ወይዘሮ ቲቤ ይኖሩ የገበየብ ሃፊ የኦርቶዶክስ ግዛት በሆነችው ከረን ውስጥ ነበር። እናቱ ወይዘሮ ፍሎራንስ ዴን ዴን (Florence Helen Dennie) በ፲፱፻፳፱ ዓ.ም. ሱንዶን ውስጥ ተወለዱ። የእናቱ አባት (ወንድ አያቱ) በ፲፱፻፳፱ ዓ.ም. የተወለዱ የባርባዶስ ወይም የትሪኒዳድ አገር ሰው ናቸው። ሌት አያቱ ደቡብ እንግሊዝ ውስጥ ዶርሴት ውስጥ ተወለዱ። ገብርኤል ቴዎድሮስ በመጀመሪያ ሊሊ ሮድ፣ ከዚያም አራቶሪ ካቶሊክ ትምህርት ቤት ገብተው የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርታቸውን አጠናቀቁ። በመቀጠልም አራቶሪ ሴንትራል ትምህርት ቤት በመማር ላይ እያሉ በካርቫፕ አግኝተው ዋንድስዎርዝ ቴክኒካል ኢኒስቲትዩት ገቡ። ከዚህ ኢኒስቲትዩት በአጠቃላይ ምሕንድስና ከተመረቁ በኋላ፣ በኤሌክትሪካል መሐንዲስነት በ፲፱፻፶፫ ዓ.ም. ሰርቲፊኬት ተቀበሉ።



ከዚያም ለሁለት ዓመት ያህል በኋላ ግዜው ከባንያ ተተየረው እየሠሩ እያለ፣በአገሩ ደንብ መሠረት የውትድርና አገልግሎት ለመስጠት በደቡብ እንግሊዝ የሦስት ወር ውትድርና ሥልጠና ወለዱ።

ገብርኤል ቴዎድሮስ እንግሊዝ አገር በመወለዳቸው የአባታቸውን አገር እንደይዘንታ ሁል ጊዜ «ኢትዮጵያዊ መሆኑን አትርሳ እያሉ ይመክሩኝ ነበር» በማለት በማዘጋጀት ላይ ዓለው የሕይወት ታሪኸው መጽሐፍ ረቂቅ ውስጥ አባታቸው የመከራቸውን ቃል መዝገበውታል። በዚህም ምክንያት ይመሳሰላል፡፡አዲስ ወራሽ ተፈሪ መኮንን ፤፱፻፲፮ ዓ.ም. ሉንዶን ለጉባዔነት በመጡ ጊዜ፤አባቸው ወደ ኢረላንድ ሃይድ ፓርክ ሆቴል (Hyde Park Hotyele) አባቱ ወሰደው አስተዋወቁቸው።

የአባታቸው ምኞት አላቸው እና ታናሽ ወንድማቸው ግዚኤል ወደፊት አገራቸው ኢትዮጵያ ገብተው አንዲሠሩ ነበር። በዚህም፤ከራስ ተፈሪ ጋር አብረው ከመጡት ራስ ጋይሁ፤ራስ ሥላሴ፤ባላቴን ጌታ ገሩይ እና ሐኪም ወርቅነህ ጋር አስተዋወቁቸው። ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ሲነገሡ እንግሊዝ አገር የኢትዮጵያ ሊጋሊዮን ባለሙሉ ሥልጣን የሰጡት ደጃዝማች መኮንን እንዳልነበሩ ሃምስቴር ውስጥ ይኖሩ በአዝዘረው ይነገራል። በዚያ ጊዜ ይዘውት ይሄዱ ነበር። እዚያ በሄዱ ቀየር፤ለትምህርት ወደ እንግሊዝ አገር ከመጡት ጥቂት ኢትዮጵያውያን ተግረዞች ጋር ተዋወቁ። በዚያን በመን፤ከገብርኤል ቴዎድሮስ ቤተሰብአኑ ከጥቂት ተግረዞች ሌላ፤እንግሊዝ አገር የሚኖሩ በዙ ኢትዮጵያውያን አልነበሩም። ተግረዞቹ አካል ወርቅ በየን፤ይልማ ደራሳ፤ገብርኤልን አመንቴ፤የአዛዥ ሐኪም ወርቅነህ ሦስቱ ልጆች ቴዎድሮስ የልጁ እና ብቻም፤ተስፋይ ራዲናልድ ዛሬር፤የባላቴን ጌታ ገሩይ ልጆች ሲራክ እና ጊዮርጊስ እንዲሁም እንግዳ የሐገስ ነበሩ። ከሌሎች ተግረዞች ደግሞ፤የአዛዥ ሐኪም ወርቅነህ ልጆች፤አስቴር፤ግራ እና ሌሊዛይ፤ጥ እንዲሁም የባላቴን ጌታ ገሩይ ልጅ አምላስ ናቸው።

ደጃዝማች መኮንን የእንግሊዝ አገር አየር ሰልጣነት ማግኘታቸው ወደ አገራቸው ሲመለሱ፤ በአላቸው ቦታ ሐኪም ተደላ አበባየሁ የቤር ኃላፊ (Charge D'affaires) ሆነው መጡ። ከዚያም አቶ ተስፋይ ተገኝ ፓሪስ ተቀምጠው በእንግሊዝ አገር ለሚገኘው ሊጋሊዮን ባለ ሙሉ ሥልጣን ሚኒስቴር ሲሆኑ፤ብላታ በቀለ የቤርውን ኃላፊነት ተረክቡ። ገብርኤል ቴዎድሮስ የውትድርና ሥልጠናቸውን እንደ ዉረሰት በ፱፻፳፱ ዓ.ም. ተመድበው በኤሌክትሪክ መሐንዲስነት ወደ ረረገሳይ አገር ተላኩ። በ፱፻፳፱ ዓ.ም. መጀመሪያ ላይ የርያል አርሚ ሉጂስቲክስ ክፍል ተዛውረው ጸረ አርሚን ለመግሪያ በመያዝ የወደብ ጠባቂዎች ኃላፊ ሆኑ። በዚያው ዓመት በጥቅምት ወር ከጦሩ እንደሚለያሱ ተነግሯቸው ወደ ሉንዶን ሄደው ከጦር መምሪያው ኃላፊ ጋር ተገናኙ። እዚያ አንድ ሻለቃ አገኝተው ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴን ያውቃቸው እንዲሆን ገብርኤል ቴዎድሮስን ጠየቀ። ገብርኤልም ለቀረበላቸው ጥያቄ አምንታዊ መልስ ሰጡ።

ከጥን ተቀምጦ የነበረው ብሪታንያ ሳንድርድር በበኩሉ፤ወደ ኢትዮጵያ ለመሄድ ይፈልጉ እንዲሆን ገብርኤል ቴዎድሮስን ጠየቃቸው። የአባታቸው ምኞት እና የራሳቸውም ፍላጎት ይኸው ስለ ነበረ፤ለአፍታ እንኳን ባያመጉ «እያ ወደ ኢትዮጵያ ለመሄድ እፍላጋለሁ» የሚል መልስ ሰጡ።

የገብርኤል ቴዎድሮስ ወደ ኢትዮጵያ መምጣት

ቀደም ሰላ እንደ ተገለጠው፤ገብርኤል ቴዎድሮስ በእንግሊዝ የውትድርና ቀደም ሲሠሩ በአዝዘረው፤ሁን ደግሞ ወደ ኢትዮጵያ ገብተው እንዲሠሩ ትእዛዝ ደረሳቸው። በዚህም ሲባል፤ወደ ሊቤርታ ወደብ ሂዶ ከመርከቡ አዛዥ ጋር እንዲገናኝ የመርከቡ ስም ተነገራቸው። ገብርኤል ቴዎድሮስ ስቃቸውን ሽሕፈው እና ከዘመድ ወዳጆቻቸው ተሰናብተው የባህና መርከብ ተባብ በተሰየመች መርከብ ላይ ለመሳረር በጣር ወደ ሊቤርታ ሄዱ። ሊቤርታ ወደብ ሲደርሱ በገዳር ወር ፤፱፻፳፱ ዓ.ም. ባህና መርከብ ላይ ተሳፈሩ። በአትላንቲክ ውትያናስ ላይ ሲገዙ ባህናን እና ሌሎችም መርከቦች የሚያድሱ የወር መርከቦች ይከተሏቸው ነበር። እነዚያ የጦር መርከቦች ወታደሮች ይዘው ወደ ሩት ምሥራቅ የሚሄዱ ነበሩ። ናይጄሪያ ወደብ ሲደርሱ፤ጃፓኖች የአሚሪካ ገዛት የሆነችውን ፐርል ሀርበርን በአይርፐላን ግጥቃታቸውን ሰሙ። በዚህም ጃፓን ከሁለተኛው የዓለም ጦርነት ውስጥ መግቷን አሳስበች። በዚህ ምክንያት፤እነ ገብርኤል ቴዎድሮስ የሚጓዙበትን መርከቦች ግንደብ ትተው፤አገራቸው የጦር መርከቦቹ የጃፓንን መርከቦች ለማሳደድ ሄዱ። አቶ ገብርኤል ቴዎድሮስ ለአንድ ሰምንት ያህል ናይጄሪያ ወደብ ከቆዩ በኋላ የጦር መርከቦቹ እንደገና መጥተው ስለ አጀገሩት እና ደርባን (ሳውዝ አፍሪካ) ገዳር ፤፱ ቀን ደረሱ። ከዚህ ሁሉ ጭንቅና ጉዞ በኋላ ገብርኤል ቴዎድሮስ ጉዞ ተገለጠው ሊደን ገቡና ከፖለቲካ ቢሮው ኃላፊ ጋር ተገናኙ። እዚያ ወደ አዲስ አበባ እንዲሄዱ የይለፍ ወረቀት ተሰጥቷቸው ወደ በርብራ ለመሄድ ተዘጋጁ። በርብራ ሲደርሱ፤ኢትዮጵያ ውስጥ የሚገኝ ውን የእንግሊዝ ሠራዊት አጋዥ አዲሆን ከተላከው የደቡብ አፍሪካ አዝ (South Africa Command) ጋር ተደባለቁ። ይህ ሠራዊት፤የጥቁሮች አዝ በሚባል ጥቂት ነጮች መኮንኖች የሚመራ ነው። የጦሩ መኮንን ከገብርኤል ጋር አብሮ ለመሄድ በሰላላገ ጋዝቸውና አብረው መጓዝ ይመሩ።

ሐረር ሲደርሱ ወደ አገረ ገዥው ቢሮ ሄደው ዋና ጸሐፊ ከሆኑት ክስቶ ምናሲ ለግ ጋር ተዋወቁ። ወዲያው የገብርኤል መምጣት ለአገረ ገዢው ልዑል መኮንን ተነገራቸው። አላቸውም አዕሩ ደረሰ መጥተው በፈገገታ ተሰቧቸው። በዚህም፤የልዑሉ እንግዳ ሆነው አሥራ አምስት ቀን ያህል ሐረር ከቆዩ በኋላ ወደ አዲስ አበባ ለመሄድ መፈለጋቸውን ነገሯቸው። ምንም እንኳን ወደ አዲስ አበባ ለመሄድ ያስቸገላቸውን ጉዳይ ባያውቁ፤ወደ አዲስ አበባ ቤተ መንግሥት ቴሌግራም ከተላለፈ በኋላ፤በክልሉ ኃይል፤ዉሴን እየሳለ በሚሄደው ጣር ተሳፍረው ወደ አዲስ አበባ ተጓዙ። አዲስ አበባ ሲደርሱ የሚያውቁት ሰው ባለሙያ፤የባቡሩ አዛዥ (British Railway Officer, RTO) ወደ ሆነው መኮንን ዘንድ ሄዱ።

ከእንግሊዛዊው መኮንን ጋር ተገቢውን ሰላምታ ከተለዋወጡ በኋላ የመጡበትን ጉዳይ እንዳሰሙት ቤተ መንግሥት ውስጥ የሚያውቁት ሰው እንዳለ ጠየቃቸው። ገብርኤል ቴዎድሮስ አሉታዊ መልስ ሲሰጡት፤ እሱ ደግሞ አቶ ተፈራ ወርቅን ታውቀዋለህ ብሎ ጠየቃቸው። ገብርኤል ቴዎድሮስ አሳቸውን እንደሚያውቁቸው ሲነገሩት፤ ስልክ ደውሎ አገናኛቸው። አቶ ተፈራ ወርቅ የገብርኤልን መምጣት ሲለሙ “አሁኑኑ መኪና አልክልሃለሁ” ብለው ስልኩን ዘጉት። ገብርኤል ቴዎድሮስ ባቡር ጣቢያ ተቀምጠው አንድ ሰዓት ያህል ጠብቀው መኪናው ሰላልመጣ፤ እንደገና ወደ ቤተመንግሥት ሲደወል፤ ስልኩን ያገሱት አቶ ዮሐንስ ረዳለግኤ ነበሩ። አሳቸው ጉዳዩን ካዳመጡ በኋላ፤ መኪና አልክልሃለሁ በተባለው መሠረት ከአምስት ደቂቃ ቆይታ በኋላ መኪና መጥቶ ወደ ቤተ መንግሥት ይዟቸው ሄደ። አቶ ተፈራ ወርቅ ቢሮ ሲደርሱ፤ አሳቸው ቢሮ ውስጥ ያገኙት አቶ ዮሐንስ ረዳለግኤ ነበር። ብዙም ሳይቆይ አቶ ተፈራ ወርቅ መጥተው ወደ ንጉሠ ነገሥቱ ዘንድ ሲወስዷቸው፤ ጃንዌይም እንኳን ደህና ጭጣህ ካሏቸው በኋላ፤ ፊታውራሪ አስፋው ከበደን በባልደረባነት አዘዟቸው።

ፊታውራሪ አስፋው እንደታዘዙትም ገብርኤል ቴዎድሮስን ይዘው ሄዱ እና ቤተ መንግሥቱ ግቢ ከሚገኙት ቤቶች ወደ አንዱ ወስደው፤ ምኒልክ ኢያሱ ከሚኖሩበት ቤት ውስጥ ሁለት ክፍል ሰጧቸው። እግረ መንገዳችንን፤ ምኒልክ ኢያሱ፤ ከአዳል ባላባት ወገን የተወለዱ ከዙፋን የወረሹት የአቤቶ ኢያሱ ልጅ ነቸው። ምኒልክ ኢያሱና ገብርኤል ቴዎድሮስ በአንድ ቤት ውስጥ ሲኖሩ ጥሩ ጓደኞች ለመሆን በቁ። ብዙ ጊዜ አብረው ሻይ ይጠጡ እና ይጨዋወቱ ነበር። ገብርኤል ቴዎድሮስ ሲጽፉ “ምኒልክ ኢያሱ አቤት ውስጥ የሚለብሱት እንደ አዳሎች ሽርጥ ብቻ ነው። ምኒልክን የሚጠብቁ እና የሚንከባከቡም የአዳል ተወላጆች ናቸው” ብለዋል። ገብርኤል ቴዎድሮስ የቤተ መንግሥቱን የመብራት መስመር በአዲስ ለመዘርጋት፤ ለሊሊግ ማሳያ መሣሪያና ለራዲዮን መብራት የሚያመገጫውን መሣሪያ ለማንቀሳቀስ ተቀጠሩ። ጣሊያኖች ከአገር ሲወጡ አብዛኛውን መሣሪያ አጠገብተውት ስለሄዱ፤ በጥገና በኩል የሚረዳቸው አንድ ኢጣሊያዊና ሁለት ኢትዮጵያውያን ባለሙያዎች ነበሩ። ለዚህ ሥራ በወር ስድሳ የማሪያ ቴሪዛ ጥሪ ብር በደሞክ መልክ ይከፈላቸው ነበር። ጣሊያኖች ተሸንፈው ከአገር ሲወጡ፤ የእንግሊዝ ወታደራዊ ባለሥልጣን፤ በጠላት የተያዙት ግዛቶችን ማስተዳደር አለባች በሚል ሰብብ፤ ኢትዮጵያን ማስተዳደር ይምረው ነበር። አስተዳደሩ ሽም British Military Authorities through the Occupied Enemy Territory Administration በመባል ይታወቃል። ኢትዮጵያን በዘላቂነት ለማስተዳደር ማለባቸውን ዊልረሬድ ቴሲገር “የምርጫ ሕይወት” በሚለው መጽሐፉ ውስጥ መግለጡ ይታወሳል። ንጉሠ ነገሥቱ አዲስ አበባ ገብተው፤ ከላይ በተጠቀሰው የአስተዳደር ስልት መሠረት ሥራ ሲጀምሩ ሥልጣናቸው በእጅጉ የተገደበ ነበር። ያም ሆኖ፤ እንግሊዞች “የይስሙላ መንግሥት” ብለው የሰየሙትን አስተዳደር አቋቁመው ዶክተር ሎሬንዝ ታኔዛዝን የውጭ ጉዳይ ሚኒስትር ብለው ሾሙ።

አቶ መኮንን ደስታን የትምህርት ሚኒስትር፤ አቶ ወልደጊዮርጊስ ወልደ ዮሐንስን የጽሕፈት ሚኒስትር፤ ሌሎችንም ሚኒስትሮች እና የበታች ሽማግሌዎችንም እጃደዚሁ መሾም ጀመሩ። ንጉሠ ነገሥቱ የአገሪቱን አስተዳደር በዚህ መልክ ሊጀምሩ፤ ትግሮች ከፊታቸው ተደቀኑ። የመንግሥት ተቋም እና ሕግ አልነበረም። ግምጃ ቤቱ ባዶ ከመሆኑም በላይ የሥራ ችሎታ ያላቸው ሰዎች አልነበሩም። የግምጃ ቤቱን ባደነት በመገንዘብ እንግሊዞች የአርዳታ ውል ተፈራርመው ሁለት ሚሊዮን ፓውንድ ሰጡ። በዚህም የጣሊያን ሊሬ ከገበያ እንዲወጣ እና በምሥራቅ አፍሪካ የእንግሊዝ ሺሊንግ እንዲተካ ተደረገ።

ገብርኤል ቴዎድሮስ ኢትዮጵያ በገቡ ጥቂት ቀናት ውስጥ፤ ጥር ጽፎ ቀን ንጉሠ ነገሥቱ እና ጀነራል ከኒንግሃም የኢትዮ-እንግሊዝ ውልን በቤተ መንግሥቱ ውስጥ ሲፈራረሙ ገብርኤል ቴዎድሮስ ከብዙ የዓይን ምስክሮች እንዱ ሆኑ። የጣሊያን ግዛት ፈርሶ ኢትዮጵያ ልዑዋላዊ አገር እንዳትሆን ደንቃራ የነበረው የእንግሊዝ አስተዳዳሪነት ምኞት አሰመሳካቱን በይፋ ያበሰረው ይህ ውል ነበር። ይህን የመሰለውን የአገር መልሶ መቋቋምን ትርጓሜ ያዩት ገብርኤል ቴዎድሮስ፤ አንድ ቀን ወደ ቤተ መንግሥቱ የሴቶች ሳሉን ተጠሩ። አዳራሹ ውስጥ እንደገቡ ከወይዘሮ ቀጸለ ወርቅ ቴሉ እና አብረዋቸው ከነበሩት ሴቶች ልጆቻቸው ጋር ተዋወቁ። አሳቸውም ስለ አዛዥ ሐኪም ወርቅነህ እና ስለ ልጆቻቸው ዮሐንስ፤ ጳዊት፤ ሳሙኤል እና ሊያ ጤንነት ጠየቁቸው። እነሱ ሕንድ አገር ስለነበሩ እና ገብርኤል ደግሞ የመጡት በቀጥታ ከእንግሊዝ አገር በመሆኑ ስለ አዛዥ ሐኪም ወርቅነህ እና ስለ ልጆቹ የሚያውቁት ምንም ነገር አንደሌለ አስረዱ።

በዚያኑ ሰሞን ከምኒልክ ኢያሱ ጋር አብረው እንደሚኖሩ የሰሙት ወጣቶች ሁሉ፤ ስለ ገብርኤል ቴዎድሮስ ማንነት ለማወቅ ፈለጉ። አንዳንዶቹ ከዐፄ ቴዎድሮስ ይዛመድ ይሆናል የሚል ጥርጣሬ አደረባቸው። ጥርጣሬውን ያባባሰው ደግሞ ከምኒልክ ኢያሱ ጋር አብሮ መኖራቸው እና ንጉሠ ነገሥቱንም በቅርብ በማወቃቸው ነበር። በዚያ ወቅት የኢትዮጵያ መብራት ኃይል አገልግሎት ናይሮቢ ለሚገኘው የእንግሊዝ ኩባንያ በኮንትራት ተሰጥቶ ነበር። አንድ ቀን የአዲስ አበባ ከንቲባ አቶ ዘውዴ ገብረ ሕይወት፤ አባ ሳሙኤል የሚገኘውን ጉድብና የኃይል ማመንጫ ለማሳየት ገብርኤል ቴዎድሮስን ይዘው ሄዱ። እዚያ ደርሰው ሁሉንም ነገር ከገበኙ በኋላ፤ አስተያየት አንዳሰጣቸው ጠየቁቸው። ገብርኤል ሲመልሱ፤ አዲስ አበባ ያለው የኃይል ማከማቻ ትላልቅ ደንፊተሮች የሚሠሩት በቦታው ላይ በሚዘጋጅ ጋዝ (አንፋሎት) ነው። ጋዙ የሚገኘው በከሰል ከሚሠራ ምድጃ ላይ ውሀ በመርጨት ነበር። የኤሌክትሪክ ማከፋፈያ አሠራሩ ጎላ ቀር ቢሆንም፤ በዚያን ጊዜ የዓለም ሁለተኛው ጦርነት የተፋፋመበት ጊዜ በመሆኑ፤ አገር ውስጥ ባለው ነገር ከመሥራት ውጪ ሌላ ለማራጭ እንደ ሌለ ለአቶ ዘውዴ ነገሯቸው። እግረ መንገዳችንን በጣሊያን የመጨረሻ አገዛዝ ጊዜ፤ የግንድ ማመላለሻ ነጭዎች እና ታክሲዎች በእንጨት ከሰል በሚመረት ጋዝ ይንቀሳቀሱ ነበር። ይህም የሆነበት ምክንያት ናፍታና ቤንዚን ለማግኘት ከፍተኛ ትግር ስለነበረ ነጻጅ ለመቆጠብ ሲባል ነው።

አዋጅ ሐኪም ወርቅነህ በሚያዚያ ወር ውስጥ ወደ ኢትዮጵያ መመለሳቸውን እና የሚኖሩበትን አድራሻ ጥምር፣ከደክተር ሉራዝ ጋር ቤተ መንግሥት ገቢ ሲገኙ ነገራቸው። ገቢዓል ወዲያው በረረሰ የሚነሳ ጋራ ተከራይተው ምኒልክ አደጣጭ ሲደርሱ፣ከጋሪው ወርደው በአገራቸው ወደ ሐኪም ወርቅነህ ቤት አመሩ። ከዋናው በር ደርሰው ወደ ውስጥ ለመግባት ሲዘጋጁ፣በድንገት ሲያይዋቸው እየርጡ መጡ። እነሱም የሐንሰ፣ሳሙኤል፣ ሳዊት እና ሊያ ነበሩ። እነሱ ገቢዓል እንግሊዝ አገር መኖራቸውን እንዲ ወደ ኢትዮጵያ መግባታቸውን አያውቀውም ነበርና በጣም እየተደኩ እና አያዋሩ ይዘዋቸው ወደ አባታቸው ዘንድ ወሰዷቸው። ገቢዓል አዋጅ ሐኪም ወርቅነህን ሲያገኝባቸው የነበረ ሰላምታ አቀረቡላቸው። የምሳ ሰዓት ደርሶ ነበረና ገቢታ ሲቀርብ ከሌሎች የቤተሰብ አባላት ጋር ተገናኙ። ከዚያ በኋላ አዋጅ ሐኪም ወርቅነህን እና ቤተሰቦቻቸውን ለማየት እና ለመወያየት ማታ ማታ መጥተው ከአመሹ በኋላ፣ቤተ መንግሥት ውስጥ ወደ ተሰጣቸው ማደሪያቸው ይሄሉ ነበር። ከጥቂት ወራት በኋላ፣አዋጅ ሐኪም ወርቅነህን አስፈትደው አላቸው ቤት መኖር ጀመሩ።

የቤተ መንግሥት ሥራቸውን በጥላይረ ላይ አያሉአገድ የተከሰከ መያ ትምህርት ቤት ለመከፈት እንደሚረዱት ለገደቡ ነገራቸው። ጸንሆይም ትምህርት ቤቱን እንዲከፍቱ ረታደው ይህንንም ለትምህርት ምኒልክ ለአቶ መኮንን ደሲታ ነገራቸው። ደጥላቸውም የትምህርት ሚኒስቴር እንዲከፍላቸው ተወሰነ። የትምህርት መዋቅሩን ነድረው እና አዘጋጅተው እንደ ወረራ የመጀመሪያውን የተጻፈ እድ ትምህርት ቤት ለመክፈት ተዘጋጁ። ንጉሠ ነገሥቱ ሐሳቡን በላ ተተባብረ፣በጣሊያን ዘመን የገንደራንድ ድርጅት ዋና መሥሪያ ቤት የነበረው ሕገ እንዲሰጣቸው አዘዙላቸው። ትምህርት ቤቱን ለመክፈት አሰረዘረ ሆኖ የተባሉት ተሰባሳቢዎች እና መሣሪያዎች ከተግባሩ በኋላ ትምህርት ቤቱ ሲክፈት፣ገቢዓል ቲዎድሮስ የመጀመሪያው ዲህክተር ሆነው ተሾሙ። በዚህ ሥራ ላይ ጥቂት እንደ ቆዩ፣የመገናኛ ሚኒስቴር ሲታዩ፣ወደዚያ ተሳውረው ወኪል መክሰበ ጭጢ ረዳት ተባለው ተሾሙ። በዚህ የገቢዓል ዋና ሥራ የመገድ ማመላለሻን ማቋቋም እና ደንብ ሥርዓቱን ማውጣት ነበር። ይህ ማለት፣ለተሽከርካሪዎች መንቀሳቀሻና ለሽራሪች የመንጃ ረቃድ መስጠት፣ እንዲሁም የመንግሥት ግልሳዊ ጋራዮችን አንትስቃሲ መጥራት እና የተከሰከ መያተኞችን ማሰልጠን ነበር።ይህን የመሰለ ድርጅት መክፈቱንና ሠልጣኖች የሚረዱት መሆኑን በራሳቸው አስነገሩ። በጥቂት ዋናት ውስጥ በመቶዎች የሚቆጠሩ እዉ ተከሰኞች ተመዘገቡ። በዚህ ትምህርት ለመሠልጠን የተመዘገቡትን አመልካቾች በተናጠል አነጋግረው፣ትምህርቱን ለመውሰድ ብቱ ናቸው ያሏቸውን ሰላማዊ ወጣቶች ተቀባው ለአገድ ዓመት አሠልጠኛቸው። ከሥልጠናው በኋላ ተግራምቶ በተከሰከ መያቸው ተቀጠሩ። ከዚያ በኋላ ነበር ገቢዓል ቲዎድሮስ ረታቸውን ወደ ቴሌ ኮሙኒኬሽን አዙረው ከዚህ ተጥሎ በጥርክር ወደ ቀረቡት ሥራዎች የገቡት። በ፲፱፻፺፱ ዓ.ም. የቴሌቢዮን ሚኒስቴር መሥሪያ ቤት ሲቋቋም ወደዚያ ተሳውረው የራድዮ እና ቴሌግራፍ አገልግሎት ከፍል ጋላ ሆኑ።

የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት መንግሥት የቴሌኮሙኒኬሽን ቦርድ ሲያቋቋም፣ በ፲፱፻፺፱ ዓ.ም. በልዩ ልዩ ክፍል ሲሠሩ ነበር። በ፲፱፻፺፱ ዓ.ም. ድረስ በዚህ መሥሪያ ቤት ምክትል ሥራ አስኪያጅ ሆኑ። በአዝዚህ መሥሪያ ቤቶች ሲሠሩ በግብረሰታት ዘመን ሁሉ ከሥራ ባልደረቦቻቸው ጋር ተገቢ እና ሲሥሩ ችሎታው ብቃት ያላቸው፣እድናቶች ያተረፉ ሰው ናቸው። በዚህም ነው የዓለም አቀፍ የቴሌኮሙኒኬሽን ድርጅቶች፣የኢትዮጵያን መንግሥት አስፈትደው በትውስት የተወሰዱት።

በዓለም ዓቀፍ ቴሌኮሙኒኬሽን ንብረት (ITU)

በ፲፱፻፺፱ ዓ.ም. በኮንጎ ደግሞ-ቲክ ሪፐብሊክ፣ኪንሻሳ የዓለም መገናኛ ቦርድ (ITU/UN mission) በዋና ጋላሬት ሲሠሩ ቀዩ። በ፲፱፻፺፱ ስምሥራት እና ሳውዝ እናራሳ ተጠናዎች ዋና አጥኪ ሆነው ሦስት ዓመት ሠሩ። በ፲፱፻፺፱ ዓ.ም. ድረስ የፓን አፍሪካ ቴሌኮሙኒኬሽን ፐርደክት ጋላ ነበሩ። ከዚህ በላይ በአዋር በተገለጡት መሥሪያ ቤቶች ሁሉ፣አቶ ገቢዓል ቲዎድሮስ ከሰው ተግባር፣ሥራ ወዲረ እና ጥሩ፣ጥሩ ሃሳብ አመንጪ ሠራተኛ በመሆናቸው፣ልዩ ልዩ ሽልግተችን አግኝተዋል። ገቢዓል ቲዎድሮስ፣በ፲፱፻፺፱ ዓ.ም. ጡረታ ከወጡ በኋላ፣በአፍሪካ ለሚገኙት በርካታ የቴሌኮሙኒኬሽን መሥሪያ ቤቶች በግል አግካሪነት ሥራ ላይ ናቸው። በተጓፃፍም የራሳቸውን የሕይወት ታሪክ በግብጋጂነት ላይ ይገኛሉ። ፡ ሲመቻቸው አልፎ አልፎ ወደ ኢትዮጵያ እየመጡ ለጃቻቸውን፣የልጅ ለጃቻቸውን እና ወዳጆቻቸውን ይገዛሉ።



ገቢዓል፣ ሚኒኤል፣ አቲነሹ፣ ሊያ፣ ተስፋ የሐንሰ፣ ፍትርተ እና ጸንኤል



ገብርኤል፡ ሚካኤል፡ እቴጌሽ፡ ሊያ፡ ተስፋ ዮሐንስ፡
ፍቅርተ እና ዳንኤል

ባለቤታቸው ወይም ሊያ ወርቅነህ እና አቶ ገብርኤል ቴዎድሮስ ዛሬም በፍትር አንድ ተሳውሮ በመተላለፍ አብረው ይኖራሉ። የጅም ዓመት የጋቢያ በጥላቻውን ያከብሩት የካቲት ፲፪ ቀን ፲፱፻፺፮ ዓ.ም ሲሆን ዘግሎ የተሳተፈው እዚያው አሜሪካን አገር ነው። እንደአጠቃላይ ጤና ፍትር ስየቷቸው አራት ልጆች እና አሥር የልጅ ልጆች ለግዛት ስትተዋል። ስተጨማሪም የጥንቃቄ ልጅ አልክሳል፤ ልጅ በለጠላይ ትድመ አያት ለመሆን ስትተዋል።

ገብርኤል ቴዎድሮስ በሥራ ዓለም ተሰማርተው ይከናወናቸውን ተግባራት እኒም ለወደፊቱ በገርግር ለመጻፍ በመዘጋጀት ላይ ነኝ። በዚህ መጽሐፍ ውስጥ በቀንሽል የተጻፈው ከፍተኛ ታሪካዊ ፋይዳ ያላቸው የመሰሉኝን ሂደቶች ባቻ ነው። እግግግም በተለይም የኢትዮጵያን ታሪክ የሚጽፉ ምሁራን ከዚህ ትረካ አንዳንድ ቁም ነገር ያለው መረጃ እንዲያገኙ ተስፋ አለኝ።

አቶ ዳዊት ወርቅነህ አሸቷ



ዳዊት መስከረም ፲፱ ቀን ፲፱፻፳፭ ዓ.ም. አዲስ አበባ ከተማ ተወለደ። አባቱ አዛዥ ሐኪም ወርቅነህ በ፲፱፻፳፯ ዓ.ም. እንግሊዝ አገር የኢትዮጵያ ሌጋሲያን ሙሉ ባለሥልጣን ሚኒስትር ሆነው ተሾሙ። እሳቸው ወደ ሱዳን የሄዱት፤ ልጆቻቸውን ዳዊትንና ዮሐንስን እንዲሁም በጋላ የሚባለውን የዘመድ ልጅ ይዘው ነው።

ጣሊያን አገራችንን የወረረችው ዳዊት ገና የሦስት ዓመት ሕፃን ሆኖ ነበር። አዛዥ ሐኪም ወርቅነህ የጣሊያንን የገፍ ወረራ በመቃወም፤ በአደባባይ ቆመው በሚናገሩበት ጊዜ ሁሉ ከታላት ወንድሙ ከዮሐንስ ጋር በመሆን አንድ ቀን የሚባል መዝገብ ለአገራቸው አርዳታ ይጠይቁ አንድ ነበረ የሚያሳየው ፎተግራፋቸው በእንግሊዝ ጋዜጣዎች ታትሟል።

በ፲፱፻፳፮ ዓ.ም. ኢትዮጵያ የጣሊያን ቅኝ አገር መሆኗን እንግሊዞች ስለተቀሰሱ፤ የአዛዥ ሐኪም ወርቅነህ በኢትዮጵያ ሌጋሲያን ባለ ሙሉ ሥልጣን ሚኒስትር መሆናቸው በእንግሊዝ መንግሥት ተሰረዘ። በዚህ ምክንያት እሳቸው ሲሰደዱ ዳዊትም ከአሁትና ወንድሞቹ ጋር አብሮ ወደ ሕንድ አገር ሐደ። ዳዊት ትምህርት ቤት ገብቶ በመማር ላይ እያለ፤ የግንታችን ሲመለስ አዛዥ ሐኪም ወርቅነህ ልጆቻቸውን ይዘው ወደ አገራቸው ተመለሱ። ፲፱፻፳፮ ዓ.ም. ዳዊት ከተቤ በሚገኘው የቀማግግ ጋይለ ሥላሴ ትምህርት ቤት ገብቶ ሲማር ቆይቶ፤ በጤዳሩት የአሜሪካ ዩኒቨርሲቲ ለመማር ወደ ሊባኖን ሂደ። እዚያ ትምህርትን በመከታተል ላይ እያለ፤ ፍላጎቱ የቴክኒክ ትምህርት ስለ ነበረ ወደ አገሩ ተመለሰ።

በ፲፱፻፵፬ ዓ.ም. የሲቪል አቪየሽን ትምህርት ቤት ሲከፈት ዳዊት ከመጀመሪያዎቹ ተማሪዎች አንዱ ሆኖ ተመዘገበ። እዚህ ትምህርት ቤት ያገኘውን የሙያ ችሎታ ለማሳደር በ፲፱፻፵፭ ዓ.ም. ወደ አሜሪካ ሂደ ፕካን በሚገኘው የቴክኒክ ኮሌጅ ገባ። እዚያ በአይሮፕላን ሚካኒክነት ከተመረቀ በኋላ፤ ወደ ኢትዮጵያ መጥቶ በኢትዮጵያ አየር መንገድ ውስጥ መሥራት ጀመረ። እዚህ መሥሪያ ቤት በሚካኒክነት እና በአሠልጣኝነት፤ በኋላም የሚካኒክ ሥራ ተቆጣጣሪ ሆኖ ሲሠራ ቆየ። ከዚያ ቀጥሎ በሲቪል አቪየሽን የበረራ ደህንነት ከፍል ሲመሠረት፤ እዚሁ ሙያ በቂ ዕውቀት ያለው የመጀመሪያው ኢትዮጵያዊ በመሆኑ ከ፲፱፻፶፪ እስከ ፲፱፻፶፮ ዓ.ም. ድረስ የአይሮፕላኖችን ደህንነት የምርመራ ሥራ አከናውኗል። በ፲፱፻፶፮ ዓ.ም. ከኢትዮጵያ ሲቪል አቪየሽን ሥራውን በገዛ ፈቃዱ ለቅቆ ከውጭ አገር ሰዎች ጋር በጋራ “የአክሱም አየር መንገድ” የሚባል ድርጅት አቋቋመ።

ድርጅቱ ትናንሽ አይሮፕላኖች አስመጥቶ፤ የኢትዮጵያ አየር መንገድ በፈራ በማይደርስበትና በማያርፍበት ቦታዎች ደንበኞችን በማመላለስና በማስተናገድ ለሀገር የሚጠቅም አገልግሎት መስጠት ጀመረ። የድርጅቱ ዓላማ የተባይና የአረም ማጥፊያ መድኃኒት መርጨት፤ የመሬት ካርታ ማገንባት፤ የጦራን ፍለጋ እና አገር ለመጎበኘት የሚዘዋወሩትን ባለሙያዎችና ተራሰቶች ማመላለስ ነበር። ለምርምር የሚሄዱ ሳይንቲስቶችን ወደ አለቡበት ቦታ ያደርስ ነበር። ይህ ድርጅት ለሀገሩ የኢኮኖሚ ዕድገት የበኩሉን ድርሻ ተወጥቷል ለማለት ይቻላል። ዳዊት በዚህ ሥራ የመጀመሪያው የግል አየር መንገድ ፈር ቀዳጅ ነበር ማለት ይቻላል። ቴሌቪዥን ወደ ኢትዮጵያ ሲገባ፤ ዳዊት ወርቅነህ “ዳሻን ኩባንያ” የሚል ድርጅት አቋቋሞ፤ ቴሌቪዥን እና ሬዲዮ እንዲሁም መለዋወጫዎችን ከውጭ አገር በማምጣትና የጥገና ሥራ በመሥራት ጠቃሚ አገልግሎት ሲሠራ ነበር።

አቶ ዳዊት ወርቅነህ አሸቱ



በዚህም በተጨማሪ፣ በግንኙነት ሚኒስቴር ለታች በሚገኘው የአፍታ ቦታ ላይ “ያለ ጋራ” በሚል ሲሞላ የመኪና መጠጥፍ ጋራ ከፍተኛ ክፍተት አገልግሎት ሲሰጥ ነበር። ሳይንት ወርቅነህ፣ ራሱን አስደሳፊ ሌሎችን ግንዛቤ በሚያውቅ፣ ትንተና ወደር የለለው ደግ እና ለወዳጆቹና ለዘመዶቹ ፍጥ ታዛዥና ታማኝ ሰው ነበር። እንደዚህ ሐሳብ ሲፈና በርፈ ብዙ የሆነው ሳይንት ወርቅነህ፣ በተወለደ በ፻፳ ዓመቱ፣ የካቲት ፱ ቀን ፲፱፻፳ ዓ.ም ዐረፈ። በግንኙነት መጋቢት ፩ ቀን፣ የግንኙነት ሚኒስቴር በሚገኘው በአባቱና በእናቱ መካከል መታጠር የተፈጠረ ሥነ ሥርዓት ተፈፀመ። ሳይንት ወርቅነህ የበደሉት ልጆች አባት ነበር።



ዲቦራ ሊቫን ግራ እናታቸው ወ/ሮ ጂን

መደምደሚያ

በአገራችን “መልካም ዛሬ፣ መልካም ፍሬ ያፈራል” የሚል አዝዛል አለ። የአዛዥ ሐኪም ወርቅነህን ታሪክ በናንብ “መልካም ሰው” መሆናቸውን መገንዘብ ችፍሯል። የልጆቻቸውንም ታሪክ በናንብ የሰጣቸውን ፈላጊ በመስተል አገራቸውን በትን በግንኙነት “መልካም ፍሬ” መሆናቸውን አስመስክረዋል። ከልጆቻቸው ጋር ጋብቻ የፈፀሙት የትዳር ጓደኞቻቸውም ቢሆኑ እነዚህ አሁን ከአገራቸው ጸሐፊ ለአገር ፅድገት አላገደ እና ትን ለምት እንደነበሩ መረዳት የተቻለ ይመስለኛል። እነዚህን ከመሰሉ ወላጆች የተወለዱት ልጆች ምን ዓይነት ዜጎች ይሆኑ? በአጠቃላይ ለመናገር የምትችለው የአዛዥ ሐኪም ወርቅነህ እና የወይዘሮ ተላል ወርቅ ፍሬዎች የተባረኩ መሆናቸውን ነው።

ለአዛዥ ሐኪም ወርቅነህ የሕይወት ታሪክ መደምደሚያ ያደረግሁት የሁለት የልዩ ልጆቻቸውን ታሪክ አጠር አድርጌ በማቅረብ ነው። ለዚህም ምክንያቱ፣ እነዚህ ወላጆቹ በሐኪም ወርቅነህና ወይዘሮ ተላል ወርቅ እንዲሁም በላ በተሰቡ በሙሉ ማፈጃ በማቅረብና አስተያታቸውን በመሰጠት የረዱን በመሆናቸው፣ ምሳሌና ላተርላቸው የሚገባን በመሆኑ ነው። በዚህ ጽሑፍ ውስጥ እነዚህን ወላጆቹን “አገቱ” እያልኩ ያልጻፍሁት ከአገሱ ጋር ካለኝ መተራረብ የተነሳ መሆኑን መጽሐፉን የሚያገቡ ሁሉ ይገነዘቡ የሚል አምነት አለኝ።

የአዛዥ ሐኪም ወርቅነህ ሁለት የልዩ ልጆች



ጽጌል ገብረአል ቴዎድሮስ

ጽጌል ትምህርት የጀመረው አዲስ አበባ በሚገኘው ከዛጠ ፅጌል ትምህርት ቤት በ፲፱፻፶ ዓ.ም. ነው። በ፲፱፻፶፮ ቤተሰቡ በሥራ ምክንያት ወደ ደምክራቲክ ሪፐብሊክ ኮንጎ ባላላይ ጽጌል ሊኦፖልድቪል አሜሪካን ትምህርት ቤት ገባ። ከምስት ዓመት በጋላ አባቱ ከተባበሩት መንግሥታት ጋር የገባው የኮንትራት ዘመን ሲያልፍ ወደ አገሩ በላተመለሱ፣ ጽጌልም አባር መጥቶ አዲስ አበባ በሚገኘው የአሜሪካን ትምህርት ቤት ገባ። የ፲፻፶ ከፍል ፈተናውን በ፲፱፻፶፮ ዓ.ም. በከፍተኛ ግፊት እንደ ጨረሰ፣ የሺግግን ትምህርት ሐጥሮሮ ዩኒቨርሲቲ ገብቶ የሰላክትሪያ መሳሪያዎችን መግር ጀመረ። ነገር ግን ፍላጎቱ የኮምፒውተር መሳሪያዎች ለመሆን በአገሪቱ አጠቃላይ ገንዘብ በሚገኘው ኮንትራል ዳታ ሊገኝበት ተጥር በ፲፱፻፶፮ ዓ.ም. በኮምፒውተር ምሳሌና ተመረቀ። ትምህርቱን እንደ ጨረሰ ወደ አዲስ አበባ ለመምጣት ፈላጊ ወደ አገሩ እንደ ተመለሰ በ፲፱፻፶፯ ዓ.ም. አይ. ቢ. ኤም. (IBM) ድርጅት ውስጥ መሥራት ጀምሮ ነበር።



ዲቦራ ሊሻን ሣራ እናታቸው ወ/ሮ ጂን

የአዛዥ ሐኪም ወርቅነህ ሁለት የልጅ ልጆች



ዳንዬል ገብርኤል ቴዎድሮስ

ዳንዬል ትምህርት የጀመረው ከዲሰ አበባ በሚገኘው ኮከበ ፅባሕ ትምህርት

ነገር ግን በወትቱ በአገሪቱ የተከሰተው ከፍተኛ የፖለቲካ ቀውስ ባስከተለው ችግር፤ እይ ቢ ኤም (IBM) ድርጅቱን ዘግቶ ከኢትዮጵያ ወጣ። ወዲያውኑ የኤሌክትሮኒክስ ዕቃዎች እና ኮምፒውተር ለመሥሪያ ቤቶች በማቅረብ በግዙፍነቱ በሚታወቀው የኤን. ሲ. አር. (NCR) ውስጥ በ፲፱፻፷፮ ዓ.ም. ሥራ ጀመረ። በዚህ ድርጅት ውስጥ በመሰከ መሐንዲስነት ይምሮ የዚሁ ክፍል ሥራ መሪ ሆኖ እስከ ፲፱፻፸፪ ዓ.ም. ድረስ ሲሠራ ቆየ። በ፲፱፻፸፮ ዓ.ም. አጋማሽ ላይ የድርጅቱ ወኪል በመሆን ወደ ጅቡቲ ሄዶ በኃላፊነት እስከ ፲፱፻፹፪ ዓ.ም. ሠራ። በ፲፱፻፹፪ ዓ.ም. ቤተ ሰብን ጅዞ ጽሑፍ አሜሪካ ከተጓዘ በኋላ በኮምፒውተር ኩባንያዎች ተቀጥሮ እስከ ፲፱፻፹፬ ዓ.ም. ድረስ ሲሠራ ቆየ። በዚሁ ዓመት ወደ ኢትዮጵያ መጥቶ United System Integrators PLC. የግል ኩባንያ እና የHP የንግድ ሽርክና ካለው ድርጅት ጋር እስከ መጋቢት ወር መጀመሪያ ፲፱፻፺፱ ዓ.ም. ድረስ ሲሠራ ነበር። Advanced Alchemy World Project ትውልደ ኢትዮጵያዊ በሆነው ነሲቡቱርቱራ የተቋቋመ የበጎ አድራጎት ድርጅት ሲከፈላት፤ ዳንኤል ለሥራ አስኪያጅነት ተመርጦ ድርጅቱን በመምራት ላይ ይገኛል።

አቶ ዳንኤል ቴዎድሮስ አትራራ የሆነውን የሥራ ኃላፊነት ትቶ ለምን በዚህ በጎ አድራጎት ድርጅት ውስጥ ለመሥራት ወሰነ? ለዚህ ጥያቄ ተገቢውን መልስ መስጠቱ ተገቢ ነው።

ስለ እዛዥ ሐኪም ወርቅነህ የሕይወት ታሪክ ስናነብ፤ እሳቸው ከብዙ ዓመት የውጭ አገር ኑሮ በኋላ ወደ ኢትዮጵያ ሲገቡ በርካታ የበጎ አድራጎት ሥራ ማከናወናቸውን ካላፋት ገጾች ተገንዝበናል። አቶ ዳንኤል የAlchemy World Projects ዋና ሥራ አስኪያጅነትን ሥራ ኃላፊነት የተቀበለው የአያቱ ሐኪም ወርቅነህን ፈለግ ተከትሎ ለአገር ዕድገት ጠቃሚ ሥራ አንደሆን በማመን ለዚህም ተግባር መሳካት የራሱን አስተዋጽ ለማበርከት ነው። በተለይም ኢትዮጵያውያን ሁሉ በትምህርት ተከትኩተው አንዲያድጉ ሥራ አጥነት ከአገራችን አንዲጠፋ ለማገዝ አሁን የተጀመረውን የሥልጠና ማዕከል በመምራት ላይ መሆኑ ተገቢ ነው እላለሁ።

ዳንኤል ገብርኤል ቴዎድሮስ ከወይዘሮ ማንኤለብሽ ስለሺ ጋር ጋብቻ የፈጸመው የካቲት ፲፩ ቀን ፲፱፻፷፮ ዓ.ም. ነው። ባለቤቱ ወይዘሮ ማንኤለብሽ የልጅ ስለሺ በዘብህ እና የወይዘሮ ዓባይነሽ መንገሻ ልጅ ናቸው። አቶ ዳንኤል እና ወይዘሮ ማንኤለብሽ በዚህ በተቀደሰ ጋብቻቸው አንድ ወንድ እና ሁለት ሴት ልጆች አፍርተዋል። አሌክስ የሚባለው ልጃቸው ከወይዘሮ ሰላም በላይ ጋር ጋብቻ መሥርቶ አንድ ሴት ልጅ በማፍራቱ አባትና እናቱ አያት ለመሆን በትቀዋል። በአሁኑ ጊዜ ብሩክ የምትባለዋ ሴት ልጃቸው አሜሪካን አገር የኮሌጅ ትምህርቷን እየተከታተለች ሲሆን የመጨረሻ ልጃቸው ኤልሻዳይ ወደ አዲስ አበባ መጥታ ከወላጆቿ ጋር ትኖራለች።



ኩሳላ ከግራ ወደ ቀኝ፡- ብሩክ፡ አሴክስ፡ ኤልሻዳይ፡
ከፊት ወይዘሮ ማንአሰብሽ እና ዳንኤል

ወይዘሮ አሌክ ሙኩሪያ



ከእናቷ ከወይዘሮ ለብ ጦርነት እሸቱ እና ከአቶ ሙኩሪያ ወልደ ሥላሴ ጥቅምት ፲ ቀን ፲፱፻፵፪ ዓ.ም. አዲስ አበባ ተወለደች። ዕድሜያ ለትምህርት ሲደርስ በዚያን ዘመን የአገግሊዝ ወይም ሳንድፎርድ ትምህርት ቤት ተብሎ ከሚጠራው ተማሪ ቤት ገባች። እዚህ ትምህርት ቤት በቆየችባቸው ዓመታት በትምህርቷ ጥሩ ውጤት ከማስመዝገቧ በተጨማሪ የሴቶች ሰኬት ባልደረባት የተማሪዎች አለቃ እና የቴክኒክ ክብብ አባል ነበረች። በትምህርት ቤቶች መሐከል በተደረገው የቴኒስ ጨዋታ ውድድር አሸንፋ ለትምህርት ቤቷ የአንደኛነት ዋንጫ አስገኝታለች።

ከአገግሊዝ ትምህርት ቤት በትመረት ባስመዘገበችው ከፍተኛ ውጤት፣ በይፋት አሜሪካን ዩኒቨርሲቲ ገብታ የአስታማሚነት ትምህርት አገድተክታተል ሰነድ ተሰጥቷት ነበር።

ነገር ግን ለቴክኒክ ሎብስ እና ለሳንድፎርድ ዝንባሌ ምክንያት የአስታማሚነት ትምህርቷን ባትተጥል ተረች። በዚህ ምክንያት ወደ አገሯ ተመልሳ በጥራዊ ትምህርት ዘርፍ (Social Work) ሎብስ ለአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ግመልክቻ አስገባች። በዚህ ጥያቄ መልስ በመጠበቅ ላይ እያለች የግስታዊት ምኒስቴር ላቲክሳው አዲስ የአገግሊዝ ፕሪግራም ሠራተኛ የሚረዳ ሙሉን በግስታዊት አወጣጥ። አሌክ ሎብስ ረዳ ምኒስቴር ግመልክቻ ወዲያው ተቀባይነት በማግኘቱ፣ በ፲፱፻፶፮ ዓ.ም. በረዲያ እና ተለቢኝን ክፍል ተቀጠረች። በዚህ ሥራ ላይ በቆየችባቸው ዓመታት ውስጥ የሎብስ እና የመረጃ ፕሪግራም ምክርቤት እና ታዋቂ ለዎች በግንባር፣ ለአገር ውስጥ እና ለውጭ አገር በርጥቶች ጭምር ታተረገ ነበር።

በተጨማሪም በዚያን ዘመን የኢትዮጵያ ድምፅ ለሚባለው የረዲያ ክፍል ኃላፊ በመሆን ምዝገቡን እና ዝግጅቱን ለትመራ ነበር። በተጓዥ ለቴሌቪዥን እና ራዲዮ የራሷም ክፍል ከምትት ክፍል ከምትታ በተጨማሪም የኢትዮጵያ ወንጌልዊት ራዲዮ ክፍል ጭምር በመሥራት የሠላሳ (፩) ዓመት አገልግሎት ረዳለች። ከግስታዊት ምኒስቴር ሥራ ውረታ ከወጣች በኋላ በ፲፱፻፶፮ ዓ.ም. የምራ የባለቤት ወኪል በመሆን ለአሥሮ ዓመት ሠርታለች። በግስታዊት ምኒስቴር በር በሠራችበት ዘመን ባገኘችው ልምድ በመሳሰለው ለኢትዮጵያ በሚነሱ ጉዳዮች ላይ ለተሠሩ ከሃያ በላይ ረዳዎች ተራኪ በመሆን ተሳትፋለች።

አብዛኛዎቹ ረዳዎች የተዘጋጁት በኢትዮጵያ ተራሽም ኮሚሽን በመሆኑ የኢትዮጵያ አየር መገናኛ በሚባርበት ጊዜ ለደገበኞቹ እይታ ያቀርባል። “ሕፃናት መሸጫ” በሚል ርዕስ ጊዜ ባርነት የዘጋጀው ራሷም አውስትራሊያ ውስጥ በፊልላ አራት ሰራተኛ በኢትዮጵያ ውስጥ የሚከተውን የሕፃናት ኃይል ገደብ ቀልጥ አድርጎ የሚያሳይ በመሆኑ ዓለም አቀፍ አድናቆትን አትርፏል። አሌክ በራሷም ውስጥ ባደረገችው ተሳትፎ ዓለም አቀፍ ሽልማት አገኝታለች። ይህ ራሷም ለራስተላ ሆስፒታል ከፍተኛ ገቢ አስገኝቷል። አሌክ ባቀረበችው የራዲዮ ፕሪግራምችም በርካታ ሽልማቶች አገኝታለች። ከአገገኛቸው ሽልማቶች አንዱ የተባበሩት መንግሥታት የሰደተኞች ከፍተኛ ኮሚሽን (UNHCR) የሰጣት ነው። አሌክ ሙኩሪያ በብዙሃን መገናኛ ሥራ ጡሉ ልምድ ያጠቃቅቅ በመሆኗ በአለም አቀፍ የሚዲያ በብዙሃ ላይ መገኘት ቆያ ሳይሆን እንደ ኪኒያ ባሉት አገሮችም በአዚሁ መያ ሥልጣና ትሰጣለች።

ወይዘሮ ኤፌኒ መከራይ



የብዙ ዓለም አቀፍ የበጎ አድራጎት ድርጅቶችም አባል ነች። ኤሌኒ መኩሪያ እና የኤሌክትሪክ ኢንጅነር ሰይፉ ለማ ተጋብተው ሦስት ሴቶች ልጆች አፍርተዋል። ልጆቻቸውም አራት ሴቶች ልጆች ወልደው ስላበረከቱላቸው ባልና ሚስቶቹ አያት ለመሆን በቅተዋል። ባልና ሚስቶቹ ለሰው ልጅ ጽኑ ፍቅር ስላላቸው ሦስት ወንድ ልጆች በማደግ አላድገዋል። የራሳቸውን ሦስት ሴቶች እና ያላደጓቸውን ሦስት ወንዶች ልጆች በትምህርት ከተኩተው ስላላደጓቸው ሁሉም በተላያዩ ሥራ በመሥራት ላይ ይገኛሉ።



ከጀርባ ሠይፉ ለማ ኢሊኒ ከፊት ከግራ ወደ ቀኝ ሔዋን ወይናብ እና ቀጸላ

ገቢ ጽሑፎች

- ፩. ሂገሪ ብላገክ፡- የሰራተ ዘመን በአባሻ አገር (ትርጉም)
- ፪. ጳውሎስ ሞቶ፡- አጤ ቴዎድሮስ
- ፫. ጳውሎስ ሞቶ፡- አጤ ምኒልክ
- ፬. ጳውሎስ ሞቶ፡- የኢትዮጵያና የኢጣሊያ ጦርነት
- ፭. ታደለ ሚጫ፡- ጥቁር አንበሳ
- ፮. ብርሃኑ ድንቱ፡- ከወልወል አስከ ማይጫው
- ፯. ገብረ ወልድ አንገዳ ወርቅ፡- ማይጫው
- ፲. ሽፈራው መንገሻ፡- የኢትዮጵያ ታሪክ ጉዞ
- ፲፩. አማኑኤል አብርሃም፡- የሕይወት ትዝታ
- ፲፪. ዘውዴ ገብረ ሕይወት፡- የሕይወት ውጣ ውረድ
- ፲፫. ፊታውራሪ ተክለ ሐዋርያት፡- የሕይወት ታሪክ
- ፲፬. ተሞግጭ ጋይለ ሥላሴ፡- ሕይወትና የኢትዮጵያ ኦርምጃ ቅጽ ፩ እና ፪
- ፲፭. ያሬድ ገብረሚካኤል፡- ይምጡ በዝና፡ አዲስ አበባ
- ፲፮. ስንዱ ገብሩ፡- የልቤ መጽሐፍ
- ፲፯. ፍሥሐ ተክለተ፡- ታሪክና ባለ ታሪኮች፡ በጨርጨርና ዐለበ ተፈሪ
- ፲፰. ሐኪም ወርቅነህ እሸቱ፡- የዓለም ጂዎግራፊ
- ፲፱. ተክለ ጻዲቅ መኩሪያ፡- የአፄ ቴዎድሮስ ታሪክ
- ፳. ጌታቸው መኮንን ሐሰን፡- ገጉሠ ነገሥቱ
- ፳፩. መርስዔ ገዘን ወ/ቂርቆስ፡- ቃለ መጠይቅ (፲፱፻፵፰ ዓ.ም.) በእጅ የተጻፈ
- ፳፪. ታደለ ብጡል ክብረት፡- ውልታ፡ ከበደ ሚካኤል ከልጅነት እስከ ዕውቀት
- ፳፫. ታደለ ብጡል ክብረት፡- አፄ ቴዎድሮስ እና ልዑል ዓለማየሁ፡ 2000
- ፳፬. ታደለ ብጡል ክብረት፡- ውልታ-ከበደ ሚካኤል ከልጅነት እስከ ዕውቀት 1997
- ፳፭. አብዱላሂ ሼኽ አህመድ ቡህ፡- ሐረርና የሐረር ከተማ ታሪክ
- ፳፮. ጆን ሐዛዋይ ስፔንሰር፡- ጥርስ የገባች አገር
- ፳፯. አሌክሳንድር ዴል ባዩ፡- ቀይ አንበሳ (ትርጉም በዶ/ር ተስፋዬ መኮንን
- ፳፰. አምበሳደር ተፈራ ጋይለ ሥላሴ፡- ኢትዮጵያና ታላቋ ብሪታኒያ
- ፳፱. የተፈሪ መኮንን ትምህርት ቤት አጭር ታሪክ፡- ፲፱፻፵፪ ዓ.ም.
- ፴. በጣሊያን ግፈኘነት የተገደለ ኢትዮጵያን መታሰቢያ፡- ፲፱፻፵፯ ዓ.ም.
- ፴፩. አዲስ ዘመን ጋዜጣ፡- መጋቢት ፲፯ ቀን ፲፱፻፶፫ ዓ.ም.
- ፴፪. አኢምሮ ዜጣ፡- ግንቦት ፳፰ ቀን ፲፱፻፲፰ ዓ.ም.
- ፴፫. ብርሃንና ሰላም ጋዜጣ፡- ፲፱፻፲፰ ዓ.ም. ቁ.ጽ፪፡፲፱፻፲፰ ዓ.ም. ቁ.ጽ፫፡፲፱፻፲፰ ዓ.ም.
- ፴፬. ቁ.ጽ፭፡፲፱፻፲፱ ዓ.ም. ቁ. ጽ፪፡፲፱፻፲፱ ዓ.ም. ቁ. ጽ፯፡፲፱፻፲፱ ዓ.ም. ቁ. ጽ፰፡፲፱፻፲፱ ዓ.ም.
- ፴፭. ቁ. ፲፡፲፱፻፳፪ ዓ.ም. ቁ. ጽ፫፡ ፳፯, ፳፰፡፲፱፻፳፯ ዓ.ም. ቁ. ጽ፱



ከጀርባ ሠይፉ ለማ ኢሰኒ ከፊት ከግራ ወደ ቀኝ
ሔዋን ወይናብ እና ቀጸላ

Bibliography

- I. Charles Martin:- My memoirs (unpublished)
- II. Gabriel Tedros:- Worqneh's Bio. (unpublished)
- III. Chris Prouty:- Empress Taytu and Menilek II
- IV. Petere Garetson:- The History and Foundation of A. A.
- V. Geprge O'Brien:- Dr. Charles Martin, Eth. Medical Journal Vol. V
- VI. John Camdon Hoten:- Abyssinia and Its People
- VII. Allan Moorhead:- The Blue Nile
- VIII. Tadele Bitul Kibrat:- Kan Ni Hjalpa Etiopien, 1975
- X. Tesfaye Tafesse:- The Nile Question, Hydropolitics
- XI. Ministry of Informatin:- Victory Day printed April 7, 1977
- XII. William R. Scott:- Dr. Melaku Bayen
- XIII. Bitweded Alfred Ilg and Emperor Menilek II
- XIV. William R. Scott:- The Sons of Sheba's Race
- XVI. Harold Marcus:- Paper Presented about Menilek II
on the 3rd Ethiopian Studies Meeting
- XVII. Ministry of Information:- Genesis, Ordeal and Victory
printed April 1975

የሐኪም ወርቅነህ አሸቱ ቤተሰብ ሐረግ

ወላጆችና ልጆቻቸው

የልጅ ልጆች

የልጅ ልጆች ልጆች

ተደርሰ ወርቅነህ

አባታት ወርቅነህ

የሴቱ ወርቅነህ

ወገኑ ወርቅነህ

አባቱ ወርቅነህ

አባቱ ወርቅነህ

1. ሊቃውንት ሥላሴ አማኑ

ወላጆች ወላጆች

2. ሂሳብ ወላጆች

3. የሴቱ ወላጆች

4. አዲስ ወላጆች

5. ርዕሰ ወላጆች

6. አገልግሎት ወላጆች

7. ተደርሰ ወላጆች

አባታት ወርቅነህ

ተደርሰ ወላጆች

ወላጆች ወላጆች

1. ሊቃውንት ሥላሴ አማኑ

2. ሂሳብ ወላጆች

ፋንታ አባታት
አባታት ሊቃውንት ሥላሴ
ወርቅነህ ሊቃውንት ሥላሴ
ወርቅነህ ሊቃውንት ሥላሴ

2. ተደርሰ ወላጆች
አባታት ሊቃውንት ሥላሴ

አገልግሎት ወላጆች

ተደርሰ ወላጆች
አባታት ሊቃውንት ሥላሴ
ወርቅነህ ሊቃውንት ሥላሴ

አባታት ሊቃውንት ሥላሴ
አባታት ሊቃውንት ሥላሴ
አባታት ሊቃውንት ሥላሴ

አባታት ሊቃውንት ሥላሴ
አባታት ሊቃውንት ሥላሴ

ወርቅነህ ተደርሰ
አባታት ሊቃውንት ሥላሴ
ወርቅነህ ተደርሰ

ተደርሰ ወላጆች
አባታት ሊቃውንት ሥላሴ

አባታት ሊቃውንት ሥላሴ
አባታት ሊቃውንት ሥላሴ
አባታት ሊቃውንት ሥላሴ

አባታት ሊቃውንት ሥላሴ
አባታት ሊቃውንት ሥላሴ

3. ሐፃ ይልማ
4. ብገያም ይልማ
5. ፋኑኤል ይልማ
6. ሰሎሜ ይልማ

ሰባና (ሰዚ) ወርቅነህ
መኩሪያ ወልደሥላሴ

1. አሰኔ መኩሪያ

2. ራሐል መኩሪያ

3. ፍሬሐይወት መኩሪያ

የሃንስ ወርቅነህ
ሩት ሐዘርት

1. አልማዝ የሃንስ

2. ሮማን የሃንስ

3. ሳባ የሃንስ

ወደነህ ታደሰ
ከሳቲ ወደነህ

ይልማ ወደነህ
ሰባሃት ገብረሥላሴ
አያሱ ሰባሃት

አሪት ታልለብ
ደብድር ርቢገሰን

ሠይፉሎማ
ሄዋን ሠይፉ

ቀለሳ ሠይፉ

ወይናብ ሠይፉ

አስቲኤል ይሳት
ናኤሚ አስቲኤል

የዲቲ አስቲኤል

ነዋይ አስቲኤል
ወትን
ኢቨን ዉትን
ኤደን ዉትን
በረከት

ሰላምን አርላያ
ሱሊት ሰላምን
አርላያ ሰላምን
ደምሰው ከሰይ
መኩንን ደምሰው

የሃንስ ደምሰው
አይኒ ደምሰው
ብሌን ደምሰው
ሰላምን አድማሱ
ይትባረክ ሰላምን

ፍቅር ያረድ

ገንዘብ ሰላምን
ግብረ ሰላምን

ፈላጊነት
ራፋኤል
ሱታስ

አናያ
በረከት ወርቅ
ሰባና በረከት

አስክንድር ሥዩም
ኢዛና
በለሚ
የሰፍ አውነቶ
የሃና የሰፍ
የኤል የሰፍ
የአብ የሰፍ

ባንኢይርጋ ጌታነህ
ገብርኤል መኩንን

ሳሙኤል ወርቅነህ

1. ገነት ሳሙኤል

2. ሠላማዊት ሳሙኤል

3. መስፍን ሳሙኤል

ሊያ ወርቅነህ

ገብርኤል ቲድርስ

1. ሚካኤል ገብርኤል

2. ዳንኤል ገብርኤል

3. ተስፋ የሃንስ ገብርኤል

4. ፍቅርተ ሥላሴ ገብርኤል

ላዊት ወርቅነህ

1. ርባቃ ላዊት

1. ጂን ራምቤል

2. ዳቦራ ላዊት

3. ሳራ ላዊት

4. ልቫን ላዊት

2. ተናፕ

5. ሰላምን ላዊት

3. አልፍነሽ

6. መሐተን ላዊት

7. አዲሱ ላዊት

ወይንከብ ሰላምን

ዘርጋቸው ኑራም
ኢትዮጵያ ዘርጋቸው
ምኒሊክ ዘርጋቸው
ቴዎድሮስ ዘርጋቸው

ፕርሲላ

ሰንጽ ተሸመ
ገብርኤል ሚካኤል
ዘማ ሚካኤል
ግፍለባሽ ሰላሽ
አሴክስ ዳንኤል

የኤልቫይ ዳንኤል
ብሩክ ዳንኤል

ደባታ አሰፋ
ማቲያስ ተስፋ የሃንስ
አልሳቤት ተስፋ የሃንስ
የናታን ተስፋ የሃንስ

ኢቨን በርን
ፕራ በርን
ማርከስ በርን
ፒተር ሐርላ

ሰላም ሰይ
አልከሰክንድራ ድንቅሃሽ

ላዊት ማርቲን
ክሱን
ኑራት ክሱን

ግሌን
ዳንኤል ግሌን

አስቲር

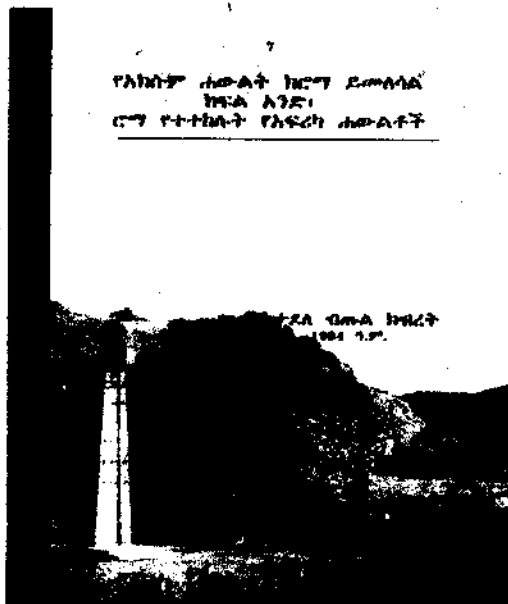


አ/ኃ/ዋ

የኢሳይያስ አ.ማ. ጋራነት የሚሰማው የህብረተሰቡ ኮርፖሬት አባል ሲሆን ይህን ጋራነት በተለያዩ መንገድ እየተወጣ ይገኛል። በሰህንም አዲሱ ትውልድ የመጻፍና የማንበብ ባህሉን አፋብሮ በሚያገኘው አውቶት እጁን የሚያገኝና የመንፈስ ልዕልና ያለው ብቱ ዜጋ ይሆን ዘንድ የዚህን መጽሐፍ የሕትመት ወጪ በከፊል በመሸፈን መጽሐፉ ለብዙ አንባቢያን እንዲደርስ የገዛውን አስተዋፅኦ ሲያደርግ ከፍተኛ ደስታ ይሰማል።

ተልዕኳችን ለሰጃታዎን ማስከበር ነው

የአካባቢው ስሜት ከሆነ ይመስላል
ከዚህ ለገደ፣
ሮግ የተተሰሰ የአዳርክ ስሜት



የኢሳይያስ አ.ማ. ጋራነት
1984 ዓ.ም.



የኢሳይያስ አ.ማ. ጋራነት (አ/ኃ/ዋ)



የኢሰላም ግዛት

የኢሰላም ግዛት ኢንፎርሜሽን አ.ማ. ኃላፊነት የሚሰማው የህብረተሰቡ ኮርፖሬት አባል ሲሆን ይህንን ኃላፊነቱን በተለያዩ መንገድ እየተወጣ ይገኛል። ስለሆነም አዲሱ ትውልድ የመጻፍና የማንበብ ባህሉን አዳብሮ በሚያገኘው እውቀት አገሩን የሚያንጽና የመንፈስ ልዕልና ያለው ብቁ ዜጋ ይሆን ዘንድ የዚህን መጽሐፍ የሕትመት ወጪ በከፊል በመሸፈን፣ መጽሐፉ ለብዙ አንባቢያን እንዲደርስ የበኩሉን አስተዋፅዖ ሲያደርግ ከፍተኛ ደስታ ይሰማዋል።

ተልዕኳችን አለችታዎን ማስከበር ነው

አረንጓዴ



የአክሱም ሐውልት ክሮማ ይመለሳል
ከፍል አንድ፣
ሮማ የተተከለት የአፍሪካ ሐውልቶች

የተደለ ሰጡል ክብረት
1994 ዓ.ም.



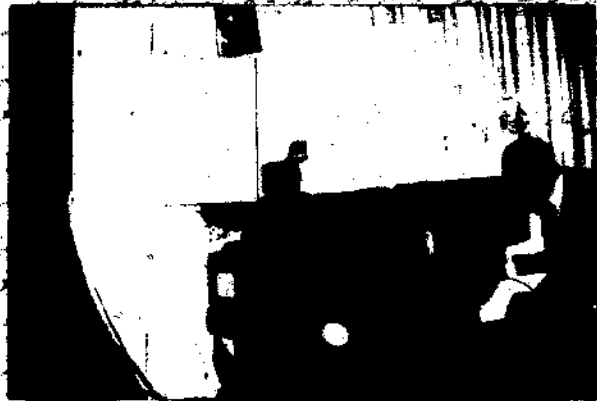
ከዚህ ምሳሌ ከአድነት አስተሳሰብ

ውልታ

ከታደለ ሰጡል ክብረት (አ/ር)

መጽሐፈ ውይይት

የወይይት ጥያቄ



ከታደለ ብጡል ክብረት

የውይይት ዘመን

1988-1991 ዓ.ም.

የከበደ ሚካኤል

ምርጥ ድርሰቶች

ፍልስፋዊ ፍጥረት ፍጥረት



ከታደለ ብጡል ክብረት

1994 ዓ.ም.

መጽሐፈ ውይይት

ከደክተር ከበደ ሚካኤል-መኰሪያ ጋር



ከታደለ ብጡል ክብረት

የውይይቱ ዘመን

1988-1991 ዓ.ም.

የከበደ ሚካኤል

ምርጥ ድርሰቶች

✧ መጣጥፍ ✧ ግጥሞች ✧ ብሂሎች



ከታደለ ብጡል ክብረት

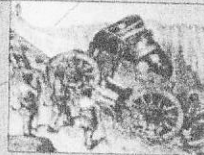
1994 ዓ.ም.

ዐዲ ቲዎድሮስ እና ልዑል ዓለማየሁ ቲዎድሮስ

ከታደሰ ብጡል ክብረት



ዐዲ ቲዎድሮስ እና



እደጃዝማች ዓለማየሁ
 "ለሀበሽ ሰው ዓይን አውግልት፡
 ዕውር ሆናኦል(ሆኗል) ጥበብ አውግልት
 እንዲህ ዕውር እንደሆነ አይቅር"

ወይዘሮ፡ ለጥያቄ(ጥልቅ) ዓለማየሁ ልት እያት)



ልዑል ዓለማየሁ

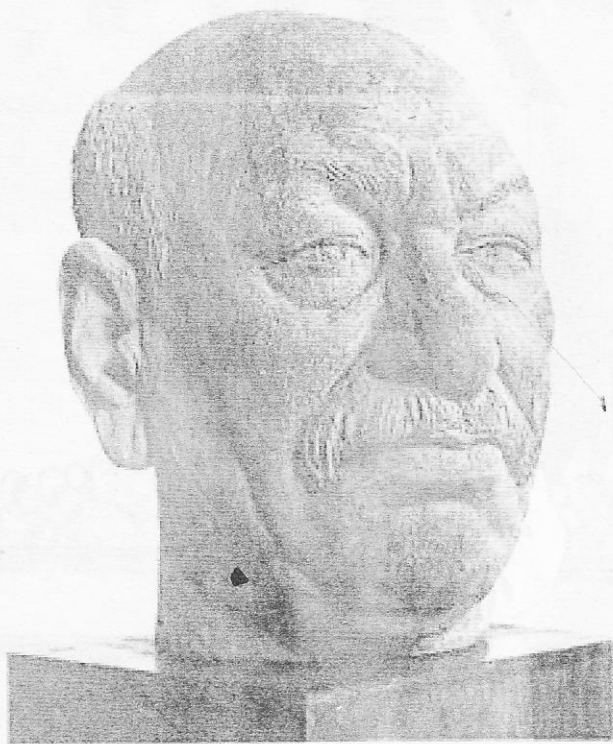
ማረዝቶ

አንደኛው የብሔር



ከታደሰ ብጡል ክብረት

የአዛዥ ሐኪም ወርቅነህ እሸቱ
የሕይወት ታሪክ



ከታደሰ ብጡል ክብረት (አ/ር)